

De sancta trinitate

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΡΙΑΔΟΣ, ΕΝ Ω ΔΙΑΛΕΓΟΝΤΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΑΙ ΑΝΟΜΟΙΟΣ ΑΡΕΙΑΝΙΣΤΗΣ. ΑΝΟΜΟΙΟΣ.

Χριστιανός εἶ; Ὁρθόδοξος. Καὶ πάνυ. Ἀνόμ. Τί ἐστὶν ὁ Χριστιανισμός; Ὁρθ. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἦν ἀναγκαῖον εἰπεῖν, τὸ δὲ οὐκ ἀσφαλές. Ἀνόμ. Διὰ τί; Ὁρθ. Τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν, ὅτι Χριστοῦ δοῦλός εἰμι, ἀναγκαῖον εἰπεῖν· τὸ δὲ, τί ἐστὶν ὁ Χριστιανισμός, οὐκ ἀσφαλές, ἐὰν μὴ γνῶ τίς ἐστὶν ὁ ἐρωτῶν· μήποτε εὐρεθῶ βάλλων τὰ ἅγια τοῖς κυσίν, ἢ τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. Καὶ γὰρ, ἐὰν με ἐρωτήσης, Πιστὸς εἶ ἢ κατ' 28.1117 ηχοῦμενος, ἐτοίμως λέγω ὅ εἰμι· τί δέ ἐστι τὸ εἶναι πιστὸν, οὐ λέγω, μήποτε καὶ Ἰουδαῖος ἢ ὁ ἐρωτῶν. Ἀνόμ. Ἀλλ' ἐγὼ σοι λέγω ὁ ἐρωτῶν σε, ὅτι Χριστιανός εἰμι. Ὁρθ. Οὐκ ἤρκεσέ σοι τὸ εἰπεῖν ἐμὲ, ὅτι Χριστιανός εἰμι· οὐδ' ἐμοὶ ἀρκεῖ τὸ εἰπεῖν σε, ὅτι Χριστιανός εἶ· ἐὰν μὴ μοι εἴπῃς, τί ἐστὶ Χριστιανισμός. Καὶ τότε δὲ οὐ πάντως εἶ Χριστιανός· οὐδὲ γὰρ τὸ εἰδέναι τί ἐστὶν ὁ Χριστιανισμός, τοῦτό ἐστιν εἶναι Χριστιανόν· ἐπειδὴ οὐδὲ τὸ εἰδέναι τί ἐστὶν Ἰουδαϊσμός ἐστὶ τὸ εἶναι Ἰουδαῖον· οὐδὲ τὸ εἰδέναι τί ἐστὶν Ἑλληνισμός, τοῦτό ἐστι τὸ εἶναι Ἕλληνα. Ἀνόμ. Οἶδας τὸν Θεόν; Ὁρθ. Ναί. Ἀνόμ. Ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν οἶδεν; Ὁρθ. Οὐ. Ἀνόμ. Οὐκοῦνοὐκ οἶδας αὐτόν; Ὁρθ. Οἶδα αὐτόν, ὡς ἐνδέχεται ἀνθρώπου φύσει εἰδέναι. Ἀνόμ. Ἄλλως οὖν αὐτόν ἴσασιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἄλλως αὐτὸς ἑαυτόν; Ὁρθ. Καὶ πάνυ. Ἀνόμ. Πῶς; Ὁρθ. Ὅτι, ἐὰν μὴ τιτὴν αὐτὴν τῷ Θεῷ κτήσῃται γνῶσιν, ἀδύνατον γνῶναι αὐτόν, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν οἶδε. Τὴν δὲ αὐτὴν τῷ Θεῷ κτήσασθαι γνῶσιν ἀδύνατον, μὴ τῆς αὐτῆς αὐτῷ ὄντα οὐσίας. Οὐκ ἐσμὲν δὲ τῆς αὐτῆς αὐτῷ οὐσίας. Οὐκ ἄρα τὴν αὐτὴν αὐτῷ ἔχομεν γνῶσιν. Ἀνόμ. Ἐὰν οὖν θέλῃ ὁ Υἱὸς ἀποκαλύψαι τι, οὐ δύναται; Ὁρθ. Ἀποκαλύπτει μὲν, ἀλλ' οὐχ οὕτως αὐτῷ ἀποκαλύπτει, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν οἶδεν· ἀλλ' ὡς δύναται γνῶναι ὁ κατ' ἀξιούμενος. Διότι τῷ μὲν Ἰεζεκιὴλ ἀπὸ ὀσφύος καὶ ἄνω ἠλέκτρινος ἐγνώσθη· τῷ δὲ Δανιὴλ παλαιὸς ἡμερῶν· τῷ δὲ Ἡσαΐα καλυπτόμενος ὑπὸ τῶν σερα φίμ. Ἀνόμοιος. Σὺ οὖν πῶς αὐτόν οἶδας, ὡς ἠλέκτρινον, ἢ ὡς παλαιὸν τῶν ἡμερῶν; Ὁρθ. Παρ' αὐτῶν μαθὼν οἶδα, ὅτι ὑπὲρ πάντα ἐστὶ τὰ γνωρισθέντα αὐτοῖς. Εἰ μὴ γὰρ ἦν ὑπὲρ αὐτὰ, οὐκ ἂν διαφόρως ἐφαίνετο· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Μονογενὴς λέγει· «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε.» Ἀνόμ. Ἄλλο ἐστὶ τὸ ἐωρακέναι, καὶ ἄλλο τὸ ἐγνωκέναι; Ὁρθ. Ἐπὶ Θεοῦ οὐκ ἔστιν ἄλλο καὶ ἄλλο· αὐτὸς γὰρ τὴν θεωρίαν ἐπὶ τῆς γνώσεως ἔλαβε, λέγων· «Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; Φίλιππε, ὁ ἑώρα κὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα μου.» Ἀνόμ. Εἰ οἶδας, ὅτι ὑπὲρ τὰ φαινόμενά ἐστιν, οἶδας τί ἐστὶν. Ὁρθ. Γελοῖον λέγεις· μὴ γὰρ, ἐπειδὴ οἶδα, ὅτι ὑπὲρ τὰ φαινόμενα σώματά ἐστιν ἡ ψυχὴ, οἶδα καὶ τί ἐστὶ ψυχὴ; Ἀνόμ. Ἐγὼ οὕτως αὐτόν οἶδα, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν οἶδεν. Ὁρθ. Τί οὖν ἐστὶν ὁ Θεός; Ἀνόμ. Αὐτὸ τὸ ἀγέννητον. Ὁρθ. Τὸ εἰδέναι, ὅτι ἀγέννητός ἐστι, τοῦτό ἐστι τὸ εἰδέναι τὸν Θεόν. Ἀνόμ. Καὶ πάνυ. Ὁρθ. Ἰσασιν οὖν καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες τοῦτο. Τὴν αὐτὴν ἄρα τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἔχει γνῶσιν, τοῖς μὴ γινώσκουσιν αὐτόν. Ὅτι γὰρ ὁ μὴ γινώσκων τὸν Υἱὸν οὐ γινώσκει τὸν Πατέρα, τὰ εὐαγγέλια εἰρήκασιν. Ἀνόμ. Οὐκ οἶδεν 28.1120 οὖν ὁ Θεὸς ἀγέννητον ἑαυτόν; Ὁρθ. Ἀλλ' οὐ τοῦτό ἐστὶν αὐτοῦ ἡ οὐσία, ὃ κατελήφαμεν. Ἀνόμ. Μίαν λέγεις θεότητα, καὶ τρεῖς ὑποστάσεις; Ὁρθ. Λέλυται μὲν σου ἡ πρότερον γνῶσις. Ἀποκρινούμαι δέ σοι καὶ οὕτως· Ἄλλο ἐστὶν ὑπόστασις, καὶ ἄλλο θεότης· οὐχ ὡς ἄλλο πρᾶγμα καὶ ἄλλο, ἀλλ' ὡς ἄλλο τι ση

μαινούσης τῆς ὑποστάσεως, καὶ ἄλλο τῆς θεότητος. Ἡ μὲν γὰρ ὑπόστασις «τὸ εἶναι» σημαίνει· ἡ δὲ θεότης «τὸ τί εἶναι.» Ἀνόμ. Οἶον, ὡς τί· Ὁρθ. Ὡς Πέτρου, καὶ Παύλου, καὶ Τιμοθέου τρεῖς ὑποστάσεις, καὶ μία ἀνθρωπότης. Ἀνόμ. Οὐκοῦν τρεῖς θεοί; Ὁρθ. Μὴ γένοιτο εἰπεῖν! Ἀνόμ. Εἰ οὕτως εἰσὶν αἱ ὑποστάσεις ὡς Πέτρου, καὶ Παύλου, καὶ Τιμοθέου, τρεῖς θεοί· τρεῖς γὰρ ἄνθρωποι, Πέτρος, καὶ Παῦλος, καὶ Τιμόθεος. Ὁρθ. Κατὰ τὰς θείας Γραφὰς, οὐκέτι οὐδὲ αὐτοὶ τρεῖς ἄνθρωποι. «Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ἔστι ἄρσεν καὶ θῆλυ, οὐκ ἔστι Ἕλληνας καὶ Ἰουδαῖος, οὐκ ἔστι δούλος καὶ ἐλεύθερος· ἀλλ' οἱ πάντες ἐν Χριστῷ ἓν ἔσμεν.» Ἀνόμ. Οὐκέτι οὖν εἰσὶ τρεῖς, Πέτρος, καὶ Παῦλος, καὶ Τιμόθεος; Ὁρθ. Τρεῖς μὲν εἰσὶν, ἀλλ' οὐ τρεῖς ἄνθρωποι. Ἀνόμ. Πῶς; Ὁρθ. Ὅτι τρεῖς εἰσὶν ἄνθρωποι, ὅταν ἀνομοίαν ἔχωσι τὴν καρδίαν, ὡς Ἕλληνας, καὶ Ἰουδαῖος, καὶ Χριστιανός· ὅταν δὲ τὸ αὐτὸ λέγωσι, καὶ μὴ ἔστιν ἐν αὐτοῖς σχίσματα, τρεῖς μὲν εἰσὶν ὑποστάσεις, εἷς δὲ ἐν Κυρίῳ, μίαν ψυχὴν ἔχοντες καὶ μίαν καρδίαν· καὶ τρεῖς μὲν εἰσὶν ἀριθμῶ, ἀλλ' οὐχ ἑτερότητι φύσεως ἢ καρδίας. Ἀνόμ. Ἐγὼ τοὺς τρεῖς τρεῖς λέγω. Ὁρθ. Ἐγὼ δὲ τρεῖς λέγω, ὅταν ἢ ἐν αὐτοῖς σχίσμα· ἐὰν δὲ κατὰ τὰς ἀγίας Γραφὰς γίνωνται κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῦ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ, ἓνα λέγω καινὸν ἄνθρωπον, μετὰ τοῦ μένειν τὰς ὑποστάσεις. Ἀνόμ. Ἀλλὰ ταῦτα ἐπὶ ἀνθρώπων εἴρηται· ἐπὶ δὲ Θεοῦ ἄλλως. Ὁρθ. Εἰ ἐπὶ τῶν διηρημένων σωματικῶς, ὅταν μὴ ἢ σχίσμα διανοίας, τὸ εἷς καὶ τὸ ἐν κεῖται ἐν τῇ γραφῇ, πολλῶν πλεον ἐπὶ τῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀσωμάτων. Ἡ τοίνυν δὸς ἐκεῖ σχίσματα, ἵνα εἴπωμεν τρεῖς θεοὺς, τοῦ μὲν τόδε θέλοντος, τοῦ δὲ τόδε· ἢ, εἰ οὐκ ἔστι σχίσμα, εἷς Θεὸς Πατὴρ, καὶ Υἱὸς, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς εἷς ἄνθρωπος οἱ ἐν Χριστῷ κατηρτισμένοι, καθὼς γέγραπται. Ἀνόμοιος. Οὐκ ἔστιν οὖν διαφορὰ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἀγίου Πνεύματος; Ὁρθ. Ἐν τῇ φύσει οὐ· ἐν τῷ θελήματι οὐ· ἐν τῷ γεννᾶν καὶ γεννᾶσθαι, καὶ ἐκπέμπειν καὶ ἐκπορεύεσθαι, ναί. Ἀνόμ. Τί ἐστὶ γεννᾶν καὶ γεννᾶσθαι, καὶ ἐκπέμπειν καὶ ἐκπορεύεσθαι; Ὁρθ. Ὅτι ὁ μὲν Πατὴρ γεννᾷ, τουτέστι ἐγέννησεν· ὁ δὲ Υἱὸς γεννᾶται, τουτέστι γεγέννηται· καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ Πατὴρ ἐκπέμπει τὸ Πνεῦμα τουτέστι ἐξέπεμψε. Καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκπορεύεται, τουτέστιν, ἐκπεπόρευται, Ἀνόμ. Ἐκπορεύεται, εἶπε· μὴ γὰρ καὶ ἐκπεπόρευται; Ὁρθ. Καὶ περὶ τοῦ Υἱοῦ, «Γεννᾷ με,» 28.1121 εἴρηκε. «Πρὸ» γὰρ «πάντων βουνῶν γεννᾷ με,» εἶπεν. Ὡς περὶ οὖν ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ τὸ γεννᾷ με, ἔγέννησε, νοεῖς, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Πνεύματος τὸ ἐκπορεύεται, ἐκπεπόρευται, νόησον· ἔθος γὰρ ἐστὶ γραφικόν· ὡς τὸ, «Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα,» τουτέστιν, Ὁ ποιήσας· καὶ τὸ, «Ὁ θεμελιῶν τὴν γῆν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς,» τουτέστιν, θεμελιώσας. Ἀνόμ. Αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορὰ; Ὁρθ. Αὕτη. Ἀνόμ. Τὴν δὲ φύσιν τὴν αὐτὴν λέγει; Ὁρθ. Τὴν αὐτὴν. Ἀνόμ. Καὶ πῶς δύναται ἡ αὐτὴ φύσις εἶναι, εἰ ὁ μὲν γεννᾷ, ὁ δὲ γεννᾶται; Ὁρθ. Τίθης δὲ ὅμως, ὅτι ὁ μὲν γεννᾷ, ὁ δὲ γεννᾶται; Ἀνόμ. Ναί; Ὁρθ. Εἰ ὁ μὲν γεννᾷ, ὁ δὲ γεννᾶται· ὁ γεννῶν ἐκ τῆς αὐτοῦ φύσεως γεννᾷ, καὶ ὁ γεννώμενος ἐκ τῆς τοῦ γεννῶντος φύσεως γεννᾶται. Ἀνόμ. Μὴ γένοιτό μοι εἰπεῖν, ὅτι ἐκ τῆς φύσεως ἐγέννησεν ὁ Θεός! Ὁρθ. Οὐκοῦν οὐκ ἐγέννησεν. Ἀνόμ. Ἐγέννησε κτίσας; Ὁρθ. Πρῶτον αὐτὸν ἔκτισε, καὶ τότε ἐγέννησεν· ἢ πῶς; Φανε ρώτερόν μοι εἰπέ. Οὐ νοῶ γὰρ τί ἐστὶν, ἐγέννησε κτίσας. Ἀνόμ. Τὸ γέννημα τοῦ Θεοῦ κτίσμα αὐτοῦ ἐστὶν, ἐπειδὴ ἀπλοῦς ἐστὶ καὶ ἀσύνθετος· καὶ οὐκ ἄλλοις γεννᾷ, καὶ ἄλλοις κτίζει, ἀλλ' οἷς γεννᾷ, τούτοις καὶ κτίζει. Ὁρθ. Εἰ ἀπλοῦς ἐστὶ καὶ ἀσύνθετος, τί λέγεις, οἷς καὶ οἷς; Ἐνθα γὰρ τὸ, οἷς καὶ οἷς, ἐκεῖ πολλά. Εἰ δὲ ἀσύνθετος, οὐκ ἄρα πολλά. Ἀνόμοιος. Οὐκ ἔστιν οὖν ἀπλοῦς ὁ Θεός; Ὁρθ. Ἐγὼ δὲ καὶ ὑπὲρ τὸ ἀπλοῦν λέγω. Καὶ γὰρ ἄγγελος ἀπλοῦς ἐστὶ, καὶ ψυχὴ, καὶ τὸ φῶς· οὐ γὰρ ἐκ μερῶν ἢ μελῶν σύγκειται. Ἀνόμ. Εἰ τοίνυν καὶ ὑπὲρ τὸ ἀπλοῦν ἐστὶν, οἷς γεννᾷ καὶ κτίζει; Ὁρθ. Πάλιν λέγω, μὴ λέγε, οἷς γεννᾷ καὶ κτίζει· τὸ γὰρ ἀπλοῦν οἷς καὶ οἷς οὐκ ἔχει· πολλῶν δὲ πλείον τὸ ὑπὲρ ἀπλοῦν οἷς καὶ οἷς οὐκ ἔχει. Ἀνόμ. Ὡσαύτως οὖν γεννᾷ ὁ Θεός, καὶ

ὡσαύτως κτίζει; Ὁρθ. Οὐ. Ἀνόμ. Οὐκοῦνσύνθετος; Ὁρθ. Μὴ γένοιτο! Ἀνόμ. Εἰ ἄλλοις γεννᾷ καὶ ἄλλοις κτίζει, σύνθετός ἐστιν; Ὁρθ. Οὐ λέγω, ἄλλοις γεννᾷ, καὶ ἄλλοις κτίζει, ἀλλὰ ἄλλως γεννᾷ, καὶ ἄλλως κτίζει. Ἀνόμ. Πῶς γεννᾷ, καὶ πῶς κτίζει; Ὁρθ. Ὑποστάσει γεννᾷ, καὶ ἐντολῇ κτίζει. Ἡγὰρ ἐντολή, σύνδρομον ἔχουσα τὴν δύναμιν, παρ ἴστησιν ὁ βούλεται ὁ ἐντειλάμενος· ὑποστάσει δὲ γεννῶν, οὐκ ἀνέχεται ἐντολήν, ἵνα μὴδὲν μέσον ἦ τοῦ γεννῶντος Πατρὸς καὶ τοῦ γεννωμένου Υἱοῦ. Ἀνόμ. Μὴ θέλων οὖν ἐγέννησεν; Ὁρθ. Ὁ γεννηθεὶς ζωσατοῦ γεννήσαντός ἐστιν εἰκῶν, καὶ ὑπερβαίνει τὴν θέλησιν ἢ εἰκῶν τῆς ὑποστάσεως. Πρῶτον γὰρ δεῖ νοεῖν τὴν εἰκόνα τῆς ὑποστάσεως, καὶ τότε τὸ θέλειν, ἢ μὴ θέλειν. Τῆς δὲ ὑποστάσεως ἐστὶ γέννημα καὶ εἰκῶν ἀπαράλλακτος ὁ Υἱός· πρὸ τοῦ θελήματος νόει τὴν τῆς ὑποστάσεως εἰκόνα. Ἀνόμ. Τί ἐστιν; Ὑπερβαίνει τὴν θέλησιν ἢ εἰκῶν; Ὁρθ. Ὅτι τὴν οὐσίαν, καὶ ἄνευ τοῦ τόδε θέλειν, νοῆσαι δύνη· ἄνευ δὲ εἰκόνας οὐ δύνη. Ἡ γὰρ θέλησις καὶ ἄρχεται καὶ παύεται· ἢ δὲ 28.1124 εἰκῶν τῆς οὐσίας οὐτ' ἄρχεται, οὐτε παύεται. Καὶ ἄλλως· θέλων ἐστὶν ἀθάνατος, ἢ μὴ θέλων; Ἀνόμ. θέλων. Ὁρθ. Πρὸ τοῦ οὖν θελήσει, οὐκ ἄρα ἀθάνατος. Ἀνόμ. Αἰδίδως θέλει εἶναι ἀθάνατος; Ὁρθ. Καὶ αἰδίδως Πατὴρ. Ὡς γὰρ οὐ δύνη εἰπεῖν, ὅτι μὴ θέλων ἐστὶν ἀθάνατος, οὐδ' ὅτι μὴ θέλων Πατὴρ· καὶ ὡςπερ οὐ προηγείται τῆς ἀθανασίας θέλημα, οὕτως οὐδὲ τοῦ Υἱοῦ· ἀλλ' αἰδίδως ἐστὶν Υἱὸς ἐκ Πατρὸς θέλοντος γεγεννημένος, εἰκῶν τῆς ὑποστάσεως ἀπαράλλακτος. Ἀνόμοιος. Ποῦ γέγραπται, τῆς ὑποστάσεως ἐστὶν εἰκῶν ὁ Υἱός; Ὁρθ. Τὸν χαρακτήρα τῆς ὑποστάσεως οὐδὲν ἄλλο νοῶ ἢ εἰκόνα εἶναι τῆς ὑποστάσεως. Ἀνόμ. Ὁ γὰρ ἀνὴρ οὐ γέγραπται εἰκῶν καὶ δόξα Θεοῦ; Ὁρθ. Ἄλλ' οὐχὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως. Ἄλλο δὲ ἐστὶν εἰκόνα Θεοῦ εἶναι, καὶ ἄλλο χαρακτήρα ὑποστάσεως αὐτοῦ. Τὸ γὰρ ἔργον τοῦ ἐργασμένου τεχνίτου ἔχει τὴν εἰκόνα τῆς τέχνης, οὐχὶ δὲ τῆς ὑποστάσεως. Ἀνόμ. Τί λέγεις οὐκ οἶδα· σα φέστερον εἶπέ. Ὁρθ. Τοῦ τέκτονος τὸ βᾶθρον ἔχει τὴν εἰκόνα τῆς τέχνης· ἐὰν γὰρ ἴδω βᾶθρον, οἶδα, ὅτι ὑπὸ τέκτονος ἐγένετο· κἂν ἴδω πλοῖον, οἶδα, ὅτι ὑπὸ ναυπηγοῦ ἐστὶ τὸ ἔργον, τοῦ ἐργασμένου εἰκῶν καὶ δόξα τῆς τέχνης· οὐ μὴν καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως. Οὐ γὰρ τὸν χαρακτήρα τοῦ ἐργασμένου ἔχει τὸ βᾶθρον ἢ τὸ πλοῖον· ὁ μὲν γὰρ ἐστὶν ἄνθρωπος τῆ ὑποστάσει, τὸ δὲ βᾶθρον ἢ τὸ πλοῖον οὐ. Οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεμένου αὐτὸν Θεοῦ εἰκῶν καὶ δόξα ἐστί. Καὶ γὰρ κατὰ τὸν ἅγιον Σολομῶνα· «Ἄνα λόγως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται καὶ δοξάζεται ἐκ τοῦ γεγονότος» οὐ μὴν χαρακτήρ ἐστὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πεποιηκότος, ἀλλ' ἢ ἄρα τῆς ἐνεργείας. Ὁ δὲ Υἱὸς χαρακτήρ ἐνυπόστατος. Λέγει γὰρ· «Ὁ ἔωρακὼς ἐμὲ ἔώρακε τὸν Πατέρα μου» οὐδεὶς δὲ, ἔωρακὼς ἄνθρωπον, εἶδε τὸν Πατέρα. Ἀνόμ. Ποῦ γέγραπται, ὅτι χαρακτήρ ἐστὶ τῆς ὑποστάσεως ὁ Υἱός; Ὁρθ. Παρὰ τῷ ἀποστόλῳ Παύλῳ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους. Ἀνόμ. Οὐκ ἐκκλησιάζεται; Ὁρθ. Ἀφ' οὐκατηγγέλη τὸ Εὐαγγέλιον Χριστοῦ, Παύλου εἶναι πεπιστευταὶ ἢ ἐπιστολή· καὶ μετ' αὐτῆς εἰσὶν ἐπιστολαὶ ἰδ' αἱ πᾶσαι τοῦ Παύλου. Ἀνόμ. Ἀνέγνωσ, ὅτι ἐν μὲν πάσαις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐμφέρεται, ἐν δὲ ταύτῃ οὐ; Ὁρθ. Ὅτι Ἑβραίοις ἔγραψεν· ἦσαν δὲ κατηχηθέντες περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκει· καὶ ἵνα μὴ, σειριάσαντες αὐτοῦ τὸ ὄνομα, κλείσωσι τὴν ἀκοήν· διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν πατέρων ἤρξατο, λέγων· «Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ.» Ὅτι δὲ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ ἐπιστολή, φανερόν ἐστι καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς ἐπιστολῆς. Μέννηται γὰρ καὶ Τιμοθέου, λέγων· «Γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν Τιμόθεον ἀπολελυτὸν 28.1125 μένον, μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς.» Ἀνόμοιος. Κἂν δῶμεν, ὅτι Παύλου ἐστὶν ἡ ἐπιστολή, ἀλλὰ ὁ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως ἐν τῇ ὑποστάσει ἔχει τὸ εἶναι, οὐκ ἐν ἰδίᾳ ζωῇ; Ὁρθ. Ἄλλ' οὐ μόνον εἴρηται χαρακτήρ ὑποστάσεως, ἀλλὰ καὶ Υἱὸς, ἵνα τὸ ἐνυπόστατον νοήσωμεν. Ἀπαύγασμα γὰρ εἴρηται,

διὰ τὸ συναϊδίως ἐξ αὐτοῦ εἶναι· χα ρακτῆρ διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς ὑποστάσεως· Υἱὸς διὰ τὸ ἐνυπόστατον. Ἄνομ. Καὶ ἡμεῖς λέγομεν πάντα εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ὁρθ. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἔστιν ἐκ τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ δημιουργικῶς· ὁ δὲ Υἱὸς ἐκ τῆς ὑποστάσεως γεννητικῶς τὸ δὲ Πνεῦμα ἐκπορευτικῶς. Ἄνομ. Καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκ τῆς ὑποστάσεως λέγεις; Ὁρθ. Ἐπεὶ πόθεν; Ἄνομ. Ποῦ γέγραπται, ὅτι τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐντολῆς, τὰ δὲ ἐκ τῆς ὑποστάσεως; Ὁρθ. Ὁ Δαβὶδ λέγει περὶ τῶν ἐκ τῆς ἐντολῆς· «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις, αἰνεῖτε αὐτὸν, πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, αἰνεῖτε αὐτὸν, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, αἰνεῖτε αὐτὸν, ἥλιος καὶ σελήνη, αἰνεῖτε αὐτὸν, πάντα τὰ ἄστρα καὶ τὸ φῶς. Ὅτι αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν· αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν.» Περὶ δὲ τῆς γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ γέγραπται· «Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἐωσφόρου ἐγέννησά σε» καὶ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, «Ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα» καὶ ἐν ἄλλοις· «Πνεῦμα γὰρ παρ' ἐμοῦ ἐκπορεύεται» καὶ ἐν ἄλλοις· «Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἔστε ρεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.» Ἄνομ. Ἐκ γαστρὸς εἶπε καὶ στόματος, οὐκ ἐξ ὑποστάσεως. Ὁρθ. Ἐπὶ Θεοῦ ὅταν λέγωνται μέλη ἢ μέρη, ἀνθρωποπαθῶς μὲν λέγονται, θεοπρεπῶς δὲ νοοῦνται· εἰ δὲ μὴ, ποίαν γαστέρα σωματικὴν ἐπὶ Θεοῦ ἔχομεν νοῆσαι; Ἐγὼ, γαστέρα ἀκούων, τὸ γεννητικὸν τῆς φύσεως νοῶ, καὶ στόμα τὸ διδακτικόν· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων ἔστιν ὅτε κέχρηται ἡ Γραφή ταύτη τῇ συνηθείᾳ, ὡς ὅταν λέγῃ· «Ἀπὸ τοῦ φόβου σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλά βομεν, καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας ἐπὶ τῆς γῆς.» Καὶ ἐνταῦθα γὰρ οὐ γαστέρα ἡμῶν λέγει τὴν σωματικὴν, ἀλλὰ τὴν τῆς φύσεως γεννητικὴν δύναμιν. Ἄνόμοιος. Ποῦ γέγραπται ἐπὶ Θεοῦ φύσις; Ὁρθ. Παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ· «Ἀλλὰ τότε μὲν, οὐκ εἰδότες Θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὔσι θεοῖς· νῦν δὲ, γνόντες Θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ,» φύσει δηλονότι. Καὶ ἐν ταῖς καθολικαῖς Ἐπιστολαῖς γέγραπται· «Δι' ὧν τὰ μέγιστα ἡμῖν καὶ τίμια ἐπαγγέλματα δωδῶρηται, ἵνα γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως.» Γινόμεθα δὲ θείας κοινωνοὶ φύσεως τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἄνομ. Οὐκοῦν 28.1128 καὶ τὸ Πνεῦμα θείας ἐστὶ φύσεως; Ὁρθ. Εἰ ἡμεῖς τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος θείας ἐσμέν φύσεως, οὐχὶ τὸ Πνεῦμα τὸ παρεχόμενον ἡμῖν τὴν κοινωνίαν; Ἄνομ. Καὶ τὸ Πνεῦμα οὖν λέγεις θείας εἶναι φύσεως; Ὁρθ. Οὐχ ἀπλῶς θείας εἶναι φύσεως, ἀλλὰ τῆς οὐσίας. Αὐτὸς γὰρ εἶπεν ὁ Πατήρ· «Ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα» ὁ δὲ Υἱός· «Οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς μου τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.» Καὶ ὁ Ἰωβ θεῖον εἶπε τὸ Πνεῦμα, οὕτω λέγων· «Ζῆ Κύριος, ὃς οὕτω με κέκρικε, καὶ ὁ Παντοκράτωρ ὁ πικράνας μου τὴν ψυχὴν· ἢ μὴν ἔτι τῆς πνοῆς μοι ἐνούσης, πνεῦμα δὲ θεῖον τὸ περιὸν μοι ἐν ῥίσι, μὴ λαλήσει τὸ στόμα μου ἄδικα.» Ὁρᾶς, πῶς τῆς ἁγίας Τριάδος μέμνηται· «Ζῆ Κύριος,» λέγων τὸν Υἱόν· καὶ, «Ὁ Παντοκράτωρ ὁ πικράνας μου τὴν ψυχὴν,» τὸν Πατέρα· «Πνεῦμα δὲ θεῖον τὸ περιὸν μοι ἐν ῥίσι,» τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Χριστοῦ γὰρ ἐστὶν εὐωδία τὸ Πνεῦμα· καὶ ὡσπερ ἐκ τῆς εὐωδίας διὰ τῶν ῥινῶν τὸ μύρον γινώσκεται, οὕτως καὶ ἐκ τοῦ Πνεύματος Χριστός. «Οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ.» Καὶ οἱ ἀπόστολοι Χριστοῦ εὐωδία ἦσαν, καὶ εἰσὶν· ἐπειδὴ καὶ ναοὶ τοῦ Πνεύματός εἰσι. Λέγει γὰρ Παῦλος· «Οὐκ οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου Πνεύματος ἐστίν, οὗ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν. Δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν.» Ἄνόμοιος. Εἰ ἄλλως κτίζει ὁ Θεός, καὶ ἄλλως γεννᾷ, σύνθετός ἐστιν; Ὁρθ. Σύνθετος μὲν οὐκ ἔστι· μὴ γὰρ γένοιτό μοι εἰπεῖν! ὑποστάσει δὲ γεννᾷ, καὶ ἐντολῇ κτίζει. Εἰ δὲ ὡς κτίζει, οὕτως καὶ γεννᾷ, τὸ κτίσμα αὐτοῦ γέννημα αὐτοῦ ἐστίν. Ἄνομ. Καὶ πάνυ. Ὁρθ. Ἐκτισε δὲ τὸν κύνα· τόλμησον εἰπεῖν τὸν κύνα ἐκ γαστρὸς γεγενῆσθαι, καὶ ἄλλο τι τῶν κτισμάτων. Ἐγὼ γὰρ λέγω,

ὅτι καὶ τὸν κύνα καὶ πάντα τὰ ἄλογα μετὰ καὶ πάσης τῆς ἄλλης κτίσεως ἔκτισεν ὁ Θεός· Εἶπε καὶ αὐτὸς, ὅτι καὶ ἐκ γαστρὸς αὐτὰ ἐγέννησεν, εἴπερ ὡσαύτως κτίζει καὶ γεννᾷ. Ἄνομ. Ἄλλως οὖν κτίζει, καὶ ἄλλως γεννᾷ; Ὅρθ. Καὶ πάνυ. Ἄνομ. Οὐκ ἔστιν ἀσύνθετος; Ὅρθ. Οὐκ εἶπον, οὐκ ἔστιν ἀσύνθετος, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τὸ ἀσύνθετον ἔστιν ἄλλως δὲ γεννᾷ καὶ ἄλλως κτίζει. Ἄνομ. Πῶς οἶόν τε; Ὅρθ. Ὁ νοῦς ὁ ἐν ἡμῖν, ὅκατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ γεγονώς, οὐκ ἔστιν ἀσύνθετος; καὶ ἄλλως γεννᾷ λόγον, καὶ ἄλλως κτίζει, ἃ κτίζει. Ἄνομ. Πῶς ἄλλως γεννᾷ καὶ ἄλλως κτίζει; καίτοιγε ὁ νοῦς οἷς κτίζει, καὶ γεννᾷ. Ὅρθ. Ψεῦδος· γεννᾷ γὰρ ἐξ αὐτοῦ λόγον, κτίζει δὲ ἐξ ὕλης οἰκίαν, πλοῖον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἄνομ. Οὐκοῦν καὶ Θεὸς ἐξ ὕλης κτίζει; Ὅρθ. Τὰ μὲν ἐξ ὕλης, τὰ δὲ, μὴ ὄντα, ὑπεστήσατο. Ἄνομ. Πῶς; Ὅρθ. Τὴν ὕλην καὶ τοὺς 28.1129 οὐρανοὺς καὶ τοὺς ἀγγέλους ἐξ οὐδενὸς ὑπεστήσατο. Ἄλλ' ἢ βουλήσις, σύνδρομον ἔχουσα τὴν δύναμιν, ὑπεστήσατο ὅσα ἠθέλησε· τὰ δὲ θνητὰ ζῶα ἐκ τῆς ὕλης ἐποίησεν. Ἄνομ. Τοῦτο δέχομαι. Ὅρθ. Τὸν δὲ Υἱὸν οὐχ ἀπλοῦν καὶ ἀσύνθετον λέγεις; Ἄνομ. Ναί. Ὅρθ. Οὐκοῦν καὶ τοῦ Υἱοῦ τὸ κτίσμα γέννημα λέγεις; Ἄνομ. Οὐ. Ὅρθ. Εἰ διὰ τοῦτο τὸ κτίσμα τοῦ Πατρὸς, γέννημα λέγεις, ἐπειδὴ ἀπλοῦς ἐστι, καὶ τὸ γέννημα κτίσμα· ἔστι δὲ καὶ ὁ Υἱὸς ἀπλοῦς, καὶ αὐτοῦ τὸ κτίσμα ἐστὶ γέννημα· καὶ εὐρεθήσεται τοῦ μὲν Υἱοῦ πατὴρ ὁ Πατήρ, τῆς δὲ κτίσεως πάππος. Ἄνομ. Ἀλλὰ τοῦ μὲν Πατρὸς τὸ γέννημά ἐστι κτίσμα, τοῦ δὲ Υἱοῦ τὸ κτίσμα ἐστὶ κτίσμα. Ὅρθ. Ἐπειδὴ ἀπλοῦς ἐστὶν ὁ Θεὸς, τὸ κτίσμα αὐτοῦ γέννημα αὐτοῦ ἐστὶ, καὶ τὸ γέννημα κτίσμα· ἢ πῶς; Ἄνομ. Πάνυ. Ὅρθ. Καὶ τοῦ Υἱοῦ ἄρα τὸ κτίσμα γέννημα, ἀσυνθέτου ὄντος· ἢ οὐκ ἄρα διὰ τὸ ἀσύνθετον τοῦ Πατρὸς τὸ γέννημα κτίσμα, ἢ τὸ κτίσμα γέννημα, κἂν ἢ ἀσύνθετος. Γέννημα δὲ τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱός· οὐκ ἄρα κτίσμα. Ἄνομ. Ὁ Πατήρ τοῦ Υἱοῦ αἰτίος ἐστὶ, τῆς δὲ κτίσεως ὁ Υἱός. Ὅρθ. Τῆς δὲ κτίσεως οὐκ ἔστιν αἰτίος καὶ ὁ Πατήρ; Ἄνομ. Ἀλλὰ διὰ τοῦ Υἱοῦ. Ὅρθ. Τίθης δὲ ὄλω, ὅτι αἰτίος ἐστὶ καὶ τῆς κτίσεως; Ἄνομ. Ναί. Πάντα γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ὅρθ. Εἰσὶν οὖν αὐτοῦ καὶ τὰ γεννήματα πάντα, κύνες, κόρακες, γῦπες, καὶ πᾶσα ἢ κτίσις λογικὴ τε καὶ ἄλογος. Ἄνομ. Εἶπον, ὅτι διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐκτίσθησαν· μόνος δὲ ὁ Υἱὸς ἄνευ μεσίτου γεγέννηται, τουτέστιν ἔκτισται. Ὅρθ. Ἐπειδὴ μόνος ἐκ μόνου, διὰ τοῦτο καὶ γέννημα λέγεις αὐτὸν καὶ κτίσμα; ἢ πῶς; Ἄνομ. Ναί. Ὅρθ. Τὰ δὲ ἄλλα πάντα, ἐπειδὴ διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐγένοντο, κτίσματά εἰσιν, οὐκ ἔτι δὲ καὶ γεννήματα; Ἄνομ. Οὕτως. Ὅρθ. Ἡ μεσιτεία τοίνυν τοῦ Υἱοῦ ἠλάττωσε τὴν τοῦ Πατρὸς ἐνέργειαν. Ἄνομ. Διὰ τί; Ὅρθ. Ὅτι, μόνος μόνον γεννῶν, ὡσαύτως καὶ γεννᾷ καὶ κτίζει. Μεσιτεύοντος δὲ τοῦ Υἱοῦ, οὐκ ἔτι τὸ κτίσμα αὐτοῦ γέννημα αὐτοῦ ἐστὶ· καὶ, ὡς φαίνεται, ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἐξουσιῶν, καὶ πάσης ὁμοῦ τῆς κτίσεως, ἐγεννήθη ὁ Υἱός. Ἄνομ. Διὰ τί; Ὅρθ. Ἐμελλε γὰρ ἅπαντα τὰ κτίσματα γεννήματα αὐτοῦ εἶναι, εἰ μὴ ἐγεννήθη ὁ Υἱός. Ἄνομ. Οὐ διὰ τοῦ Υἱοῦ οὖν ἐκτίσθημεν· Ὅρθ. Καὶ πάνυ. Ἀλλ' ἡμεῖς μὲν διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐκτίσθημεν, ὁ δὲ Υἱὸς ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται, καὶ οὐκ ἔκτισται. Ἄνομ. Αὐτὸς λέγει· «Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ.» Ὅρθ. Καὶ αὐτὸς λέγει· «Ῥυξάν χεῖράς μου καὶ πόδας μου, καὶ διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλῆρον.» Ἄνομ. Τί 28.1132 ὁμοιον, «ἔκτισέ με,» καὶ, «ῶρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας;» Ὅρθ. Ὡσπερ τὸ μέλλον γίνεσθαι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ὡς ἤδη γεγονὸς ἔλεγεν· οὕτως τὸ μέλλον ἐπὶ τῆς σαρκώσεως, ὡς ἤδη γεγονὸς ἔλεγεν. Ἀμέλει γοῦν οὐκ εἶπε· Κύριος ἔκτισέ με πρὸ ἀρχῆς ὁδοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπολλυμένη ἦν ἡ ὁδὸς τῶν ἄλλων, ἔμελλε δὲ ἡμῖν γίνεσθαι ὁδὸς πρόσφατος καὶ ζῶσα, διὰ τοῦτο λέγει· «Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ.» Ἄνομ. «Πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με,» λέγει, «πρὸ τοῦ τὴν γῆν ποιῆσαι.» Ὅρθ. Εἶπε καὶ σύ· «Τεσσαράκοντα ἔτη οὐπω ἔχεις,» καὶ πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελιώθη; ἴν' ἀκούσης· «Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω σοι, πρὸ τοῦ τοὺς αἰῶνας γενέσθαι, ἐγὼ εἶμι.» Ἄνομ. Καὶ ἦν αὐτοῦ ἢ σάρκωσις πρὸ τοῦ τοῦς αἰῶνας γενέσθαι; Ὅρθ. Τῆ προγνώσει καὶ αὐτὸ τὸ

πάθος ὥστε λέγειν αὐτόν· «Ῥυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας, καὶ ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος.» Ἀνόμ. Ἄλλ' οὐ πρὸ τοῦ αἰῶνος τοῦτο ἐλέχθη, ἀλλ' ἀπὸ τῶν χρόνων Δαβίδ. Ὅρθ. Καὶ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ υἱοῦ Δαβίδ, τουτέστι Σολομῶνος, τὸ, «Κύριος ἔκτισέ με,» εἴρηται. Ἀνόμ. Ἀλλὰ, «Πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με,» εἴρηται. Ὅρθ. «Πρὸ» γὰρ «τοῦ αἰῶνος τὸ μυστήριον τοῦτο ἀποκεκρυμμένον ἦν,» ὡς ὁ Παῦλος λέγει, «ὃ νῦν ἐφανερώθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων.» Καὶ ὅτι αὐτός ἐστι τὸ πρὸ τῶν αἰῶνων θεμελιωθὲν, ἄκουε αὐτοῦ καὶ ἐν ἄλλοις λέγοντος· «Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστι Χριστὸς Ἰησοῦς,» τὸν λέγοντα· «Πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με.» Χριστὸς δὲ Ἰησοῦς ἔκτοτε Θεὸς Λόγος κέκληται, ἐξ οὗ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο· καὶ ἐλέχθη παρὰ τοῦ ἀγγέλου· «Καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.» Τὸ ἄρα, «Κύριος ἔκτισέ με,» καὶ, «Πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με,» περὶ τῆς σαρκώσεως αὐτοῦ εἴρηται, τοῦ ἀληθῶς πρὸ τῶν αἰῶνων ἀποκεκρυμμένου μυστηρίου. Ἀνόμ. Καὶ πῶς δύναται γεννηθῆσαι ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, καὶ μὴ παθεῖν; Ὅρθ. Τὸ, πῶς δύναται, μὴ ἐξέταξε· τὸ δὲ, ἐκ τῆς ὑποστάσεως, δέδεικται. Ἀνόμ. Πῶς δέδεικται; Ὅρθ. Ὅτι οὐκ ἔστι κτίσμα, δέδεικται. Τὸ δὲ μὴ ὄν κτίσμα, ἢ ἀγέννητόν ἐστιν, ἢ γεννητόν, ἢ ἐκπορευτόν ὡς ἐξ αἰτίου. Ἀγέννητος δὲ οὐκ ἔστιν, Υἱὸς ὢν γεννητός· ἄρα οὖν ἐκ τῆς ὑποστάσεως ἐστιν. Ἀνόμ. Καὶ πῶς δύναται εἶναι ἐκ τῆς ὑποστάσεως; Ὅρθ. Εἰ μὴ ἔστιν ἐκ τῆς ὑποστάσεως, ἢ κτίσμα ἐστίν, ἢ ἀγέννητος· ἀγέννητος δὲ οὐκ ἔστιν, Υἱὸς ὢν· κτίσμα οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ἐνετείλατο, καὶ ἐγένετο· ἀλλὰ ἐκ γαστρὸς αὐτὸν ἐγέννησεν· ἐκ τῆς ὑποστάσεως ἄρα, καὶ οὐκ ἐξ οὐκ ὄντων ἐστὶ, καθ' ἅπερ τὰ κατ' ἐντολήν ὑπάρξαντα. Ἀνόμ. Πάλιν οὖν σύνθετον νομίζεις τὸν Θεὸν, γαστέρα λέγων. Ὅρθ. Μὴ γένοιτο σύνθετον εἰπεῖν τὸν Θεόν! ἀλλὰ, καθὼς 28.1133 ἀνωτέρω εἶπον, τὴν γαστέρα, ἣν εἶπεν ἡ Γραφή, τοῦ Θεοῦ, ἐγὼ τὸ γεννητικὸν τῆς ὑποστάσεως νοῶ. Καὶ γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν κέχρηται, ὡς προαποδέδεικται, ἡ Γραφή τῇ συνηθείᾳ ταύτῃ, λέγουσα· «Ἀπὸ τοῦ φόβου σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν, καὶ ὠδινήσαμεν, καὶ ἐτέκομεν Πνεῦμα σωτηρίας.» Ἐν γαστρὶ λέγων, οὐχὶ τὴν σωματικὴν, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ὑποστάσει. Ἀνόμ. Παρ' ὀλίγον με πείθεις ὁμοουσιαστὴν γενέσθαι. Ὅρθ. Δώσοι σοὶ ὁ Θεὸς Χριστιανὸν γενέσθαι· ὅταν γὰρ ὁμολογήσης ὁμοούσιον τὸν Υἱὸν τῷ Πατρὶ, τότε Χριστιανὸς ἐγένου. Ἀνόμ. Ὁμοούσιον τί ἐστι; θέλω γὰρ καὶ τοῦτο μαθεῖν. Μὴ ὁ αὐτός ἐστιν ὁ Υἱὸς καὶ Πατήρ; Ὅρθ. Μὴ γένοιτο εἰπεῖν! Ἀνόμ. Τί οὖν ἐστιν; ἀληθῶς γὰρ θέλω μαθεῖν. Ὅρθ. Ὁμοούσιόν ἐστιν, ὃ τὸν αὐτὸν ἐπιδέχεται λόγον τῆς οὐσίας· οἷον ἄνθρωπος ἀνθρώπου οὐδὲν διαφέρει, καθὼς ἄνθρωπός ἐστιν· ἄγγελος ἀγγέλου οὐδὲν διαφέρει, ἢ ἄγγελός ἐστιν· οὕτω καὶ Θεὸς Θεοῦ οὐδὲν διαφέρει, ἢ Θεός ἐστιν. Ἀνόμ. Οὐδὲν οὖν διαφέρει ὁ Πατήρ τοῦ Υἱοῦ; Ὅρθ. Ἐν τῷ Θεῷ καὶ Πατέρα εἶναι, οὐ· ἐν τῷ Πατέρα καὶ Υἱὸν εἶναι, ναί· ὅτι ὁ μὲν ἐγέννησεν, ὁ δὲ γεννᾶται· καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ὁμοούσιον. Ἀνόμ. Ἐν οὐδενὶ οὖν ἄλλῳ διαφέρει ὁ Πατήρ τοῦ Υἱοῦ; Καίτοι γέγραπται· «Τί με λέγεις ἀγαθὸν εἶναι; Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός.» Ὅρθ. Οὐκ ἔστιν οὖν ἀγαθὸς ὁ Υἱός; Ἀνόμ. Αὐτὸς εἶπε· «Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός.» Ὅρθ. Ὅρα, ὅτι καλῶς εἶπον, ὅταν ὁμολογήσης ὁμοούσιον τὸν Υἱὸν τῷ Πατρὶ, τότε Χριστιανὸς γίνῃ; Ἀνόμ. Ἐγὼ πιστεύω, ὅτι Χριστιανὸς εἰμι. Ὅρθ. Χριστιανὸς εἰ ἦς, οὐκ ἔλεγες, ὅτι ἀγαθὸς οὐκ ἔστιν ὁ Υἱός. Ἀνόμ. Οὐκ εἶπον, ὅτι ἀγαθὸς οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς εἶπεν· «Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός.» Ὅρθ. Καὶ διαφέρειν λέγεις τὸν Πατέρα ἐν τῇ ἀγαθότητι, τοῦ Υἱοῦ; Ἀνόμ. Αὐτὸς εἶπε· «Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός.» Ὅρθ. Οὐκ εἶπε· Μὴ με λέγε ἀγαθόν, ἀλλὰ, «Τί με λέγεις ἀγαθόν;» Ἀνόμ. Καὶ τίς ἡ διαφορὰ τοῦ, Μὴ με λέγε ἀγαθόν, καὶ τοῦ, Τί με λέγεις ἀγαθόν; Ὅρθ. Πολλή. Ἀνόμ. Ποία; Ὅρθ. Τὸ, Μὴ με λέγε ἀγαθόν, ἄρνησίς ἐστιν ἀγαθότητος· τὸ δὲ, «Τί με λέγεις ἀγαθόν;» ἀντὶ τοῦ, ἵνα τί με

λέγεις ἀγαθόν, μὴ ὁμολογῶν με Θεόν; ὡς τὸ, «Τί δέ με καλεῖτε, Κύριε, Κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε, ἃ λέγω;» Ἐπειδὴ ὡς ἀνθρώπῳ ψιλῶ αὐτῶ προσήλθεν, ἀπλῶς διδάσκαλον ὀνομάζων, διὰ τοῦτο λέγει· «Τί με λέγεις ἀγαθόν,» μὴ πιστεύων, ὅτι Θεός εἰμι; «Οὐδεὶς γὰρ ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός.» Ἀνόμ. Καὶ ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι ἀγαθὸς ἐστίν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἀγαθός, ὡς ὁ Πατήρ. Ὁρθ. Καίτοι οὐκ εἴρηται, Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ Πατήρ· ἀλλ' «Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός.» Πῶς δὲ καὶ διαφέρειν λέγεις τὴν ἀγαθότητα τοῦ Πατρὸς τῆς ἀγαθότητος τοῦ Υἱοῦ; 28.1136 Ἄρα μὴ μεμίχθαι πονηρίαν τῇ ἀγαθότητι τοῦ Υἱοῦ νομίζεις, καὶ διὰ τοῦτο διαφέρειν τὴν τοῦ Πατρὸς ἀγαθότητα; Ἀνόμ. Μὴ γένοιτο! οὐ λέγω μεμίχθαι πονηρίαν τῇ τοῦ Υἱοῦ ἀγαθότητι, ἀλλὰ τὴν τοῦ Πατρὸς ἀγαθότητα διαφέρειν τῆς τοῦ Υἱοῦ. Ὁρθ. Ἀλλὰ ἀγαθότης ἀγαθότητος οὐδὲν διαφέρει, ἢ ἀγαθότης ἐστίν. Ἀνόμ. Οὐ διαφέρει ἢ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης τῆς ἐν ἡμῖν ἀγαθότητος; Ὁρθ. Ἔστι γὰρ ἐν ἡμῖν ἀγαθότης ἄλλη τις παρ' αὐτὸν τὸν Θεόν. Ἀνόμ. Οἱ Ἰουδαῖοι οὖν καὶ Ἕλληνες τὸν Θεὸν ἐν ἑαυτοῖς ἔχουσιν; Ὁρθ. Ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἀπλῶς λεγόμενος Χριστιανὸς ἐν ἑαυτῶ ἔχει τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἔχει ὁ ὑποπιάσας τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγήσας, ὥστε δύνασθαι λέγειν· «Ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ.» Ὁ γὰρ τοιοῦτος ἀκούει παρὰ τοῦ Χριστοῦ· «Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὰ ἀγαθὰ.» Ἀνόμ. Εἰ ἔστιν ἀγαθὸς ἄνθρωπος ὁ προ φέρων ἐκ τῆς καρδίας τὰ ἀγαθὰ, πῶς οὐδεὶς ἀγαθός εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός; Ὁρθ. Ὅτι ὁ Θεὸς οὐ κατὰ μετοχὴν ἀγαθότητός ἐστιν ἀγαθός, ἀλλ' αὐτός ἐστιν ἀγαθότης· ὁ δὲ ἄνθρωπος μετοχῇ ἀγαθότητός ἐστιν ἀγαθός. Ἀνόμ. Καὶ οἱ ἄγγελοι οὐκ εἰσὶν ἀγαθοὶ τῇ φύσει; Ὁρθ. Τῇ φύσει, οὐ· μετοχῇ, ναί. Τὸ γὰρ ὄν τῇ φύσει ἀγαθόν, ὃ ἐστὶ τῇ φύσει, οὐ τρέπεται. Ἀνόμ. Οἷον τί; Ὁρθ. Ἄνθρωπος τῇ φύσει οὐτρέπεται· οὐ γὰρ γίνεται ἄλλο τι τῇ φύσει· τῇ δὲ προαιρέσει τρέπεται· τὸν γὰρ αὐτὸν ὄψει ποτὲ πονηρὸν, ποτὲ ἀγαθόν· ὡς Παῦλον, ποτὲ μὲν διώκτην, ποτὲ δὲ εὐαγγελιστήν· καὶ τὸν αὐτὸν ποτὲ μαθητήν, ποτὲ προδότην, ὡς τὸν Ἰούδαν· καὶ ἀγγέλους, ποτὲ μὲν πονηροὺς, ποτὲ δὲ ἀγαθοὺς. Ἀνόμ. Καὶ γὰρ οἱ ἄγγελοι ποτὲ πονηροὶ, καὶ ποτὲ ἀγαθοί; Ὁρθ. Ἡ Γραφή εἶπεν· «Εἰ γὰρ ἀγγέλων ἀμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο.» Εἰ δὲ ἡμαρτον, δῆλον, ὅτι ἐξέπεσον τῆς ἀγαθότητος. Καὶ καθόλου πᾶσα ἡ ἀξία τοῦ Θεοῦ κτίσις μετοχῇ ἀγαθότητος λέγεται καὶ ἔστιν ἀγαθή· ὁ δὲ Θεός, φύσει ὢν ἀγαθός, αὐτός ἐστιν ἀγαθότης· διὸ καὶ οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός. Ἀνόμ. Καὶ ὁ Υἱὸς οὖν οὕτως ἐστίν ἀγαθός, ὡς ὁ Πατήρ; Ὁρθ. Καὶ πάνυ. Ἀνόμ. Καὶ πῶς δύναται λέγεσθαι «Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός,» Υἱὸς καὶ Πατήρ εἰ Θεός; Ὁρθ. Εἷς Θεὸς Υἱὸς καὶ Πατήρ, οὐ τῇ ὑποστάσει, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ λόγῳ τῆς οὐσίας· ὡς πάντες ἄνθρωποι ἐν Χριστῷ εἷς, οὐ τῇ ὑποστάσει, ἀλλὰ τῷ λόγῳ τῆς οὐσίας καὶ ταῖς συμφωνίαις. Ἀνόμ. Ἄλλο γὰρ ἐστὶν οὐσία, καὶ ἄλλο ὑπόστασις; Ὁρθ. Ἄλλο καὶ ἄλλο, οὐχ ὡς πρᾶγμα. Ἀνόμ. Οὐκοῦν σύνθεσις, Ὁρθ. Ἄλλο καὶ ἄλλο, εἶπον· οὐχ ὡς πρᾶγμα ἄλλο καὶ ἄλλο, ἀλλ' ὡς ἄλλο τι σημαίνουσης τῆς ὑποστάσεως, καὶ ἄλλο τι τῆς οὐσίας· ὡς ὁ κόκκος τοῦ σίτου λέγεται, καὶ ἔστι σπέρμα καὶ καρπὸς οὐχ ὡς πρᾶγμα 28.1137 ἄλλο καὶ ἄλλο· ἄλλο δὲ τι σημαίνει τὸ σπέρμα, καὶ ἄλλο τι καρπός· ὅτι τὸ μὲν σπέρμα τοῦ μέλλοντος γεωργίου ἐστὶ σπέρμα· ὁ δὲ καρπὸς τοῦ παρελθόντος γεωργίου ἐστὶ καρπός. Ἀνόμ. Τί σημαίνει ἡ οὐσία, καὶ τί ἡ ὑπόστασις; Ὁρθ. Ἡ οὐσία τὴν κοινότητα σημαίνει· καὶ εἴ τί ἐστὶν ἴδιον τῆς οὐσίας, τοῦτο κοινόν ἐστὶ τῶν ὑποστάσεων τῶν ὑπὸ τὴν οὐσίαν· ἡ δὲ ὑπόστασις ἰδιό τητα ἔχει, ἥτις οὐκ ἔστι κοινὴ τῶν τῆς αὐτῆς οὐσίας ὑποστάσεων, μετὰ τοῦ καὶ ἀριθμὸν ἐπιδέχεσθαι. Ἀνόμ. Ἡ γὰρ οὐσία οὐκ ἔχει ἰδιότητα; Ὁρθ. Οὔτε ἰδιότητα ἔχει, μὴ οὔσαν κοινήν τῶν τῆς οὐσίας ὑποστάσεων· οὔτε ἀριθμὸν πληθυντικὸν ἐπιδέχεται, μία οὔσα. Τὸ δὲ ἀριθμὸν πληθυντικὸν ἐπιδεχόμενον πάν τως ἰδιότητα ἔχει· καὶ τὸ ἔχον ἰδιότητα ἀριθμὸν ἐπιδέχεται. Αὐτὴ γὰρ ἡ ἰδιότης τὸν ἀριθμὸν εἰσάγει. Ἀνόμ. Οὐ νοῶ, ὃ λέγεις· εἶπε

σαφέστερον. Ὁρθ. Λέγεις εἶναι τοῦ Πατρὸς τὴν οὐσίαν ἀθάνατον, καὶ ἄφθαρτον, καὶ ἀόρατον, καὶ δημιουργόν, καὶ Θεόν; Ἀνόμ. Ναί. Ὁρθ. Καὶ τὸν Υἱὸν λέγεις ὁμοίως ἀθάνατον, καὶ ἄφθαρτον, καὶ ἀόρατον, καὶ δημιουργόν, καὶ Θεόν; Ἀνόμ. Ναί. Ὁρθ. Ὡσπερ οὖν λέγεις τοῦ Πατρὸς τὴν οὐσίαν ἀθάνατον, ἄφθαρτον, ἀόρατον, δημιουργόν, οὕτω καὶ τοῦ Υἱοῦ λέγεις τὴν αὐτὴν οὐσίαν; Ἀνόμ. Ναί. Ὁρθ. Τὸν Υἱὸν οὐ λέγεις Πατέρα; Ἀνόμ. Οὐ. Ὁρθ. Οὐκ ἄρα τῆς οὐσίας ἐστὶν ἴδιον τὸ Πατῆρ, ἀλλὰ τῆς ὑποστάσεως. Ἀνόμ. Πῶς; Ὁρθ. Ὅτι τὰ μὲν τῆς οὐσίας ἴδια, ὁμοίως εἰσὶ κοινὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· τὸ δὲ Πατῆρ οὐ κοινόν· οὐκ ἄρα τῆς οὐσίας ἴδιον τὸ Πατῆρ, ἀλλὰ τῆς ὑποστάσεως. Εἰ δὲ ἄλλο τῆς ὑποστάσεως τὸ ἴδιον, καὶ ἄλλα τῆς οὐσίας ἰδιώματα, οὐ ταυτὸν ἐστὶ σημαινόμενον οὐσία καὶ ὑπόστασις. Ἀνόμ. Οὐκ ἐστὶν ἴδιον τοῦ Πατρὸς τὸ ἀγέννητον; Ὁρθ. Οὐκ ἐστὶν. Ἀνόμ. Ἔστιν οὖν τῶν ὄντων ἄλλο τι ἀγέννητον; Ὁρθ. Ναί. Ἀνόμ. Τί; Ὁρθ. Γεννητόν ἐστὶ τὸ πατέρα ἔχον, καὶ ἀγέννητον τὸ μὴ πατέρα ἔχον; Ἀνόμ. Ναί. Ὁρθ. Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Πατέρα ἔχει; Ἀνόμ. Οὐ. Ὁρθ. Οὐκοῦν καὶ αὐτὸ ἀγέννητον· οὐκ ἄρα ἴδιον τοῦ Πατρὸς τὸ ἀγέννητον. Ἀνόμ. Ἄλλ' ὁ Πατῆρ καὶ ἀγέννητός ἐστὶ καὶ ἀγέννητος. Ὁρθ. Οὐδὲ τὸ ἀγέννητον ἴδιόν ἐστι τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ κοινόν ἐστὶ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ἀνόμ. Πῶς; Ὁρθ. Ἀγέννητόν ἐστὶ τὸ γενεσιουργόν μὴ ἔχον· ἢ πῶς; Ἀνόμ. Ναί. Ὁρθ. Τὸ δὲ γενεσιουργόν ἔχον γεννητόν ἐστιν. Οὐτε δὲ Υἱὸς γενεσιουργόν ἔχει, οὔτε Πνεῦμα (δέδεικται γὰρ ἐκ γαστρὸς ὁ Υἱὸς, καὶ ἐκ στόματος τὸ Πνεῦμα). Οὐκ ἄρα ἴδιον τοῦ Πατρὸς τὸ ἀγέννητον. Ἀνόμ. Τί οὖν ἄλλο ἴδιόν ἐστι τοῦ Πατρὸς εἰ 28.1140 μῆτε τὸ ἀγέννητον ἴδιον αὐτοῦ ἐστὶ, μῆτε τὸ ἀγέννητον. Ὁρθ. Τοῦ Πατρὸς ἴδιον τὸ, Πατῆρ· τοῦ Υἱοῦ ἴδιον τὸ, Υἱός· τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, τὸ Πνεῦμα Θεοῦ ἅγιον εἶναι. Ἀνόμ. Ὁ γὰρ Πατῆρ οὐκ ἐστι πνεῦμα ἅγιον; Ὁρθ. Καὶ ὁ Πατῆρ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν, ἀλλ' οὐ Πνεῦμα Θεοῦ. Τῆς οὖν ὑποστάσεως τοῦ Πατρὸς ἴδιον τὸ, Πατῆρ· οὐδαμῶς γὰρ ὁ Πατῆρ Υἱός· καὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Υἱοῦ ἴδιον τὸ, Υἱός· οὐδαμῶς γὰρ ὁ Υἱὸς Πατῆρ· καὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἴδιον τὸ εἶναι Πνεῦμα Θεοῦ ἅγιον· οὐδαμῶς δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ ἅγιον, Πατῆρ ἢ Υἱός. Ἡ δὲ οὐσία Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, κοινή· ὁμοίως γὰρ ἀθάνατος, ὁμοίως ἄφθαρτος, ὁμοίως ἅγια, ὁμοίως ἀγαθή. Καὶ διὰ τοῦτο λέγομεν μίαν οὐσίαν, τρεῖς ὑποστάσεις. Ἀνόμ. Ποῦ γέγραπται, ὅτι τὸ Πνεῦμα, Θεοῦ λέγεται; Ὁρθ. Παῦλος ὁ ἀπόστολος λέγει· «οὐδεὶς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ· οὕτως καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐ δεῖς οἶδεν εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.» Ἀνόμ. Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ λέγει αὐτὸν τὸν Θεόν. Ὁρθ. Ἀνάγνωθι τὸν Ἀπόστολον, ἵνα ἀκούσης λέγοντος οὕτως· «Ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ τὸ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν· ἡμῖν δὲ καὶ Θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γὰρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου; οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ἔγνω, εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.» Ἀνόμ. Διὰ τί δὲ μὴ καὶ τρεῖς οὐσίας εἴπωμεν; Ὁρθ. Ὅτι ἀνάγκη τῷ ἀριθμῷ τὴν ιδιότητα δοθῆναι· ἢ δὲ ιδιότης ἑτερότης· ἢ δὲ ἑτερότης τῆς οὐσίας ἔτε ροούσιον ποιεῖ· τὸ δὲ ἑτεροούσιον οὐχ ὁμοίως ἐστὶν ἀθάνατον, οὐχ ὁμοίως ἄφθαρτον, οὐχ ὁμοίως ἅγιον, οὐχ ὁμοίως ἄτρεπτον. Ὁμοίως δὲ Πατῆρ καὶ Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἀθάνατον, ἅγιον, ἄτρεπτον. Μία ἄρα οὐσία Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ὅταν δὲ λέγωμεν τρεῖς ὑποστάσεις Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, τὸ ἀληθὲς εἶναι λέγομεν τῶν ιδιοτήτων τὴν διαφορὰν ἐν τῇ ὑποστάσει, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ. Ἀνόμ. Λέγεις δὲ ὅλως διαφορὰν ἐπὶ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος; Ὁρθ. Τὴν διαφορὰν ταύτην λέγω, τὸν Πατέρα μὴ εἶναι Υἱόν, μηδὲ τὸν Υἱὸν Πατέρα μηδὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Πατέρα ἢ Υἱόν· ἵνα μὴ ὀνόματα ψιλὰ νομίσης

ἀκούων Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' ὑποστάσεις ἀληθῶς οὐσας καὶ ὑφεστῶσας· ὅταν δὲ λέγωμεν μίαν οὐσίαν, ὅτι ὅπερ ἂν νοήσωμεν εἶναι τοῦ Πατρὸς τὴν οὐσίαν, τοῦτο ἐστὶν ὁ Υἱὸς, τοῦτο καὶ τὸ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ Πνεῦμα· περὶ οὗ αὐτὸς ὁ Υἱὸς εἶπεν· «Οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.» Καὶ διὰ τοῦτο 28.1141 εἴρηται· «Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός·» ἀγαθοῦ ὄντος τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὐ μετοχῆ ἀγαθότητος, ἀλλ' οὐσίας ταυτότητι. Ἄνομ. Ἀγαθὸν γὰρ λέγεις καὶ τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Ἐπιφανίου Δαβὶδ λέγει· «Τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὁδηγήσει με ἐν γῆ εὐθείᾳ.» Ἄνομ. Καὶ ἄνθρωποι λέγονται ἀγαθοί. Ὁρθ. Ναί, ἀλλὰ μετοχῆ ἀγαθότητος. Ἄνομ. Καὶ τὸ Πνεῦμα λέγω. Ὁρθ. Δύναται οὖν καὶ ἀποβαλεῖν τὴν ἀγαθότητα, ὡς ὁ Ἰούδας, καὶ ὡς ὁ διάβολος; Ἄνομ. Ἐὰν θελήσῃ, ναί. Ὁρθ. Μὴ μοι εἶη κατέναντι Κυρίου ἀσεβῆσαι, ὥστε κἂν εἷς νοῦν τοῦτο λαβεῖν! Ἄνομ. Οὕτως οὖν ἀγαθὸν λέγεις τὸ Πνεῦμα, ὡς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν; Ὁρθ. Καὶ πάνυ· καὶ γὰρ αὐτὸ οὐ μετοχῆ ἀγαθότητος ἀγαθὸν ἐστίν, ἀλλ' αὐτοαγαθὸν, ἡγουν ἀγαθότης, ἐστίν. Ἀμέλει Ματθαῖος μὲν ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει εἰρηκέναι τὸν Κύριον· «Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἱ δατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πῶς μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτουσίν αὐτόν;» ὁ δὲ Λουκᾶς· «Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πῶς μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος δώσει Πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτουσίν αὐτόν;» Ἀκούεις, εἰ ὧτα ἔχεις, ὅτι οἱ εὐαγγελισταὶ ταυτὸν γινώσκοντες εἶναι τὸ Πνεῦμα τῆ ἀγαθότητι, καὶ τὴν ἀγαθότητα τῷ Πνεύματι· ὁ μὲν «τὰ ἀγαθὰ» αὐτὸ τὸ Πνεῦμα εἶπεν, ὁ δὲ τὸ Πνεῦμα αὐτὰ «τὰ ἀγαθὰ.» Ἄνομ. Οὐκοῦν καὶ Θεός ἐστι τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Ἀντίθετον, οὐ. Ἄνομ. Τί θέλει εἶναι ἀντίθετον; Ὁρθ. Τὸ ἀντιτεταγμένον τῷ θελήματι τοῦ Πατρὸς. Τὸ δὲ Πνεῦμα οὐκ ἀντιτέτακται, ἀλλ' ἐκ τῆς θεότητος ἐστὶ· καὶ διὰ τοῦτο λέγομεν μίαν θεότητα Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ἄνομ. Μία οὖν ὑπόστασις. Ὁρθ. Οὐ. Ἄνομ. Εἰ μία ἐστὶ θεότης, μία καὶ ἔστιν ὑπόστασις. Ὁρθ. Εἰ ἦδεις τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, ἐγίνωσκες, ὅτι θεότης τὸ «εἶναι» κοινὸν ταῖς ὑποστάσεσι σημαίνει, ὑπόστασις δὲ τὸ «εἶναι,» οὐσία δὲ «τὴν ταυτότητα.» Ὡς ἀνθρωπότης, τό τι εἶναι κοινόν· ὑπόστασις δὲ τὸ εἶναι· οὐσία δὲ ἡ ταυτότης· οὐ γὰρ πᾶσα ὑπόστασις θεότης, οὐδὲ πᾶσα ὑπόστασις ἀνθρωπότης. Εἰ δὲ οὐ πᾶσα ὑπόστασις ἀνθρωπότης, οὐδὲ πᾶσα ὑπόστασις θεότης, οὐκ ἄρα ταυτὸν σημαίνει ὑπόστασις θεότης καὶ ἀνθρωπότης. Ἄνομ. Ἡ ἀνθρωπότης οὐχ ὑφέστηκεν; Ὁρθ. Ναί, ἐν ἀτόμοις θεωρουμένη. Ἄνομ. Οὐκοῦν καὶ ὑπόστασις ἐστίν. Ὁρθ. Εἶπον, ἐν ἀτόμοις θεωρουμένη. Ἄνομ. Τί ἐστὶν ἄτομον, καὶ τί ἐστὶν ἀνθρωπότης; Ὁρθ. Ἄτομόν ἐστίν, ἡ καθ' ἕκαστον ἡμῶν ὑπόστασις· ἀνθρωπότης δὲ ἡ τῆς οὐσίας κοινότης. Ἄνομ. Καὶ τίς ἡ διαφορὰ κοινότητος καὶ ὑποστάσεως; Ὁρθ. Ὅτι ἡ μὲν σὴ ὑπόστασις οὐκ ἔστι πάντων ἀνθρώπων· ἡ δὲ ἀνθρωπότης κοινὴ πάντων ἀνθρώπων. Ἄνομ. Ἡ ἐμὴ ὑπόστασις οὐκ ἔστιν ἄλλο ἢ ἀνθρωπότης; Ὁρθ. Οὐ. Ἄνομ. Πῶς οὖν; Ὁρθ. Ὅτι ἡ μὲν ἀνθρωπότης κοινὴ πάντων ἀνθρώπων, ἡ δὲ ὑπόστασις ἡ ιδιότης ἐκάστου. Ἄνομ. Ἡ ὑπόστασις τοῦ Πατρὸς οὐκ ἔστι θεότης; Ὁρθ. Ναί. Ἄλλ' ἡ θεότης τό τι εἶναι σημαίνει, ἡ δὲ ὑπόστασις τὸ εἶναι. Ἄνομ. Καὶ ἡ ὑπόστασις τοῦ Υἱοῦ οὐκ ἔστι θεότης; Ὁρθ. Ναί. Ἄνομ. Δύο οὖν θεότητες. Ὁρθ. Οὐ. Ἄνομ. Πῶς οὖν; Ὁρθ. Οὐ γὰρ ἄλλη καὶ ἄλλη θεότης ἐστίν. Ἄνομ. Ἄλλη καὶ ἄλλη ὑπόστασις ἐστίν. Ὁρθ. Ἄλλ' οὐχὶ τὸ αὐτὸ σημαίνειν εἶπον θεότητα καὶ ὑπόστασιν· ἡ γὰρ ὑπόστασις τὸ εἶναι, ἡ δὲ θεότης τό τι εἶναι· ὡς γὰρ οὐκ εἰσὶ δύο ἀνθρωπότητες Πέτρου καὶ Παύλου, οὐδὲ δύο θεότητες Πατρὸς καὶ Υἱοῦ. Ἄνομ. Οὐκοῦν οὐχὶ ἡ ὑπόστασις τοῦ Πατρὸς; Ὁρθ. Ἡ μὲν ὑπόστασις τοῦ Πατρὸς καὶ θεότης, καὶ ἡ ὑπόστασις τοῦ Υἱοῦ καὶ θεότης· οὐχὶ δὲ, ἐπειδὴ δύο ὑποστάσεις εἰσὶ, δύο καὶ θεότητες. Ἄνομ. Πῶς οὐχί; Ὁρθ. Ὅτι καὶ ἀθανασία ὑπόστασις τοῦ Πατρὸς, καὶ

ἀθανασία ὑπόστασις τοῦ Υἱοῦ, καὶ οὐ δύο ἀθανασίαι. Ἄνομ. Καὶ οὐκ εἰσὶ δύο ἀθανασίαι; Ὅρθ. Οὐ. Ἄνομ. Πῶς; Ὅρθ. Ὅτι μὴ διάφορός ἐστιν ἀθανασία· ἀθανασία γὰρ ἀθανασίας οὐδὲν διαφέρει, ἢ ἀθανασία ἐστίν. Ἄνομ. Εἴπερ ἀληθῶς ἄλλη ὑπόστασις ἐστὶ Πατὴρ καὶ Υἱοῦ, πῶς οὐχὶ ἄλλη καὶ ἄλλη ἀθανασία; Ὅρθ. Ἄλλη καὶ ἄλλη ὑπόστασις ἐστὶ Πατὴρ καὶ Υἱοῦ, ἀλλ' οὐχὶ ἄλλη καὶ ἄλλη ἀθανασία. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἄλλην καὶ ἄλλην ἔχομεν ὑπόστασιν, ἀλλ' οὐχὶ ἄλλην καὶ ἄλλην ἀνθρωπότητα. Καὶ ἡ ὑπόστασις Πέτρου ἀνθρωπός ἐστι, καὶ ἡ ὑπόστασις Παύλου ἀνθρωπός ἐστι· καὶ δύο εἰσὶν ὑποστάσεις, καὶ οὐ δύο ἀνθρωπότητες. Καὶ ἄλλην καὶ ἄλλην ὑπόστασιν ἔχομεν, οὐχὶ δὲ ἄλλην καὶ ἄλλην ἀθανασίαν, ἣν διὰ τοῦ ἐνὸς βαπτίσματος ἐλάβομεν. Εἰ γὰρ ἄλλη καὶ ἄλλη ἀθανασία, ἄλλο καὶ ἄλλο βάπτισμα, καὶ ἄλλη καὶ ἄλλη πίστις, καὶ οὐκ ἔστιν «εἷς Κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα.» Ἄνομ. Ἄλλὰ ἡ ἡμετέρα ὑπόστασις ἄλλη ἐστὶ παρὰ τὴν ἀθανασίαν καὶ τὸ βάπτισμα· ἄρα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ ὑπόστασις ἄλλη ἐστὶ παρὰ τὴν ἀθανασίαν. Ὅρθ. Οὐ. Ἄλλὰ αὐτὴ ἡ ὑπόστασις καὶ ἀθανασία ἐστὶ· καὶ οὐ μόνον ἀθανασία, ἀλλὰ καὶ ἀφθαρσία, καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἀγιασμός, καὶ ἀπολύτρωσις, καὶ κυριότης, καὶ δύναμις. Καὶ οὐκ ἔστι κατὰ σύνθεσιν ταῦτα ὁ Θεός, ἀλλὰ κατὰ διαφόρους ἐπινοίας λεγόμενος· ἀθανασία μὲν διὰ τὸ ἀτελεύτητον· ἀφθαρσία δὲ, διὰ τὸ ἄλυτον· δικαιοσύνη διὰ τὸ ἴσον· ἀγιασμός διὰ τὸ φυλάττειν ἀπὸ ἁμαρτίας· ἀπολύτρωσις διὰ τὸ σῶζειν ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν ἡμῶν· κυριότης, διὰ τὸ πάντων κρατεῖν· δύναμις, διὰ τὸ μηδὲν αὐτῷ ἀντικεῖσθαι. Ταῦτα δὲ πάντα καὶ περὶ τὴν ὑπόστασιν 28.1145 σιν τοῦ Υἱοῦ θεωρεῖται, ὁμοίως τῷ Πατρὶ, καὶ οὐ μεθεκτῶς· καὶ διὰ τοῦτο δύο μὲν ὑποστάσεις λέγομεν Πατὴρ καὶ Υἱοῦ, μίαν δὲ θεότητα, δύναμιν, κυριότητα, καὶ ἀθανασίαν, καὶ ἀφθαρσίαν, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἄνομ. Οὐκοῦν καὶ ἀγεννησίαν μίαν λέγεις. Ὅρθ. Ἀγέννητον μὲν λέγω καὶ τὸν Υἱόν, οὐκ ἀγέννητον δέ. Ἄνομ. Ἄλλο γὰρ ἐστὶν ἀγέννητον, καὶ ἄλλο ἀγέννητον; Ὅρθ. Καὶ πάνυ. Ἄνομ. Πῶς; Ὅρθ. Ὅτι τὸ μὲν γεννητόν ἐστὶ τὸ ἐκ τῆς ὑποστάσεως γεννώμενον, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ γαστρὸς λεγόμενον· τὸ δὲ γεννητόν τὸ ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ γενεσιουργοῦ. «Πάντα γὰρ ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησεν.» Ἐποίησε δὲ πῶς; «Εἶπεν, καὶ ἐγενήθησαν· ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν.» Ἄνομ. Οὐκ ἠρώτησα, τί ἐστὶ γεννητόν, καὶ τί γεννητόν· ἀλλ' εἰ ἄλλο ἐστὶ τὸ ἀγέννητον, καὶ ἄλλο τὸ ἀγέννητον. Ὅρθ. Εἰ τὸ γεννητόν ἐστὶ τὸ ἐκ τῆς ὑποστάσεως καὶ ἐκ γαστρὸς, τὸ μὴ ὄν ἐκ γαστρὸς, ἡγουν ἐκ τῆς ὑποστάσεως, ἀγέννητόν ἐστὶ· καὶ εἰ τὸ γεννητόν ἐκ τῆς ἐξουσίας ἐστὶ κατ' ἐντολήν, τὸ ἀγέννητον τὸ μὴ κατ' ἐντολήν ὑπάρχον, ἀλλ' ἢ ἀναίτιον ὄν, ἢ ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀγεννήτου. Ἄνομ. Δύο οὖν ἀγέννητα λέγεις; Ὅρθ. Ἐγὼ καὶ Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα ἀγέννητα λέγω, ἀλλ' οὐκ ἀπάτορα τρία, οὐδὲ ἀναίτια· ἀλλὰ τὸν μὲν Πατέρα, καὶ ἀπάτορα, καὶ ἀναίτιον, καὶ ἀγέννητον. Καὶ γὰρ οὔτε Πατέρα ἔχει ὁ Πατήρ, οὔτε γενεσιουργόν, οὔτε αἴτιον τοῦ εἶναι ὡς ἐξ ὑποστάσεως. Ὁ δὲ Υἱὸς Πατέρα μὲν ἔχει, γενεσιουργόν δὲ οὐκ ἔχει· οὐ γὰρ ἐγένετο, ἀλλ' ἐγεννήθη. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Πατέρα οὐκ ἔχει, οὐ γὰρ ἐγεννήθη· γενεσιουργόν οὐκ ἔχει, οὐ γὰρ ἐγένετο· αἴτιον δὲ ἔχει τὸν Θεόν, οὗ Πνεῦμά ἐστι, παρ' οὗ καὶ ἐκπορεύεται. Ἄνομ. Τὰ γὰρ ἄλλα πνεύματα οὐ παρ' αὐτοῦ ἐκπορεύεται; Ὅρθ. Καὶ ἡμεῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθημεν· «Ὅσοι γὰρ αὐτὸν ἔλαβον,» γέγραπται, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν.» Ἄλλ' ὡσπερ ἡμεῖς, ἐκ Θεοῦ γεννηθέντες, οὐκ ἐκ γαστρὸς τῆς ὑποστάσεως ἐγεννήθημεν, οὕτω καὶ τὰ ἐκπορευόμενα πνεύματα ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐκ τοῦ στόματος τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ εἰσι. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ στόματος τῆς ὑποστάσεως ἐστὶ Πνεῦμα· «Τῷ γὰρ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.» Καὶ ὁ Πατήρ λέγει· «Ἴδου ὁ Παῖς μου, ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν

εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου. Θήσω τὸ Πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν.» Ἄνομ. Εἰ καὶ ὁ Υἱὸς ἐκ τῆς ὑποστάσεως, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκ τῆς ὑποστάσεως, εἰσὶν ἀδελφοί; Ὅρθ. Μὴ γένοιτο! οὐδεὶς τοῦτο λέγει. Πῶς γὰρ μονογενῆς ὁ Υἱὸς, εἰ δύο εἰσὶν ἀδελφοί; Ἄνομ. Πῶς οὖν καὶ ὁ Υἱὸς ἐκ τῆς ὑποστάσεως καὶ τὸ Πνεῦμα, καὶ οὐ δύο 28.1148 ἀδελφοί; Ὅρθ. Διὰ τοῦτο ὁ Υἱὸς οὐ μόνον ἐκ τῆς ὑποστάσεως, ἀλλὰ καὶ ἐκ γαστρὸς εἴρηται· καὶ τὸ Πνεῦμα οὐ μόνον ἐκ τῆς ὑποστάσεως, ἀλλὰ καὶ Πνεῦμα στόματος εἴρηται· ἵνα ἡ διαφορὰ μὴ κατὰ τὸν ἐκ τῆς ὑποστάσεως λόγον γένηται, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἐκ γαστρὸς καὶ στόματος. Ἄνομ. Ἄλλο οὖν στόμα, καὶ ἄλλο γαστήρ, καὶ ἄλλο ὑπόστασις, Ὅρθ. Οὐκ ἄλλο καὶ ἄλλο, ὡς πρᾶγμα, ὡς τριτώνυμόν τι. Ἄνομ. Ἄλλ' ὡς τί; Ὅρθ. Ὡς ἄλλιτι σημαίνουσης τῆς ὑποστάσεως, καὶ ἄλλο τῆς γαστρὸς, καὶ ἄλλο τοῦ στόματος. Ἄνομ. Τί σημαίνει ἡ ὑπόστασις, καὶ τί τὸ στόμα, καὶ τί ἡ γαστήρ; Ὅρθ. Ἡ ὑπόστασις τὸ εἶναι σημαίνει· ἡ γαστήρ τὸ γεννητικόν· τὸ στόμα τὸ διδακτικόν. Πῶς δὲ γεννᾷ τὸν Υἱὸν ὁ Θεὸς, οὐ πολυπραγμονῶ· καὶ πῶς ἐκπέμπει τὸ Πνεῦμα, ὁμοίως οὐ πολυπραγμονῶ· ἀλλὰ πιστεύω, ὅτι καὶ ὁ Υἱὸς γεννᾶται ἀρρήτως καὶ ἀπαθῶς, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἀρρήτως καὶ ἀπαθῶς. Ἄνομ. Ἐνθα στόμα, καὶ γαστήρ, καὶ ὑπόστασις, τί ἄλλο ἐστὶν ἢ σύνθεσιν εἰπεῖν; Ὅρθ. Σύνθεσιν οὐ ποιοῦσι τὰ ὀνόματα· οὐδὲ γὰρ πάντως ἐπὶ μελῶν λέγονται. Ἄνομ. Τὸ στόμα οὐκ ἔστι στόμα; καὶ ἡ γαστήρ οὐκ ἔστι γαστήρ; Ὅρθ. Οὐ πᾶν στόμα τὸ αὐτὸ στόμα, οὐδὲ πᾶσα γαστήρ ἡ αὐτὴ γαστήρ· οὐδὲ γὰρ πᾶν στόμα ἐστὶ μέλος, οὐδὲ πᾶσα γαστήρ πάντως ἐστὶ μέλος. Ἄνομ. Καὶ πῶς δύναται στόμα μὴ εἶναι στόμα, καὶ γαστήρ μὴ εἶναι γαστήρ; Ὅρθ. Ἡ Γραφή πολλαχοῦ στόμα μαχαίρας ὠνόμασε· καὶ οὐδεὶς οὕτω μέμνηεν, ὥστε λέγειν μέλος ἔχειν τὴν μάχαιραν, ὃ καλεῖται στόμα· ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἀναλωτικὸν τῆς μαχαίρας στόμα ὠνόμασε· καὶ, ἐκ ποίας δὲ γαστρὸς ἐκπορεύεται κρύσταλλος, εἰπούσα, οὐ σωματικὴν γαστέρα ἐπιζητεῖ· καὶ πρόσωπον πυρὸς εἰπούσα, οὐκ ἀνθρωποειδὲς λέγει τὸ πῦρ, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ μέλος εἶναι πρόσωπον, τὸ δὲ πῦρ· καὶ πρόσωπον γῆς εἰπούσα, οὐκ ἀνθρωποειδῆ λέγει τὴν γῆν. Ἄνομ. Ποῦ γὰρ εἴρηται πρόσωπον ἔχειν τὴν γῆν; Ὅρθ. «Ἔσται ὁ φεύγων, ὡς ὁ φεύγων ἀπὸ προσώπου πυρὸς,» παρὰ τῷ προφήτῃ γέγραπται. Καὶ ἐν τῇ Γενέσει ὁ Κάϊν λέγει· «Εἰ ἐκβάλλης με σήμερον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσομαι.» Ἄνομ. Ἄλλ' ὅταν ἐπὶ ζῶων λέγηται ταῦτα τὰ ὀνόματα, μέλη σημαίνουσιν· ἐπὶ δὲ τῶν ἀναισθητῶν καταχρηστικῶς. Ὅρθ. Οὐ δοκεῖ σοι ἡ ψυχὴ ζῶον εἶναι; Ἄνομ. Καὶ πάνυ. Καὶ γὰρ καὶ ἄγγελος ζῶον ἐστὶ, καὶ πάντα τὰ πνεύματα· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὰ σεραφίμ ζῶα λέγονται καὶ, «Ὁ Θεὸς, ἐν μέσῳ δύο ζῶων γνωσθήσῃ,» γέγραπται. Ὅρθ. Ἐὰν οὖν λέγη ὁ Θεός· «Ἄνοιξον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτὸ,» ποῖον λέγει στόμα; Ἐὰν δὲ ὁ Δαβὶδ ἐν τῷ ριή ψαλμῷ· «Τὸ στόμα μου ἤνοιξα, εἴλकुσα Πνεῦμα, ὅτι 28.1149 τὰς ἐντολάς σου ἠρετισάμην,» ποῖον λέγει στόμα; Ἐὰν δὲ λέγη ὁ Ἰώβ· «Ἀληθινὸν δὲ στόμα ἐμπλήσει γέλωτος,» ποῖον λέγει στόμα; Ποίῳ δὲ στόματι ἐβόα Μωσῆς ἀκούων· «Τί βοᾷς πρὸς μέ;» Τίς δὲ οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ σιωπῶντων ἀκούει ὁ Θεός, στεναγμοῖς ἀλαλήτοις βοῶντων; Ποίαν δὲ γαστέρα ὁ προφήτης λέγει· «Ἀπὸ τοῦ φόβου σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν, καὶ ὠδινήσαμεν, καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας ἐπὶ τῆς γῆς;» Ὅσπερ οὖν ἡ ψυχὴ καὶ γαστέρα ἔχειν λέγεται, καὶ στόμα, καὶ ὀφθαλμοὺς, καὶ ὦτα, καὶ πάντα τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος, καὶ οὐ σύγκειται ἐκ μελῶν· οὕτως, ὅταν ἀκούσης ἐπὶ Θεοῦ, τοῦ ἀληθῶς ἀσωμάτου, στόμα ἢ γαστέρα, μὴ σύνθεσιν νόει, ἀλλὰ γαστέρα τὸ γεννητικόν, στόμα τὸ διδακτικόν, ὀφθαλμοὺς τὸ κατανοητικόν, ὦτα τὸ ἀκουστικόν. Καὶ διὰ τοῦτο ἐκ γαστρὸς εἴρηται ὁ Υἱὸς, ἐπειδὴ γεγέννηται· καὶ διὰ τοῦτο Πνεῦμα στόματος τὸ Πνεῦμα, ἐπειδὴ διδακτικόν. Καὶ ὡσπερ οὐ λέγεις γεννητὸν τὸ Πνεῦμα, ἵνα μὴ δύο υἱοὺς εἴπῃς· οὕτως μὴ λέγε αὐτὸ γεννητὸν, ἵνα μὴ ἐν τῶν γεννητῶν εἴπῃς, καὶ ἀναγκασθῆς καὶ δούλον εἰπεῖν διὰ τὸν εἰρηκότα Προφήτην,

ὅτι «Τὰ σύμπαντα δοῦλασά.» Ἀνόμ. Εἶπον καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου, παρ' ὀλίγον με πείθεις ὁμοουσιαστὴν γενέσθαι. Ὅρθ. Γένοιτό σε εἰπεῖν, Χριστιανὸν γενέσθαι! Γενόμενος γὰρ Χριστιανὸς, ἐπιγνώσῃ, ὅτι ὁμοούσιον δεῖ λέγειν ἀπὸ τῶν θείων Γραφῶν διδαχθεῖς. Ὅσα γὰρ ἴδιά εἰσι Θεοῦ, ταῦτα κοινὰ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ἀνόμ. Πῶς εἴρηται παρὰ τῷ ἁγίῳ Ἀποστόλῳ, ὅτι μόνῳ Θεῷ ἀδύνατόν ἐστι τὸ ψεύσασθαι; Ὅρθ. Τοῦτο δὲ ἐπὶ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος λεχθήσεται. Ὁ γὰρ ἐστὶν ἴδιον τῆς φύσεως, τοῦτο κοινὸν τῶν ὑποστάσεων. Ἀνόμ. Δύναται δὲ ψεύσασθαι τὰ σεραφίμ; Ὅρθ. Εἰ μὴ δύναται ψεύσασθαι, οὐκέτι μόνος ὁ Θεὸς ἀψευδὴς ἐστίν. Ἀνόμ. Οὐκ εἶπεν, ὅτι μόνῳ Θεῷ ἀδύνατον τὸ ψεύσασθαι, ἀλλ' ὅτι ἀδύνατον Θεῷ ψεύσασθαι. Ὅρθ. Πᾶν ὅ τι γενητόν ἐστιν, δύναται ψεύσασθαι· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ διάβολος, ἐν μέσῳ τῶν χερουβὶμ ὢν, ἐδυνήθη ψεύσασθαι. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τῶν λογικῶν δυνάμεων ἢ τροπῆ, τὸ ψεύσασθαι. Θεὸς δὲ, ἄτρεπτος ὢν, καὶ ἀψευδὴς ἐστίν· καὶ ὡς περ μόνος ἄτρεπτός ἐστι, καὶ μόνος ἀθάνατος, καὶ μόνος ἀόρατος, καὶ μόνος ἄφθαρτος, οὕτως καὶ μόνος ἀψευδής· τοῦτο δὲ κοινόν ἐστι Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ἀνόμ. Πῶς οὖν εἴρηται περὶ τοῦ Πνεύματος, ὅτι οὐ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἀκούσει, λαλήσει, εἴπερ τῆς αὐτῆς ἐστὶ φύσεως; Ὅρθ. Τοῦτο γὰρ ἐστίν, ὃ δείκνυσι καὶ αὐτὸ ἀψευδὲς εἶναι, καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως ὄν. Ἀνόμ. Πῶς; Ὅρθ. Ὅτι πᾶν τὸ γενητόν, ἐὰν ἦ λογικόν, ὅτεθέλει, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖ, ἐπειδὴ καὶ ἴδιον ἔχει θέλημα, ὃ κατασιγάξει, ἵνα τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα 28.1152 εἴπῃ. Τὸ δὲ Πνεῦμα οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὡς Πνεῦμα Θεοῦ, ταυτὸ θέλημα ἔχει τῷ Θεῷ· καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ, «Οὐ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ.» Καὶ γὰρ καὶ περὶ ἑαυτοῦ ὁ Υἱὸς εἶπεν, ὅτι «Ἀπ' ἑμαυτοῦ ποιῶ οὐδὲν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ Πατήρ, ταῦτα λαλῶ.» Ἄρα οὖν ὁ Λόγος ὁ τοῦ Θεοῦ, ἢ σοφία ἢ τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἴδει τί λαλήσει; Μὴ γένοιτο τοῦτο ἄνθρωπον Χριστιανὸν λογίσασθαι! ἀλλ' ἵνα γινώμεν ἡμεῖς τὸ ταυτὸ τῆς φύσεως, καὶ τὸ ἀδιαίρετον τοῦ θελήματος, ταῦτα διδασκόμεθα· εἰ δὲ μὴ, Παῦλος μὲν λέγει· «Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπι ταγήν Κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεη μένος;» ὁ δὲ Υἱὸς ἐντολήν λαμβάνει, τί εἶπῃ, καὶ τί λαλήσει, καὶ τὸ Πνεῦμα οὐ λαλεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἀνόμ. Οὐκ ἔχει οὖν ἴδιον θέλημα τὸ Πνεῦμα. Ὅρθ. Ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, μὴ γένοιτο! οὐδὲ ποτὲ γὰρ θέλει τὰ τοῦ Θεοῦ, ποτὲ δὲ τὰ ἑαυτοῦ· ἀλλ' εἴ τι θέλει Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοῦτο τοῦ Θεοῦ ἐστὶ θέλημα· καὶ εἴ τι θέλει ὁ Θεός, τοῦτο θέλημά ἐστι τοῦ Πνεύματος. Ἀνόμ. Οἱ γὰρ προφητῆται, οὐκ εἴ τι θέλει ὁ Θεός, θέλουσιν; Ὅρθ. Οὐ πάντοτε· ἔσθ' ὅτε γὰρ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἐλάλουν. Μωσῆς γὰρ πρῶτος ἔλεγεν· «Ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐκ εἰσακούσεται μου Φαραώ;» καὶ τὸ, «Δέομαί σου, προχέρισαι ἄλλον;» τί σημαίνει ἢ ἄλλο θέλημα ἐν ἑαυτῷ εἶναι, ὃ ἐκόλασεν, ἵνα τὸ τοῦ Θεοῦ ποιήσῃ; Καὶ Ἀαρὼν καὶ Μαρία ἀφ' ἑαυτῶν κινούμενοι ἐγόγγυσαν κατὰ Μωσέως, ὅτε ἐλεπρίασεν ἡ Μαρία, καὶ ὠργίσθη θυμῷ Κύριος. Ἱερεμίας, παραιτούμενος τὴν προφητείαν, ἔλεγε· «Νεώτερός εἰμι ἐγὼ, καὶ οὐ δύναμαι προφητεύειν.» Καὶ ὁ Ἰωναῆς εἰς τοσοῦτον παρητήσατο, ὡς καὶ δόξαι φεύγειν ἀπὸ προσώπου Κυρίου. Καὶ ὁ Δαβὶδ, τὸ θέλημα τὸ ἑαυτοῦ ποιήσας, καὶ ἀριθμῶν τὸν λαόν, ἐπιτιμᾶται. Σιωπῶ γὰρ τὰ κατὰ τὸν Οὐρίαν τὸν Χετταῖον. Καὶ πάντα γὰρ τὰ λογικὰ κτίσματα ποτὲ τὰ ἑαυτῶν λαλοῦσι, ποτὲ τὰ τοῦ Θεοῦ· τὸ δὲ Πνεῦμα οὐχ οὕτως· οὐ γὰρ ποτὲ τὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ποτὲ τὰ ἑαυτοῦ· οὐδὲ γὰρ ἐστὶν ἄλλο τι ἐν αὐτῷ θέλημα, ἐπειδὴ οὐδὲ ἐν τῷ Υἱῷ, ἀλλ' ἐν ἐστὶ θέλημα Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ διὰ τοῦτο εἴρηται περὶ τοῦ Πνεύματος· «Οὐ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ;» καὶ περὶ τοῦ Υἱοῦ, ὅτι «Ἀπ' ἑμαυτοῦ ποιῶ οὐδὲν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ Πατήρ, ταῦτα λαλῶ;» οὐκ ἐπειδὴ οὐκ οἶδε λαλήσαι τι, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἄλλο θέλει ὁ Πατήρ, καὶ ἄλλο θέλει ὁ Υἱός, καὶ ἄλλο τὸ Πνεῦμα. Ἀνόμ. Εἰ καὶ μὴ πάντοτε οἱ προφητῆται τὰ τοῦ Θεοῦ ἔλεγον, ὡς ἔδειξεν ὁ λόγος, ἀλλ' οἱ ἀπόστολοι οὐδὲ ἐλάλουν ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ

πάντοτε τὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁρθ. Ἡ Γραφή ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι οἱ ἀπόστολοι ἐλά 28.1153 λουν ἀφ' ἑαυτῶν. Ἀνόμ. Πῶς; Ὁρθ. Ἐὰν οὐνάκουσης Παύλου λέγοντος περὶ τῶν ἀποστόλων, «Ἄλλ' ὅτε εἶδον, ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου, εἶπον τῷ Κηφᾶ ἔμπροσθεν πάντων» (τὰ δὲ ἐπόμενα οἶδας, εἰ φιλόλογος εἶ), τί ἄλλο λογίζη, ἢ τὸ ἀφ' ἑαυτῶν τι λελαληκέναι καὶ πε ποιηκέναι, ὅπερ οὐκ ἦν θεόπνευστος; Καὶ περὶ ἑαυτοῦ δὲ λέγει· «Οὐδὲν γὰρ ἑμαυτῷ σύνοιδα· ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι.» Τὸ δὲ Πνεῦμα οὐχ οὕτως· καὶ διὰ τοῦτο εἴρηται, ὅτι «Οὐ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ.» Ἀνόμ. Ἀλλὰ καὶ πάντες ἄνθρωποι ποτὲ μὲν τὰ ἑαυτῶν λέγουσιν, καὶ ποτὲ δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' οἱ ἄγγελοι πάντοτε τὰ τοῦ Θεοῦ λέγουσιν. Ὁρθ. Οὐδὲ τοῦτο ἀληθές. Εἰ γὰρ πάντοτε τὰ τοῦ Θεοῦ ἔλεγον, οὐκ ἂν ἤμαρτον, ὥστε λέγεσθαι· «Εἰ γὰρ ἀγγέλων ἀμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο.» Ἀνόμ. Ἀλλὰ καὶ εἴ ποτε ἤμαρτόν τινες τῶν ἀγγέλων, ἀλλ' εἰσὶν ἄγγελοι ἀναμάρτητοι. Ὁρθ. Οὐ ζητοῦμεν, εἴ εἰσὶν ἄγγελοι ἀναμάρτητοι, ἀλλ' εἰ δύνανται ἀμαρτῆσαι. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἕως νῦν οὐκ ἀπεθάνομεν, καὶ ἐσμέν θνητοὶ τῷ δύνασθαι ἀποθανεῖν, οὐ τῷ ἤδη ἀποτεθνηκέναι· ἐγὼ ρεῖ γὰρ καὶ μὴ ἀποθανεῖν τινα ἡμῶν, ὡς τὸν Ἥλιαν. Κἂν μὴ τις δὲ ἡμῶν ἀποθάνη, ἀλλ' ἡ φύσις αὐτῆ θνητὴ ἐστίν. Ὡστε καὶ τῶν ἀγγέλων αἱ μυριάδες οὐκ ἐψεύσαντο, ἀλλ' ἐφύλαξαν τὰ τοῦ Θεοῦ λόγια· ἀλλ' ἐδείχθη αὐτῶν ἡ φύσις τρεπτὴ, καὶ λαλοῦσα ἀφ' ἑαυτῆς, τὸ τινας αὐτῶν τραπήναι καὶ λαλεῖν ἀφ' ἑαυτῶν. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐ λαλεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ. Οὐ γὰρ ἐστὶ γεννητῆς φύσεως, ὥστε καὶ δύνασθαι τραπήναι. Ἀνόμ. Πόθεν γὰρ, ὅτι οὐ δύναται τραπήναι τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Τὸ παρέχον ἄλλοις τὴν ἀτρεψίαν, ἀνάγκη ἄτρεπτον εἶναι τῇ φύσει. Ἀνόμ. Εἰσὶ γὰρ οὖν καὶ ἄλλα ἄτρεπτα. Εἰ γὰρ παρέχει ἄλλοις τὸ Πνεῦμα τὴν ἀτρεψίαν, αὐτὰ ἐκεῖνα, οἷς παρέχει τὸ Πνεῦμα τὴν ἀτρεψίαν, ἄτρεπτά εἰσιν. Ὁρθ. Ἀλλὰ τὰ μὲν εἰσι μετοχῆ ἄτρεπτα, τὰ δὲ τῇ φύσει, ὡς τὸ πῦρ φύσει ἐστὶ καυστικόν, τὸ δὲ ὕδωρ κατὰ παράθεσιν τοῦ πυρὸς καυστικόν γίνεται. Οὕτως τὸ μὲν Πνεῦμα φύσει ἐστὶν ἄτρεπτον, οἱ δὲ μετέχοντες αὐτοῦ κατὰ μετοχὴν ἄτρεπτοι. Ἀνόμ. Μὴ θέλεις εἰπεῖν ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ Πνεῦμα Πατὴρ ἐστίν; Ὁρθ. Μὴ γένοιτο! Ἀνόμ. Εἰ πάντα τὰ ἴδια τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Πνεύματός εἰσι καὶ τοῦ Υἱοῦ κοινὰ, ὀφείλει καὶ Πατὴρ εἶναι τὸ Πνεῦμα καὶ Υἱός. Ὁρθ. Οὐκ εἶπον· Τὰ ἴδια τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματός εἰσι κοινὰ· ἀλλὰ, τὰ ἴδια τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματός εἰσι κοινὰ· οἷον τὸ ἄφθαρτον, τὸ ἀθάνατον, τὸ ἀναλλοίωτον, τὸ ἀψευδές, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἀνόμ. Ἄλλος οὖν ἐστὶν ὁ Θεός, καὶ ἄλλος ὁ Πατήρ; Ὁρθ. Μὴ γένοιτο! ἀλλὰ τὸ, Θεός, τὴν φύσιν δηλοῖ, τὸ δὲ Πατήρ, τὴν σχέσιν 28.1156 τὴν πρὸς τὸν Υἱόν. Ὅσα οὖν ἴδια εἰσι τῆς φύσεως, ταῦτα κοινὰ τῶν τῆς αὐτῆς οὐσίας ὑποστάσεων. Ἀμέλει καὶ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστὶ πέρασ, εἴρηται παρὰ τῷ προφήτῃ· τοῦτο δὲ ἂν τις εἴποι καὶ περὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος· οὔτε γὰρ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Υἱοῦ ἐστὶ πέρασ, οὔτε τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Πνεύματος. «Ποῦ» γὰρ «πορευθῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός σου; καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω;» Τῶν δὲ κτισμάτων ἀπάντων καὶ πέρασ ἐστὶ καὶ ποσότης. Δύναμαι γὰρ νοῆσαι τὸν Γαβριήλ, ἔνθα οὐκ ἔστιν ὁ Ῥαφαήλ· Πατέρα δὲ καὶ Υἱόν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, πανταχοῦ καὶ ἐν πᾶσι καὶ διὰ πάντων νοῶ Ἀνόμ. Καγὼ λέγω, ὅτι πανταχοῦ καὶ ἐν πᾶσι καὶ διὰ πάντων ἐστὶ Πατήρ καὶ Υἱός καὶ ἅγιον Πνεῦμα. Ὁρθ. Τοῦτο οὖν ἐστὶν ὁμοούσιον, ὃ τὸν αὐτὸν ἐπιδέχεται λόγον τῆς οὐσίας. Ἀνόμ. Οὐ λέγεις οὖν μείζονα τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ; Ὁρθ. Ὡς Θεὸν Θεοῦ, οὐ· ὡς Πατέρα δὲ Υἱοῦ ἐνανθρωπήσαντος. Ἀμέλει οὐκ εἶπεν· Ὁ Θεὸς μείζων μου ἐστίν· ἀλλ', «Ὁ Πατήρ μείζων μου ἐστίν.» Ἀνόμ. Τῇ θεότητι οὖν ἴσον λέγεις τὸν Υἱόν τοῦ Πατρὸς; Ὁρθ. Καὶ πάνν· καὶ γὰρ καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «Τοῦτο φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς, ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι

ἴσα Θεῶ.» Ἀνόμ. Ὁ οὖν αὐτὸς οὐχ ἤρπασε, σὺ διὰ τί δίδως αὐτῶ; Ὁρθ. Ὅτι οὐχ ἤρπασεν, ἀλλ' ἔχει τῇ φύσει· καὶ ἔχων τοῦτο, «ἐαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών.» Ποῖος γὰρ ἦν ἔπαινος τῶ μὴ ἔχοντι τὸ ἴσον, καὶ μὴ ἀρπάζοντι; Εἰ γὰρ τοῦτο ἔπαινος, ἐπαινεθήσεται ὁμοίως καὶ ὁ οὐρανὸς, καὶ ὁ Γαβριήλ, καὶ ὁ Ῥαφαήλ, καὶ ἕκαστος τῶν ἀγγέλων, καὶ ἕκαστος τῶν ἀρχαγγέλων, ὅτι μὴ ἤρπασαν τὸ εἶναι ἴσα Θεῶ. Ἀνόμ. Ἡμεῖς λέγομεν Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἐπίσκοπον, καὶ πρεσβύτερον, καὶ διάκονον. Ὁρθ. Ἄλλ' ὡσπερ ἐπίσκοπος οὐκ ὢν, ἄνθρωπος δὲ ὢν, τὴν αὐτὴν ἔχει φύσιν τῶ ἐπισκόπῳ· ὁμοίως καὶ ὁ διάκονος, οὔτε πρεσβύτερος, οὔτε ἐπίσκοπος ὢν, τῆς αὐτῆς μέντοι ἐστὶ φύσεως· οὕτως οὖν λέγεις καὶ αὐτὸς τὸν Υἱὸν Πατέρα μὲν μὴ εἶναι, τῆς δὲ αὐτῆς φύσεως τῶ Πατρί· καὶ τὸ Πνεῦμα δὲ τοῦ Θεοῦ, Υἱὸν μὲν μὴ εἶναι μήτε Πατέρα, τῆς δὲ αὐτῆς εἶναι φύσεως τῶ Πατρί. Τί οὖν ἀπατᾶς τοὺς ἀκούοντας, μὴ εἰδὼς ἅ λέγεις, σὺ λέγεις δὲ τρεῖς φύσεις ἀνομοίους ὡς ἄγγελον, καὶ ἄνθρωπον, καὶ ἵππον; Ἀνόμ. Οὕτω λέγω· ἐὰν γὰρ τοῦτο μὴ εἶπω, ὁμοουσιαστῆς 28.1157 ἐγενόμην. Ὁρθ. Ἔγνωσ οὖν, ὅτι ὁ λέγων τὸν Πατέρα ὡς ἐπίσκοπον, καὶ τὸν Υἱὸν ὡς πρεσβύτερον, καὶ τὸ Πνεῦμα ὡς διάκονον, ὁμοούσιον λέγει. Οὕτω δὲ λέγων σαυτὸν Χριστιανὸν ἐνόμισας μέχρι τοῦ παρόντος. Εἰ δὲ τοῦτο ὁ λέγων οὐ κέκριταί σοι εἶναι Χριστιανός, σαυτὸν ἄρα κατέκρινας, καὶ ἐκ τοῦ στόματός σου ἐκρίθης μὴ ὢν Χριστιανός. Ἀνόμ. Ὁ λέγων οὖν ὁμοούσιον Χριστιανός οὐκ ἔστιν; Ὁρθ. Ὁ λέγων ὁμοούσιον Χριστιανός ἐστίν· ὁ δὲ νομίζων μὴ εἶναι Χριστιανὸν τὸν λέγοντα ὁμοούσιον, καὶ αὐτὸς λέγων, εὐρεθήσεται ἐαυτὸν κατακρίνων, ὡς ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος, ὁ ἐκ τοῦ ἰδίου στόματος κατα κερκισμένος. Ἀνόμ. Πῶς γὰρ αὐτὸ λέγων εὐρέθην; Ὁρθ. Εἶπας ὅτι, Ἡμεῖς λέγομεν Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἐπίσκοπον, πρεσβύτερον, καὶ διάκονον. Ἀνόμ. Ὁμολογῶ εἰρηκέναι, ὡς ἐπίσκοπον, πρεσβύτερον, καὶ διάκονον. Ὁρθ. Ἄλλ' ἐπίσκοπος, πρεσβύτερος, καὶ διάκονος ὁμοούσιοί εἰσιν· ὁμοούσιον ἄρα Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα ὁμολόγηκας. Ἀνόμ. Θέλεις οὖν εἰπεῖν, ὅτι, ὡσπερ κονδίτος οἶνος κερασθεῖς, οὕτως ἐστὶ Πατὴρ, Υἱός, καὶ ἅγιον Πνεῦμα; Ὁρθ. Οὐδὲ οἶδας, ὅτι σὺ τοῦτο λέγεις; Ἀνόμ. Πῶς; Ὁρθ. Ὅτι ἄλλην φύσιν λέγεις τοῦ Πατρὸς, καὶ ἄλλην τοῦ Υἱοῦ, καὶ ἄλλην τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς οἴνου καὶ μέλιτος καὶ πεπέρεως. Ἡμεῖς δὲ λέγομεν· Ἐὰν ἦ ὁ Πατὴρ οἶνος εὐφραίνων καρδίαν, καὶ ὁ Υἱὸς οἶνος εὐφραίνων καρδίαν, καὶ τὸ Πνεῦμα οἶνος εὐφραίνων καρδίαν ἐστίν, ἦ ὁ Πατὴρ ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον. Ὑμεῖς ἄρα καὶ οὐχ ἡμεῖς, κονδίτῳ παρεβάλλετε τὸν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, οἱ ἀνομοίους τὰς φύσεις εἰσηγούμενοι.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΣ Β΄ ΠΕΡΙ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ, ΕΝ ᾧ ΔΙΑΛΕΓΟΝΤΑΙ ΟΜΟΙΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΑΙ ΑΝΟΜΟΙΟΣ ΑΡΕΙΑΝΙΣΤΗΣ. ΑΝΟΜΟΙΟΣ.

Πᾶσι τοῖς νοῦν ἔχουσιν ὁμολογούμενόν ἐστιν, ὅτι τὸ ἕκ τινος ὄν μεταγενέστερόν ἐστι τοῦ ἐξ οὗ ἐστίν, ὡς ἐξ αἰτίου. Ὁρθόδοξος. Οὐ πάντως. Ἀνόμ. Σὺ οὐκ εἶ ἐκ τοῦ πατρός σου, καὶ μετὰ τὸν πατέρα 28.1160 σου; Ὁρθ. Ἐγὼ μὲν ἐκ τοῦ πατρός μου εἰμί, καὶ μετὰ τὸν πατέρα μου εἰμί, καὶ ἐκτὸς τοῦ πατρός μου εἰμί· τὸ δὲ φῶς ἐκ τοῦ ἡλίου ἐστὶ, καὶ οὐδὲ μετὰ τὸν ἡλίον ἐστίν, οὐδὲ ἐκτὸς τοῦ ἡλίου ἐστίν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ἡλίου, καὶ ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ σὺν τῷ ἡλίῳ· καὶ ἡ εὐωδία ἐκ τοῦ μύρου ἐστὶ, καὶ οὔτε μετὰ τὸ μύρον, οὔτε ἐκτὸς τοῦ μύρου, ἀλλὰ μετὰ τοῦ μύρου, καὶ ἐν τῷ μύρῳ, καὶ σὺν τῷ μύρῳ· καὶ τὸ νοεῖν ἐκ τοῦ νοῦ ἐστίν, καὶ οὔτε μετὰ τὸν νοῦν, οὔτε ἐκτὸς τοῦ νοῦ,

ἀλλὰ μετὰ τοῦ νοῦ, καὶ ἐν τῷ νῷ, καὶ σὺν τῷ νῷ· καὶ τὸ θέλγειν ἐκ τοῦ θέλοντός ἐστι, καὶ οὔτε ἐκτός τοῦ θέλοντος, οὔτε μετὰ τὸν θέλοντα, ἀλλὰ μετὰ τοῦ θέλοντος, καὶ ἐν τῷ θέλοντι, καὶ σὺν τῷ θέλοντι· καὶ ἡ σοφία ἐκ τοῦ σοφοῦ ἐστι, καὶ οὔτε μετὰ τὸν σοφόν, οὔτε ἐκτός τοῦ σοφοῦ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ σοφοῦ, καὶ ἐν τῷ σοφῷ, καὶ σὺν τῷ σοφῷ· καὶ ἡ δύναμις ἐκ τοῦ δυνατοῦ, καὶ οὔτε μετὰ τὸν δυνατὸν, οὔτε ἐκτός τοῦ δυνατοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ δυνατῷ, καὶ μετὰ τοῦ δυνατοῦ, καὶ σὺν τῷ δυνατῷ. Οὕτω τοίνυν καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ Θεοῦ νοοῦμεν, καὶ οὐ μετὰ τὸν Θεόν, οὔτε ἐκτός τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τῷ Θεῷ, καὶ σὺν τῷ Θεῷ. Ἄνομ. Ἀλλὰ τὸ ἀπαύγασμα, καὶ τὸ νοεῖν, καὶ τὸ θέλγειν, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ δύναμις, οὐκ ἔστιν οὐσία ἐνυπόστατος· ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ οὐσία ἐστὶν ἐν ἰδίᾳ ὑποστάσει. Ὁρθ. Καὶ ἐν τούτῳ τῶν σωματικῶν υἱῶν τὸ ἀσύγκριτον ἔχει, ὅτι ἐγὼ μὲν, υἱὸς ὢν τοῦ πατρός μου, οὐκ εἰμι αὐτοῦ σοφία, οὐκ εἰμι αὐτοῦ δύναμις, οὐκ εἰμι αὐτοῦ θέλημα, οὐκ εἰμι αὐτοῦ λόγος, οὐκ εἰμι αὐτοῦ ἀπαύγασμα, οὐκ εἰμι ἐν αὐτῷ τῷ πατρί μου. Οὐκ αὐτὸς ὁ πατήρ μου ἐν ἐμοί, οὐ καθὼς ὁ πατήρ μου ἐργάζεται, κἀγὼ ἐρ γάζομαι· ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς οὐ μόνον ἐστὶν Υἱὸς, ἀλλὰ καὶ δύναμις, καὶ σοφία, καὶ Λόγος, καὶ θέλημα, καὶ ἀπαύγασμα, ἵνα ἀπὸ τοῦ εἶναι Υἱὸς, τὸ ἐνυπόστατον νοηθῇ· καὶ ἀπὸ τοῦ εἶναι σοφία, καὶ δύναμις, καὶ Λόγος, καὶ θέλημα, καὶ ἀπαύγασμα, τὸ μετὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ σὺν τῷ Πατρὶ νοηθῇ, καὶ οὐ δεύτερος, οὐδὲ μετὰ τὸν Πατέρα, οὐδὲ ἐκτός τοῦ Πατρὸς. Διὰ γὰρ τοῦτο βοᾷ ὁ προφήτης, λέγων· «Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δὸς ἡμῖν· πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν. Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐκτός σου ἄλλον οὐκ οἶδαμεν.» Οὐ γὰρ ἐκτός τοῦ Πατρὸς Υἱὸς γνωρίζεται, ἀλλ' ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ ἅμα τῷ Πατρὶ, ὡς ἀπαύγασμα δόξης, ὡς χαρακτήρ ὑποστάσεως, ὡς σοφία σοφοῦ, ὡς δύναμις δυνατοῦ, ὡς Λόγος νοῦ. Ἄνομ. Ἀλλὰ τὸ ἀπαύγασμα τοῦ φωτὸς υἱὸς οὐκ ἔστιν· ὁ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως υἱὸς οὐκ ἔστιν· ἡ σοφία τοῦ σοφοῦ υἱὸς οὐκ ἔστιν· ἡ δύναμις τοῦ δυνατοῦ υἱὸς οὐκ ἔστιν. Ὁρθ. Τοῦ μὲν δυνατοῦ ἡ δύναμις οὐκ ἔστιν αὐτοῦ υἱός· καὶ ἡ σοφία τοῦ σοφοῦ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ υἱός· καὶ ὁ λόγος τοῦ νοῦ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ υἱός· καὶ τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης οὐκ ἔστιν αὐτῆς υἱός· ὁ δὲ τοῦ 28.1161 Θεοῦ Υἱὸς καὶ Υἱός ἐστι τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγος αὐτοῦ, καὶ Υἱός ἐστι τοῦ σοφοῦ καὶ σοφία αὐτοῦ, καὶ Υἱός ἐστι τοῦ δυνατοῦ, καὶ δύναμις αὐτοῦ ἐστι. Καὶ διὰ τοῦτο, Υἱὸν ἀκούοντες, τὸ ἐνυπόστατον νοοῦμεν· καὶ δύναμιν ἀκούοντες, καὶ Λόγον, καὶ σοφίαν, τὸ ἀχώριστον καὶ συναΐδιον ἐπαιδεύθημεν. Ἄνομ. Ἄμα οὖν λέγεις ὑπάρχειν Πατέρα καὶ Υἱόν; Ὁρθ. Ἄμα λέγω. Ἄνομ. Δύο οὖν ἀγέννητλέγεις; Ὁρθ. Ἐγὼ Πατέρα καὶ Υἱὸν λέγω· τί δὲ ἐστὶν ἀγέννητον, οὐκ ἐδιδάχθην ἀπὸ τῶν θείων Γραφῶν. Ἄνομ. Οὐκ ἔστιν οὖν ὁμολογούμενον, ὅτι ὁ Πατήρ τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἔστι γεννητός; Ὁρθ. Ὁμολόγηται καὶ παρ' ἐμοῦ. Ἄνομ. Ὁ δὲ μὴ γεγονὼς καὶ ὑπάρχων ἀγενήτως ὑπάρχει ἀγέννητος ἄρα. Ὁρθ. Ὅτι μὲν οὐκ ἐγένετο, οἶδα· ἀγέννητον δὲ αὐτὸν λέγειν, οὐκ ἐδιδάχθην ὑπὸ τῆς θείας Γραφῆς, ἀλλὰ Πατέρα. Ἄνομ. Εἰ οὐκ ἐγένετο ὁ ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων, ἀγενήτως ὑπάρχει· ὁ δὲ ἀγενήτως ὑπάρχων ἀγενήτός ἐστιν. Ὁρθ. Ἄλλ' οὐκ εἶπεν ἡ Γραφή τὸ ἀγέννητον, τὸ δὲ Πατέρα αὐτὸν εἶναι εἶπε. Κἀκεῖνο λέγω, ὃ ἡ Γραφή εἶπε, καὶ οὐχὶ ὃ τῇ ἐννοίᾳ τῶν ἀνθρώπων ὑποπίπτει. Καὶ γὰρ ἄλλα πολλὰ ἐστὶν, ἃ ταῖς ἐννοίαις ἡμῶν ὑποπίπτει, καὶ ὡς ἀπρεπῆ λέγειν αὐτὰ περὶ Θεοῦ παραιτούμεθα, ἐπειδὴ οὐδὲ ἡ Γραφή εἶπεν. Ἄνομ. Οἶον; ὡς τί εἶπέ. Ὁρθ. Ὅτι ἡμεῖς εὐχόμεθα προκόπτειν ἐπὶ τι βέλτιον, δηλὸν ἐστὶν· ὁ δὲ Θεὸς οὐ προκόπτει· οὐδὲν γὰρ αὐτῷ λείπει. Ἄνομ. Οὐδὲν αὐτῷ λείπει. Ὁρθ. Οὐ χρεῖαν οὖν ἔχει τοῦ προκόπτειν. Ἄνομ. Οὐ χρεῖαν ἔχει. Ὁρθ. Οὐδεὶς ἡμῶν, διὰ τὸ μὴ προκόπτειν αὐτὸν, ἀπρόκοπτον λέγει αὐτὸν, ἀλλ' ὡς ἀναξίαν τοῦ Θεοῦ τὴν φωνὴν παραιτούμεθα. Οὕτως οὐδὲ τὸ ἀγέννητον ἄξιον εἶναι τοῦ Θεοῦ λέγομεν· εἰ γὰρ ἦν ἄξιον, εἶπεν ἂν αὐτὸ ἡ θεία Γραφή. Ἄνομ. Ἐγένετο οὖν ὁ Θεός; εἶπε, καὶ ὑπὸ τίνος ἐγένετο; Ὁρθ. Εἰ διὰ τοῦτο

ἀγένητον αὐτὸν δεῖ λέγειν, ἐπειδὴ ὑπ' οὐδενὸς ἐγένετο, εἶπε αὐτὸν καὶ ἄπιστον, ἐπειδὴ εἰς οὐδένα πιστεύει· εἶπε καὶ ἀσεβῆ, ἐπειδὴ οὐδένα σέβεται. Εἰ δὲ ταῦτα ἢ μὲν ἔννοια ὑποβάλλει, ἢ δὲ εὐσέβεια οὐκ ἐπιτρέπει λέγειν· οὕτω καὶ τὸ ἀγένητον, κἂν δοκῆ ταῖς ἐννοίαις ἡμῶν ὑποπίπτειν, ἀλλ' ἢ εὐσέβεια οὐκ ἐπιτρέπει λέγειν. Εἰ δὲ μὴ, εἶπεν αὐτὸ πάντως ἢ Γραφή. Ἄνομ. Οὐ λέγεις οὖν ἀγένητον τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν; Ὅρθ. Εἰ γέγρα πται, λέγω· εἰ δὲ οὐ γέγραπται, οὐκ ἔχω ἀνάγκην εἰπεῖν. Καὶ ὅτι οὐ πάντως τὰ ταῖς ἐννοίαις ἡμῶν ὑποπίπτοντα δεῖ λέγειν, ἕξεσι καὶ ἄλλως γινῶναι. Παρὰ πάντων ἡμῶν ὠμολόγηται, ὅτι ὁ Θεὸς ἀόρατός ἐστι, τοῦ ἀγίου Παύλου λέγοντος· «Ἄφθάρτω, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ Θεῷ.» Ὁ δὲ ἄφθαρτος οὐχ ἑαυτῷ μὲν φθαρτός ἐστιν, ἄλλοις δὲ ἄφθαρτος, ἀλλὰ καὶ πᾶσι καὶ ἑαυτῷ ἄφθαρτός ἐστιν. Ἄνομ. Καὶ πάνυ. Ὅρθ. Οὐκοῦν, ἐπειδὴ συνήπται τῷ ἀφθάρτῳ τὸ ἀόρατον, 28.1164 εἴπωμεν καὶ αὐτὸν ἑαυτῷ ἀόρατον εἶναι τὸν Θεόν. Καὶ ἐψεύσαντο τὰ Εὐαγγέλια καθ' ὑμᾶς, λέγοντα· «Ὁ ὢν παρὰ τοῦ Πατρὸς, αὐτὸς ἐώρακε τὸν Πατέρα.» Εἰ δὲ ὁ ὢν παρὰ τοῦ Πατρὸς ὄρᾳ τὸν Πατέρα, καὶ ὁ Πατὴρ αὐτὸς ἑαυτὸν ὄρᾳ, ὅ ἐστι, καὶ λέγεται, καὶ πιστεύεται εἶναι ἀόρατος, οὐχ ἑαυτῷ, οὐδὲ τῷ ἕξ αὐτοῦ Υἱῷ, οὐδὲ τῷ παρ' αὐτοῦ ἀγίῳ Πνεύματι, ἀλλὰ πάσῃ τῇ κτίσει. Ἄνομ. Νῦν μανθάνω, ὅτι ὁ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐστὶν ὠμολογημένον, τοῦτο ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. Ὅρθ. Ποῖον; Ἄνομ. Ὅτι ἀγένητός ἐστιν ὁ Θεός, πάντες ἀνθρώποι, οἱ νοῦν ὀρθὸν ἔχοντες, ὁμολογοῦσιν, ὑμεῖς δὲ οὐ δέχεσθε. Ὅρθ. Οὐ λέγω, ὅτι τὸ ἀγένητον αὐτὸν ὁμολογεῖν ἀπαράδεκτόν ἐστιν ἡμῖν· ἀλλ' ὅτι κἂν δοκῆ ταῖς ἐννοίαις ἡμῶν ὑποπίπτειν, ἀλλ' ὅμως ὡς οὐδαμοῦ τῆς θείας Γραφῆς κειμένην τὴν φωνὴν οὐκ ἀναγκαῖον λέγειν. Εἰ γὰρ ἦν ἀναγκαῖον, εἶπεν ἂν αὐτὸ ἢ θεία Γραφή. Ἄνομ. Γενητὸν οὖν εἴπωμεν αὐτόν; Ὅρθ. Ὁ λέγων αὐτὸν γενητὸν ἀσεβεῖ. Εἶπε γὰρ ἡμῖν ἢ Γραφή, τίνα ἐστὶ τὰ γενητὰ, καὶ τίς ὁ τούτων γενεσιουργός. Ὁ δὲ λέγων αὐτὸν ἀγένητον, ὃ οὐκ εἶπεν ἢ Γραφή, περιττολογεῖ. Ἄνομ. Εἰ οὐκ ἔστι γενητός, ἀγένητός ἐστιν. Ὅρθ. Κἂν ἀνθρωπίνη διὰ νοῖα τοῦτο νοεῖν ποιῆ, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἢ θεία Γραφή ἐδίδαξεν· ἀλλ' ἀκούεις αὐτῆς λεγούσης· καὶ «Καθόσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, τοσοῦτον ἀπέχουσι τὰ διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῶν διανοημάτων μου.» Εἰ δὲ νομίζει Εὐνόμιος εὐρηκένας, τὸ τί ἐστὶν ὁ Θεός, ἐκ τοῦ μὴ εἶναι αὐτὸν γενητὸν, μηδὲ ἔχειν γενεσιουργόν, λεγέτω αὐτὸν καὶ ἄθεον, ἐπειδὴ Θεὸν οὐκ ἔχει. Ἄλλ' εἰ οὐ δεῖ λέγειν τοῦτο, κἂν ὑποπίπτη ταῖς ἐννοίαις ἡμῶν· μηδὲ τὸ ἀγένητον λεγέσθω, κἂν ὑποπίπτη ταῖς ἐννοίαις ἡμῶν. Ἄνομ. Ἐγένετο οὖν ὁ Θεός; Ὅρθ. Οὐκ ἐγένετο. Ἄνομ. Ἀγένητος οὐδέστιν; Ὅρθ. Ἔχει Θεὸν ὁ Θεός; Ἄνομ. Ὁ ἀγέντος οὐ. Ὅρθ. Ἄθεος οὖν ἐστὶ. Καὶ ὄρᾳς, πῶς μειρακιώδη καὶ ἀνδραποδώδη εἰσὶν ὑμῶν τὰ διανοήματα; Διὸ μᾶλλον ἀκολουθοῦντες τῇ θείᾳ Γραφῇ, εἴπωμεν Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, Θεόν· καὶ οὐ φοβούμεθα περὶ τὴν πίστιν ναυαγῆσαι. Τὸ γὰρ ἀγένητον εὐρεσίς ἐστιν αἰετοῦ πετομένου, ζητοῦντος βορᾶν, οὐ ἴχνος ἐρηρυσμένον οὐχ εὐρίσκειται· οὐ γὰρ ἔχει ἐν τῇ Γραφῇ, οὐ στήσει τοὺς πόδας. Ἄνομ. Λάβε, ἀνάγνωθι τὴν ἐπιστολὴν Ἀετίου, καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν. Ὅρθ. Αὐτὸς ἀνάγνωθι. Ἄνομ. Εἰσὶ μετ' αὐτῆς καὶ σχόλια Εὐνομίου. Ὅρθ. Καὶ αὐτὰ ἀνάγνωθι. 28.1165 Σχόλια Εὐνομίου, καὶ πρὸς αὐτὰ Ὅρθο δόξου. Ὅτι ἢ θέλησις καὶ ἢ βούλησις οὐ ταυτὸν τῇ οὐσίᾳ τοῦ Θεοῦ· ἢ μὲν γὰρ θέλησις καὶ ἄρχεται καὶ παύεται· ἢ δὲ οὐσία οὔτε ἄρχεται, οὔτε παύεται· τὸ δὲ ἀρχόμενον καὶ παυόμενον τῷ μήτε ἀρχομένῳ μήτε παυομένῳ τὸ αὐτὸ εἶναι οὐ δύναται. Καὶ ἄλλως, εἰ ταυτὸν ἦν τῇ οὐσίᾳ τοῦ Θεοῦ ἢ βούλησις, ἐχρῆν μιᾶς οὐσίας μίαν εἶναι καὶ τὴν θέλησιν· εὐρίσκονται δὲ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν θείων Γραφῶν, οὐ μία θέλησις, ἀλλὰ πολλαὶ θελήσεις· τῆς Γραφῆς λεγούσης· «Πάντα, ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησε·» πολλὰ οὖν ἠθέλησε καὶ οὐχ ἓν. Ἐναργέστερον δὲ ἰδεῖν ἐπὶ τῆς κοσμοποιίας. ἠθέλησε γὰρ εἶναι τὸν κόσμον, καὶ ὑπέστη κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν, καὶ διαμένει τὸ γενόμενον. Ἄλλο δὲ ἐστὶν ἢ διαμονὴ παρὰ τὴν

θέλησιν τῆς δημιουργίας· ἐπηγγείλατο δὲ καὶ μετα σχηματίσαι τὸν κόσμον. Θελήσας ἄρα μετασχηματίζει. Οὐ μόνον δὲ πολλοὶ, ἀλλὰ καὶ διάφοροι αἱ θε λήσεις. Ἡθέλησε γὰρ καὶ οὐρανὸν, ἠθέλησε καὶ ἥλιον, ἠθέλησε καὶ γῆν. Τῶν δὲ θελημάτων διαφόρων ὄντων, ἀνάγκη διαφέρειν καὶ τὰς περὶ αὐτῶν θελήσεις· καὶ ἐπὶ τῶν νοητῶν δὲ ὡσαύτως. Ὅρθ. Εἰ τοίνυν καὶ κατὰ σὲ οὐ ταυτόν ἐστι τῆ οὐσία ἢ βούλησις, ἤγουν ἢ θέλησις, πάντα δὲ τὰ γεγονότα τοῦ θελήματος αὐτοῦ εἰσιν ἔργα, ὁμολογεῖ τὸν Υἱὸν ἐκ τῆς οὐσίας· οὕτω γὰρ αὐτὸν καὶ μονογενῆ ὁμολογήσεις τὸ μόνον ἐκ τῆς οὐσίας γεγενῆσθαι. Εἰ γὰρ καὶ αὐτὸς βουλήσεως καὶ θελήσεώς ἐστιν Υἱός, οὐκ ἔστι μονογενῆς, πολλῶν ὄντων τῶν κατὰ βούλησιν ἀποκηθέντων. Γέγραπται γάρ· «Βουλευθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας.» Πολλοὶ δὲ θελήσεις οὐκ εἰσιν, ὡς ἐνόμισας· οὐ γὰρ, ἐπειδὴ διάφορα τὰ δημιουργήματα, πάντως διάφοροι καὶ αἱ θελήσεις· ἀλλ' ὡσπερ ἐνὶ θελήματι ποιήσας τὸν ἄνθρωπον ἐκ διαφόρων μελῶν καὶ μερῶν πε ποίηκεν, ὀφθαλμοὺς, ὦτα, ῥίνας, τρίχας, ἔντερα, καὶ διαφόρως τὴν τῶν ἐντέρων σύνθεσιν, σπλήνα, ἥπαρ, νεφροὺς, καὶ ὅσα ἐν ἡμῖν· οὕτω καὶ πάντα τὸν κόσμον ἐνὶ θελήματι δημιουργεῖ. Ἀνόμ. Εἰ μείζων ὁ Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ; καὶ εἰ μείζων, κατὰ τί μείζων, πότερον μείζων ὄγκῳ σώματος, ἢ κατὰ τὴν φύσιν τῆς ἀγεννησίας; καὶ πό τερον τὸ ἀγέννητον οὐσία ἐστίν, ἢ οὐδὲν ἐστίν; Ὅρθ. Μείζων ὁ Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ γέγραπται, οὔτε δὲ ὄγκῳ, οὔτε χρόνῳ, οὔτε φύσει, ἀλλ' ὡς Πατὴρ Υἱοῦ ἐνανθρωπήσαντος. Διὰ δὲ τὴν ἐνανθρώπησιν καὶ τῶν ἀγγέλων ἠλαττώσθαι αὐτὸν λέγει ὁ Ἀπόστολος, γρά φων· «Τὸν δὲ βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου.» Διὰ δὲ ταύτην τὴν ἐνανθρώπησιν καὶ τῆ Μαρία καὶ τῷ Ἰωσήφ ὑπετάσσετο. «Ἦν γὰρ ὑποτασσόμενος αὐτοῖς,» 28.1168 ὡς ἐν Εὐαγγελίῳ γέγραπται. Ἀνόμ. Ἀλλὰ φύσει μείζων κατὰ τὸ ἀγέννητον, ἔστι τι, ἢ οὐδὲν ἐστίν, καθὼς προείπομεν; Ὅρθ. Οὐδὲν ἐστίν φύσει· οὐ γὰρ οὐσία ἐστίν. Εἰ τοίνυν κατὰ τὸ ἀγέννητόν ἐστίν μείζων, τὸ δὲ ἀγέννητον οὐδὲν ἐστίν, κατ' οὐδὲν ἐστίν μείζων. Ὁ δὲ ἐν μηδενὶ μείζων κατὰ πάντα ἴσος. Οὐ γὰρ δὴ ὁ Πατὴρ ἐλάττων τοῦ Υἱοῦ. Ἀνόμ. Οὐκοῦν ἴσον λέγεις τὸ ἀγέννητον τῷ γεννήματι· καὶ πῶς ἀληθεύει ὁ λέγων· «Ὁ Πατὴρ ὁ πέμψας με μείζων μου ἐστίν;» Ὅρθ. Τὸ ἀγέννητον ἐπὶ Θεοῦ καὶ Πατρὸς οὐσία οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ τοῦ μὴ Πατέρα ἔχειν τὸν Θεὸν δηλωτικόν. Οὐδεὶς δὲ διὰ τοῦτο μείζων τινός, διὰ τὸ Πατέρα μὴ ἔχειν. Οὐδὲ γὰρ ὁ Ἀδὰμ πατέρα ἔσχεν, οὔτε ἡ Εὐὰ· ἀλλ' ὅμως εἰσιν ἡμῖν ὁμοούσιοι. Πῶς δὲ καὶ, περὶ ἀγεννήτου καὶ γεννητοῦ φιλοσοφῶν, ὡσπερ ἐπιλανθανόμενος σαυτοῦ ἐπήγαγες τό· Ὁ Πατὴρ ὁ πέμψας με μείζων μου ἐστίν;» Ἔδει γὰρ σε μᾶλλον ἑαυτῷ ἀκολουθοῦντα εἰπεῖν· Ὁ ἀγέννητος ὁ πέμψας με μείζων μου ἐστίν. Ἀλλ' οὐ γέγραπται· διὰ τοῦτο οὐ λέγεις καλῶς. «Μὴ σοφίζου πολλὰ, ἵνα μὴ ἐκπλαγῆς.» Οὐ γὰρ εἶ σοφώτερος τοῦ Δανιήλ, μήτοι γε τοῦ Πνεύματος, τοῦ Πατέρα μὲν διδάξαντος, ἀγέννητον δὲ μή. Ἀνόμ. Εἰ δὲ κατ' ὄγκον ὁ Πατὴρ μείζων, σύνθετος ἔσται ὁ ἀγέννητος, καίπερ ἀπλοῦς ὢν καὶ ἀσχημάτιστος· εἶγε ὁ ὄγκος σύνθετος καὶ μεριστός· πᾶς γὰρ ὄγκος ἐκ μερῶν σύγκειται, καὶ σύνθεσις μερῶν ἔχει· ὅπερ ἐπὶ Θεοῦ λέγει ἄτοπον. Ὅρθ. Ἐπὶ Θεοῦ λέγειν σύνθεσιν καὶ ὄγκον ἄτοπον, ἀληθῶς δὴ ἄτοπον. Θεὸς δὲ, κἂν μὴ θέλης, ὁ Υἱός, ἀσύνθετος καὶ ἀπλοῦς καὶ ἀσχημάτιστος καὶ αὐτός· καὶ σύνθεσις λέγειν καὶ ὄγκον ἐπ' αὐτοῦ ἄτοπον. Εἰ δὲ τοῦτο, τὸ μείζων ἄρα ἐν τούτοις οὐχ εὐρεθήσεται. Ἐν δὲ τῷ ἀπλῶ καὶ ἀσυνθέτῳ καὶ ἀσχημάτιστῳ καὶ θείῳ ἴσος ὁμολογηθεὶς, μείζονα τὸν Πατέρα λέγει, μορφήν δούλου λαβῶν, καὶ τιμῶν τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα. Ἀκούεις γοῦν αὐτοῦ λέγοντος· «Ἄλλ' ἐγὼ τιμῶ τὸν Πατέρα, ὑμεῖς δὲ ἀτιμάζετε με·» καὶ, Ὁ Πατὴρ τιμᾷ τὸν Υἱὸν, καθίσας αὐτὸν ἐκ δεξιῶν, καὶ πάντας ἔλκων πρὸς αὐτόν. Λέγει γὰρ αὐτός ὁ Υἱός· «Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος ἐλκύσῃ αὐτὸν πρὸς με.» Ἀνόμ. Ἄλλως δὲ, εἰ ἔστι τι τὸ ἀγέννητον, ἢ ὅλον ἐστὶ τοῦτο ἢ μέρος· ἀλλ' εἰ μὲν μέρος, πάλιν ἑαυτοῦ ἐστίν

άνομοιος· εἶγε τὸ μὲν μέρος αὐτοῦ ἀγέννητον, τὸ δὲ ἄλλο μή. Εἰ δὲ ὅλη ἡ φύσις ἀγέννητος, καθόλου δὲ μείζων ὁ Πατήρ, εὐθύς ἐπὶ τὴν παραλλαγὴν τῆς οὐσίας ὅλως ἐκπίπτει. Εἰ γὰρ ἡ οὐσία ὅλη ἀγέννητος, καὶ οὐδὲν ἐπ' αὐτῇ μέρος γεννη 28.1169 τὸν, κατὰ δὲ τὸ ἀγέννητον ἀνόμοιος, καθ' ὅλην ἄρα τὴν οὐσίαν ἀνόμοιος. Πῶς οὖν λέγεις, πλὴν τῆς ἀγεν νησίας, ἐν δὲ τῷ γεννητῷ ἔχει τὴν ὑπεροχὴν κατὰ τοῦ Υἱοῦ; Τὸ δὲ ἀγέννητον οὐδὲν ἔσται τοῦ Υἱοῦ μείζων, ὅπερ ἔξω φασὶ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς. Εἰ δὲ ἡ ὑπεροχὴ ἔξω τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, ἡ ἰσότης ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐστί. Μείζων δὲ ἐστί τὸ ἀγέννητον τοῦ Υἱοῦ, ὅπερ πᾶσιν οὐδέν· καὶ τὸ ἴσον ἐν τῷ Υἱῷ ἔσται, ἐκεῖνο μὲν ἀγέννητον, ταῦτα δὲ γεννητά. Ὅρθ. Ἀρπάζειν δεῖ οὐ τὰ ἄγραφα, ἀλλὰ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν. Τί οὖν σὺ ἀρπάζεις ὃ οὔτε ἡ Γραφή σοι δίδωσιν, οὔτε ἡμεῖς; Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν σοι δίδωσι κατὰ τὸ ἀγέννητον μείζονα τὸν Πατέρα. Οὐδὲ γὰρ ὁ Υἱὸς εἶπεν· Ὁ ἀγέννητος μείζων μου ἐστίν, ἀλλ' ὁ Πατήρ, πρὸς ὃν πορεύεσθαι ἔμελλε. Λέγει γὰρ οὗτως· «Εἰ γὰρ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἂν, ὅτι εἶπον, Πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα· ὁ γὰρ Πατήρ μου μείζων μου ἐστί.» Πορεύεται δὲ, ὡς μορφὴν δούλου λαβών· ὡς δὲ Θεὸς, ἐν αὐτῷ τὸν Πατέρα ἔχει, λέγων· «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί,» καὶ, «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἕν ἐσμεν· ὁ ἑωρακῶς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα. Ὁ Πατήρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων ποιεῖ τὰ ἔργα αὐτός.» Μὴ οὖν ἐπίσπειρε ζιζάνια τῷ ἀγρῷ τῆς θείας Γραφῆς, τὸ ἀγέννητον καὶ τὸ ἀν ὅμοιον· ἀλλ' εἰ θέλεις φιλοσοφεῖν ταῦτα τὰ ῥήματα, ἐπὶ τοῦ ἀφθάρτου καὶ ἀθάνατου φιλοσόφει· ταῦτα γὰρ εἰσι σπέρματα τοῦ ἀγροῦ τῆς Γραφῆς· οἷον, Εἰ ἔστι τὸ ἀθάνατον, ἢ ὅλον ἐστὶ τοῦτο ἢ μέρος. Ἄλλ' εἰ μὲν μέρος, πάλιν ἑαυτῷ ἔσται ἀνόμοιος, εἴ γε τὸ μὲν μέρος αὐτοῦ ἀθάνατον, τὰ δὲ ἄλλα μή. Εἰ δὲ ὅλη ἡ φύσις ἀθάνατος καὶ ἀφθαρτος, καθόλου δὲ ἀθάνατος ὁ Πατήρ καὶ ἀφθαρτος, καὶ ὁ Υἱὸς εὐθύς ἐπὶ τὸ ταυ τὸν τῆς οὐσίας ὅλον εὐρεθήσεται. Εἰ γὰρ ἡ οὐσία ὅλη ἀθάνατος καὶ ἀφθαρτος, καὶ οὐδὲν ἐν αὐτῇ μέρος ἐναντίον, καθ' ὅλην ἄρα τὴν οὐσίαν ἡ ταυτότης. Πῶς οὖν τολμᾷ τις λέγειν ἀνόμοιον; Λέγετε τῆς ἐνεργείας, φασίν, εἰκόνα. Εἰ δὲ ἐνέργεια ταυτὸν τῇ οὐσίᾳ, τῆς ἄρα οὐσίας ἔσται εἰκὼν ὁ Υἱός. Ἐρωτῶμεν τοίνυν· Ἐγέννησεν ἢ οὐ; Φασί, ναί. Ἐκ τῆς οὐσίας, ἢ ἐκ τῆς θελήσεως; Οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας, φησίν, ἀλλ' ἐκ τῆς βουλήσεως· ἄλλο γὰρ λέγεις αὐτὸς τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν βούλησιν παρὰ τὴν οὐσίαν, ἢ τὴν αὐτήν. Εἰ μὲν οὖν τὴν αὐτὴν λέγεις, ἐκ δὲ τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἀγαθότητος ἐγέννησεν, ἀλλ' ὡς ὁμοούσιον λέγεις τῷ Πατρὶ τὸν Υἱόν· ὅπερ οὐ βούλει. Λέγεις δὲ, ὅτι καὶ τὰ πάντα ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐγένετο διὰ Υἱοῦ. Εἰ δὲ θέλησις ταυτὸν τῇ οὐσίᾳ, ὁμοούσια ἔσται τὰ πάντα τῷ Θεῷ, εἴτε ἐρπετὰ, εἴτε νηκτὰ, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα· «Πάντα γὰρ ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ» οὕτως ἄρα, καὶ τῆς ἐνεργείας εἰκὼν ὢν, ἔξ ὧν αὐτὸς λέγεις, οὐχὶ καὶ 28.1172 τῆς οὐσίας ἐστὶν ἀπαράλλακτος; Εἰ μὲν οὖν τοὺς ἑαυτοῦ διατρέπεις ὁμοδόξους ἐπιχειρεῖς, συνήγαγες· εἰ δὲ τὸν ἀληθῆ λόγον, οὐδὲ ἀκροατῆς γε γενῆσθαι τούτου φαίνη μοι. Ὅτι γὰρ τῆς οὐσίας εἰκὼν ὁ Υἱός, ὁ Ἀπόστολος εἶπεν· «Ὁς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως.» Τὸ γὰρ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἀλλ' ἡ εἰκὼν τῆς οὐσίας. Καὶ ὅτι οὐκ ἔστι ταυτὸν ἡ θέλησις καὶ ἡ οὐσία, ἡμῶν οὗτος ὁ λόγος. Διὰ γὰρ τοῦτο τὸν μὲν Υἱὸν γέννημα τῆς οὐσίας λέγομεν εἶναι, ἑαυτοὺς δὲ τῆς θελήσεως. Ἔστιν δὲ καὶ κατὰ σὲ οὐ ταυτὸν τῇ οὐσίᾳ ἡ θέλησις· ἡ δὲ οὐσία οὔτε ἤρξατο, οὔτε παύεται. Οὔτε ἄρα ἤρξατο ἡ εἰκὼν, οὔτε ἐπαύσατο. Ἡ δὲ θέλησις καὶ ἄρχεται καὶ παύεται. Τοὺς τοίνυν λέγοντας ταυτὸν εἶναι τῇ οὐσίᾳ τὴν θέλησιν, ἐκείνους ἔχε. Ἡμεῖς γὰρ καὶ βουλόμεθα, καὶ ὁμολογοῦμεν, καὶ πιστεύομεν ὁμοούσιον εἶναι τῷ Πατρὶ τὸν Υἱόν. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ μονογενῆ αὐτὸν εἶναι πιστεύομεν· ὅτι μόνος αὐτὸς ἐκ τῆς οὐσίας γε γέννηται, καθὼς προεῖρηται· οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ἐκ τῆς θελήσεως. Ὅμοούσιον δὲ λέγοντες τῷ Πατρὶ τὸν Υἱόν, οὐκ αὐτὸν ἑαυτῷ λέγομεν ὁμοούσιον· οὐδεὶς γὰρ αὐτὸς

ἑαυτῷ ὁμοούσιος. Εἰ δὲ ἀληθῶς ὁμολογεῖς τὰ πάντα ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ γεγονέναι, μετὰ δὲ πάντων λέγεις τὸν Υἱὸν γεγονέναι, καὶ αὐτὸν δι' ἑαυτοῦ δώσεις γεγονέναι· εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον, οὐκ ἄρα βουλήσεώς ἐστιν ὁ Υἱός. Εἰ γὰρ «Ὅσα ἂν ποιῇ ὁ Πατήρ, ταῦτα καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ,» ποιήσει καὶ ὁ Υἱὸς ἄλλον υἱόν, ἵνα πάντα τῷ Πατρὶ ὁμοίως ποιήσῃ. Εἰ δὲ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ ποιεῖ, οὐκ ἔστι ποίημα αὐτός. Ἀληθεύει γὰρ λέγων ὅτι· «Πάντα ὅσα ἂν ποιῇ ὁ Πατήρ, ταῦτα καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.» Οὐ ποιεῖ δὲ ἑαυτόν· οὐκ ἔστιν ἄρα ποίημα. Ἄλλ' ἔρεις· Οὐκ εἶπεν, Πάντα ὅσα ἐποίησεν. ἀλλ' ὅσα ποιεῖ· γίνωσκε, ὅτι ἔθος τῇ Γραφῇ τὸ παρωχηκὸς ὡς ἐπὶ ἐνεστῶτος χρόνου λέγειν· ὡς τὸ, «Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα» καὶ ἐν ἑτέρῳ· «Ὁ θεμελιῶν τὴν γῆν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς» καὶ, «Ὁ ποιῶν πλειάδα, καὶ ἔσπερον, καὶ ἀρκτοῦρον, καὶ ταμιεῖα νότου.» Ἄνομ. Πρὸ πάντων δὲ καὶ ὑπὲρ πάντα ἐρωτᾶν δεῖ αὐτούς, τί σημαίνει τὸ ἀγέννητον. Εἰ μὲν γὰρ τὴν οὐσίαν, ὅπερ ἐστὶν ἀληθές, τοσαύτη ἔσται ἡ παραλλαγή. Ὁρθ. Καὶ ἡμεῖς δὲ πρὸ πάντων ἐρωτῶ μεν, τί σημαίνει τὸ γεννητόν. Εἰ μὲν γὰρ τὴν οὐσίαν, ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος, πάντα τὰ γεννητὰ ὁμοούσια· εἰ δὲ οὐ πάντα τὰ γεννητὰ ὁμοούσια, ὅπερ ἐστὶν ἀληθές, οὐκ ἄρα τὸ γεννητόν οὐσία. Εἰ δὲ τὸ γεννητόν οὐκ οὐσία, οὐδὲ τὸ ἀγέννητον οὐσία. Εἰ δὲ τὸ ἀγέννητον οὐσία, τὸ δὲ γεννητόν οὐκ οὐσία, ἀνούσια τὰ γεννητά. Τί οὖν λέγεις ἀνόμοιον; Τὸ γὰρ μὴ ὂν 28.1173 τῷ ὄντι οὔτε ὅμοιον, οὔτε ἀνόμοιον. Ἡμεῖς τὸν Υἱὸν γεννητόν μὲν λέγομεν, οὐχὶ δὲ καὶ γεννητόν. Γεννητόν γὰρ ἐστὶ τὸ πατέρα ἔχον, γεννητόν δὲ τὸ γενεσιουργὸν ἔχον. 28.1201 ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΣ Γ' περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, ἐν ᾧ αἰρετικοῦ φρονοῦντος τὰ τοῦ Πνευματομάχου Μα κεδονίου ἀντίθεσις πρὸς Ὁρθόδοξον. ΜΑΚΕΔΟΝΙΟΣ. Ποῦ γέγραπται, Θεὸς τὸ Πνεῦμα; ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ. Εἰ ἐπίστευες εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ὀρθῶς, ἐγὶ 28.1204 νωσκες τὴν περὶ τοῦ Πνεύματος πίστιν. Μακ. Ἡμεῖς οὕτως πιστεύομεν, ὡς ὁ μακάριος Λουκιανός. Ὁρθ. Θέλω γινῶναι, εἰ κἂν ὡς ὁ μακάριος Λουκιανός πιστεύεις. Μακ. Καὶ ὑμεῖς γὰρ οὕτως πιστεύετε; Ὁρθ. Ἡμεῖς μὲν οὕτως πιστεύομεν, ὡς πάντες οἱ ἅγιοι μάρτυρες. Καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ οὕτως ἐπίστευσαν, ὡς οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι. Μακ. Πιστεύεις οὖν ὡς ὁ μακάριος Λουκιανός; Ὁρθ. Εἶπον, ὅτι οὐ μόνον ὡς ὁ μακάριος Λουκιανός, ἀλλὰ καὶ ὡς πάντες οἱ ἅγιοι μάρτυρες, καὶ οἱ ἀπόστολοι. Μακ. Ὑπο γράφεις οὖν τῇ ἐκθέσει Λουκιανού; Ὁρθ. Τί γὰρ κατ' ἐγνώσ τῆς ὑπὸ τῶν τῆς Πατέρων ἁγίων ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας ἐκτεθείσης, ἵνα καὶ ἄλλην περιβλέψῃ; Μακ. Σὺ γὰρ τί κατέγνωσ τῆς τοῦ Λουκίου νοῦ; Ὁρθ. Κατέγνωσ τῆς προσθήκης ἧς προσεθήκατε, καὶ ἔχω δεῖξαι, ὅτι προσεθήκατε ἐναντία αὐτῆς. Μακ. Ὑμεῖς γὰρ οὐ προσεθήκατε τῇ ἐν Νικαίᾳ; Ὁρθ. Ἄλλ' οὐκ ἐναντία αὐτῇ. Μακ. Ὅλως προσεθήκατε. Ὁρθ. Τὰ τότε μὴ ζητηθέντα, ἃ καὶ νῦν ἡρμήνευσαν οἱ Πατέρες εὐσεβῶς· ὑμεῖς δὲ τὴν προσθήκην ἐπὶ τὸ ἀσεβέστερον προσεθήκατε, καὶ οὐδ' οὐ τως αὐτῇ ἀκολουθεῖτε. Μακ. Ἡμεῖς οὕτω πιστεύομεν, ὡς Λουκιανός. Ὁρθ. Ἐὰν δέ σ' ἐλέγξω, μὴδ' οὕτως πιστεύοντα; Μακ. Πῶς ἔχεις δεῖξαι; Ὁρθ. Ἐν αὐτῇ γέγραπται· Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ οὐσίας καὶ βουλῆς, καὶ δυνάμεως, καὶ δόξης ἀπαράλλακτος εἰκὼν, ἢ οὐ; Μακ. Ναί. Ὁρθ. Οὐσία δὲ οὐσίας ἀπαράλλακτος οὐσα, ἢ αὐτὴ ἐστὶν οὐσία; Μακ. Τοιαύτη οὐσία. Ὁρθ. Ἄλλο γὰρ ἐστὶ τοιαύτη, καὶ ἄλλο ἢ αὐτῇ; Μακ. Ἡμεῖς τοιαύτην λέγομεν καὶ ὁμοίαν, οὐ τὴν αὐτὴν δέ. Ὁρθ. Οὕτως λέγεις ὅμοιον τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν, ὡς ἄγγελον ἀγγέλω; Μακ. Ναί. Ὁρθ. Τῶν δὲ ἀγγέλων ἢ αὐτὴ ἐστὶν οὐσία; Μακ. Ἡμεῖς τοιαύτην λέγομεν καὶ ὁμοίαν, οὐ τὴν αὐτὴν· διὸ καὶ ὁμοιοούσιον λέγομεν, καὶ οὐχ ὁμοούσιον. Ὁρθ. Λέγεις Θεὸν ἐκ Θεοῦ; Μακ. Ναί. Ὁρθ. Καὶ φῶς ἐκ φωτός; Μακ. Ναί. Ὁρθ. Οὗτος ὁ Θεὸς καὶ Υἱὸς ἐκ τούτου τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός; Μακ. Ναί. Ὁρθ. Τοῦτο τὸ φῶς, ὃ ἐστὶν Υἱός, ἐκ τούτου φωτός, ὃ ἐστὶ Πατήρ; Μακ. Ναί. Ὁρθ. Αὕτη ἢ οὐσία ἐκ ταύτης τῆς οὐσίας; Μακ. Οὐ. Ὁρθ. Πῶς οὖν

ἀπαράλλακτος; Μακ. Ὅτι ἄλλη τοιαύτη. Ὁρθ. Ἡ μὴ οὐσαῆξ αὐτῆς τῆς οὐσίας, Υἱὸς εἶναι οὐ δύναται, οὔτε μὴν ἄλλη τοιαύτη εἶναι, ἀπαραλλάκτως ἔχουσα. Μακ. Ποῦ γέγραπται, Θεὸς τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Ὅταν σ' ἐξελέγξω μὴδ' οὕτως ἔχοντα, ὡς ἦν προεβάλλου ἔκθεσιν, τότε λέγω, ποῦ γέγραπται. Τέως οὖν εἶπέ μοι, εἰ ὁμολογεῖς οὐσίας, καὶ βουλή, καὶ δυνάμεως, καὶ δόξης ἀπαράλλακτον εἰκόνα τὸν τοῦ Θεοῦ Υἱόν. Μακ. Ναί, ναί, ναί· τρίτον εἶπον. Ὁρθ. Εἰ οὖν αὐτὴν τὴν βουλήν, καὶ δύναμιν, καὶ δόξαν λέγεις τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς; Μακ. Οὐ λέγω· οὐ γὰρ ἡ ἔκθεσις Λουκιανοῦ τὴν αὐτὴν λέγει βουλήν, καὶ δύναμιν, καὶ δόξαν. Ὁρθ. Οὐκ ἀληθῶς ἄρα τὴν δικαιοσύνην λαλεῖς. 28.1205 Βουλή γὰρ βουλή ἀπαράλλακτος οὐσα, ἡ αὐτὴ ἐστὶ βουλή· καὶ δύναμις δυνάμεως ἀπαράλλακτος οὐσα, ἡ αὐτὴ ἐστὶ δύναμις· καὶ δόξα δόξης ἀπαράλλακτος οὐσα, ἡ αὐτὴ ἐστὶ δόξα. Μακ. Ἀπαραλλάκτον λέγω, τὴν αὐτὴν οὐ λέγω. Ὁρθ. Μᾶλλον οὖν καὶ τὸ ἀπαραλλάκτον φωνῆ λέγεις, ὡς οἱ Χριστὸν αὐτὸν καλοῦντες, καὶ μὴ πιστεύοντες, ὅτι Χριστὸς ἐστίν. Εἰ γὰρ ἐπὶ στευον, οὐκ ἂν τύπτοντες αὐτὸν ἔλεγον· «Προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστίν ὁ παῖσας σε;» Μακ. Εἶπον, ὅτι οὐσίας, καὶ βουλή, καὶ δυνάμεως, καὶ δόξης ἀπαράλλακτον εἰκόνα λέγω τὸν Υἱὸν τῷ Πατρί. Ὁρθ. Ἄλλην τοιαύτην οὐσίαν λέγεις, καὶ ἄλλην τοιαύτην βουλήν, καὶ ἄλλην τοιαύτην δύναμιν, καὶ ἄλλην τοιαύτην δόξαν; Μακ. Ναί. Ὁρθ. Δύο οὖν Θεοί; Μακ. Εἷς καὶ εἷς. Ὁρθ. Οὗτος ὁ τοιοῦτος εἷς ἐκ τούτου τοῦ ἑνός; Μακ. Ναί. Ὁρθ. Ἐκ τῆς οὐσίας ἄρα; Μακ. Οὐ. Ὁρθ. Ἄλλ' ἐκ μὴ ὄντων αὐτὸν ὑπεστήσατο; Μακ. Ἐκ μὴ ὄντων τι ἐστίν. Ὁρθ. Τοὺς ἀγγέλους λέγεις εἶναι, καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν, ἐκ τοῦ Θεοῦ; Μακ. Ναί. Γέγραπται γάρ· «Τὰ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ.» Ὁρθ. Ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ; Μακ. Οὐχί. Μὴ γένοιτο! Ὁρθ. Οὕτως οὖν καὶ τὸν Υἱὸν λέγεις ὡς τὰ πάντα; Μακ. Μονογενῆ αὐτὸν λέγω, οὐ μὴν ἐκ τῆς οὐσίας. Ὁρθ. Ὁ μὴ ὢν ἐκ τῆς οὐσίας, Υἱὸς ἀπαράλλακτος κατ' οὐσίαν εἶναι οὐ δύναται. Μακ. Οἱ ἄγγελοι οὐκ εἰσὶ κατ' οὐσίαν ἀλλήλοις ἀπαραλλάκτοι; Ὁρθ. Ναί. Μακ. Μὴ κατ' οὐσίαν ἄγγελος ἐξ ἄλλου ἐστίν; Ὁρθ. Ἄλλ' οὐδεὶς ἀγγέλων ἀγγέλου πατὴρ ἢ υἱός. Ὁ δὲ μακάριος Λουκιανὸς, Υἱὸν Πατρὸς οὐσίας, καὶ βουλή, καὶ δυνάμεως, καὶ δόξης ἀπαράλλακτον εἰκόνα εἰρηκῶς, διὰ τοῦ Υἱοῦ τὸ ἐξ αὐτῆς ἔδειξε, καὶ διὰ τοῦ ἀπαραλλάκτου τὸ αὐτόν. Μακ. Ἐγὼ ἀπαραλλάκτον λέγω· οὔτε δὲ ἐκ τῆς οὐσίας, οὔτε τὴν αὐτὴν οὐσίαν, οὔτε τὴν αὐτὴν δύναμιν, οὔτε τὴν αὐτὴν δόξαν. Ὁρθ. Ἄλλην οὖν ἔχει δύναμιν ὁ Υἱὸς, καὶ ἄλλην δόξαν παρὰ τὸν Πατέρα; Μακ. Ἄλλην τοιαύτην. Ὁρθ. Πῶς οὖν εἴρηται· «Χριστὸς Θεοῦ δύναμις, καὶ Θεοῦ σοφία;» καὶ πῶς ὁ Υἱὸς λέγει· «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ;» Μακ. Καὶ ὁ Πατὴρ ἰδίαν ἔχει δόξαν, καὶ βουλήν, καὶ δύναμιν, ἢ οὐ; Ὁρθ. Ναί. Μακ. Καὶ ὁ Υἱὸς ἰδίαν, ἢ οὐ; Ὁρθ. Αὐτὴ ἢ τοῦ Πατρὸς δόξα, καὶ βουλή, καὶ δύναμις, τοῦ Υἱοῦ ἐστίν. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Υἱός· «Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ, ἐμὰ ἐστίν.» Μακ. Ὁ Υἱὸς οὖν οὐκ ἔχει δόξαν, οὐκ ἔχει βουλήν, οὐκ ἔχει δύναμιν, οὐκ ἔχει θεότητα, ἐὰν μὴ λάβῃ παρὰ τοῦ Πατρὸς. Ὁρθ. Αὕτη ἢ δόξα, καὶ βουλή, καὶ δύναμις, καὶ ἡ θεότης, τοῦ Πατρὸς ἐστὶ καὶ τοῦ Υἱοῦ; Μακ. Μὴ γένοιτο εἰπεῖν! Ὁρθ. Πῶς οὖν λέγει ὁ Υἱός· «Πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν, καὶ τὰ σὰ ἐμὰ;» Μακ. Περὶ τῶν ἀπο στόλων λέγει. Ὁρθ. Οἶδα κάγω, ὅτι περὶ τῶν μαθητῶν 28.1208 τῶν διαλαλῶν εἶπε ταῦτα· ἀλλὰ συνῆψε τοῖς μαθηταῖς πάντα, οὐκ ἔτι εἰπῶν, Οἱ ἐμοὶ σοὶ εἰσιν, ἀλλὰ, «Πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν, καὶ τὰ σὰ ἐμὰ.» Ἐπεὶ, εἰ πρὸ τῆς κτίσεως οὐδὲν εἶχεν ὁ Πατὴρ τῶν προειρημένων; Μακ. Ναί, εἶχεν θεότητα, δόξαν, δύναμιν, βουλήν, ἀφθαρσίαν· ἀλλ' οὐ περὶ αὐτῶν ἔλεγεν. Ὁρθ. Ἄκουε τῶν τοῦ Κυρίου φωνῶν· ἔχουσι δὲ οὕτως· «Πάντα τὰ ἐμὰ σὰ, καὶ τὰ σὰ ἐμὰ, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.» Μακ. Ἐν γὰρ τοῖς μαθηταῖς δεδόξασται. Ὁρθ. Οὐκ εἶχεν οὖν δόξαν πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι; Μακ. Ναί, εἶχεν· γέγραπται γάρ· «Πάτερ, δόξασόν με τῇ δόξῃ, ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, παρὰ σοί.» Ὁρθ. Ἐν αὐτῇ δὲ ἔρχεται

κρίναι ζώντας καὶ νεκρούς, ἢ ἐν ἄλλῃ; Μακ. Ἐν αὐτῇ. Ὁρθ. Λέγει δὲ ἐν Εὐαγγελίοις· «Μέλλει γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ.» Αὕτη ἄρα ἡ δόξα τοῦ Υἱοῦ ἐστὶν καὶ τοῦ Πατρὸς. Καὶ ὅτι μία δόξα, ἐν ἄλλῳ τόπῳ τοῦ Εὐαγγελίου λέγει· «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ.» Ἀκούεις, εἰ ὧτα ἔχεις, ὅτι αὐτὴν δόξαν ἑαυτοῦ λέγει καὶ τοῦ Πατρὸς. Μακ. Ἔχεις μοι δεῖξαι, ποῦ γέγραπται, ὅτι Θεὸς τὸ Πνεῦμα; τί με περιάγεις πολλά; Ὁρθ. Εἰ μὲν πρῶτον ἔγνωσαν οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι τὸ Πνεῦμα, καὶ τότε τὸν Υἱόν, καλῶς καὶ σὺ ἐπιζητεῖς τὴν περὶ τοῦ Πνεύματος γνῶσιν πρὸ τῆς τοῦ Πατρὸς γνώσεως· εἰ δὲ πρότερον ἐγνώσθη αὐτοῖς ὁ Υἱός, καὶ τότε τὸ Πνεῦμα, πρότερον καὶ αὐτὸς ἐπίγνωθι τὴν τοῦ Υἱοῦ θεότητα, καὶ οὕτως μαθήσῃ καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος γνῶσιν. Μακ. Οἶδα, καὶ πιστεύω, ὅτι Θεὸς ἐστὶν ὁ Υἱός, ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ Πατρὸς γεννηθείς, ὅλος ἐξ ὄλου. Ὁρθ. Οὐκοῦν ἐκ τῆς οὐσίας; Μακ. Οὐκ. Ὁρθ. Οὕτως οὖν αὐτὸν λέγεις ὅλον ἐξ ὄλου, ὡς ἕκαστον τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἄλλων κτισμάτων; Μακ. Ἄλλ' ὁ Υἱὸς μονογενῆς ἐστὶ Θεός. Ὁρθ. Διὰ τοῦτο αὐτὸν λέγεις μονογενῆ, ἐπειδὴ ἄλλος τοιοῦτος οὐκ ἔστιν, ἢ ἐπειδὴ μόνος ἐκ τῆς οὐσίας γεγέννηται; Μακ. Ἐπειδὴ ἄλλος τοιοῦτος οὐκ ἔστιν. Ὁρθ. Εἰπέ οὖν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μονογενῆ Υἱόν. Ἄλλο γὰρ τοιοῦτον οὐκ ἔστιν. Μακ. Μὴ γένοιτο! Ὁρθ. Οὐκ ἄρα διὰ τὸ μόνον τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι, μονογε νῆς λέγεται, ἀλλ' ἐπειδὴ μόνος ἐκ τῆς οὐσίας γεγέννηται. Μακ. Οὐκ ἔστιν οὖν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Καὶ πάνυ. Μακ. Καὶ αὐτὸ ἄρα Υἱός. Ὁρθ. Ἄλλ' ὁ μὲν Υἱὸς ἐκ τῆς οὐσίας γεγέννηται, καὶ διὰ τοῦτο μονογενῆς Υἱός· τὸ δὲ Πνεῦμα ἐκ τῆς οὐσίας ἐκπορεύεται. «Πνεῦμα» γὰρ «παρ' ἐμοῦ ἐκπορεύεται,» γέγραπται· οὐ, Γεγέννηται· καὶ Υἱὸς λέγει· «Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται» οὐ, Γεγέννηται. Μακ. Καὶ τίς ἡ διαφορὰ 28.1209 τῆς γεννήσεως καὶ τῆς ἐκπορεύσεως; Ὁρθ. Ὁ τὴν διαφορὰν εἰδὼς, καὶ τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως καὶ τῆς ἐκπορεύσεως οἶδεν. Ὅτι δὲ οὐδεὶς οἶδεν τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως, ὁ προφήτης βοᾷ· «Τὴν γένεσιν αὐτοῦ τίς διηγήσεται.» Μακ. Καὶ πῶς οὖν λέγεις, ὅτι ὁ μὲν Υἱὸς ἐκ τῆς οὐσίας γεγέννηται, τὸ δὲ Πνεῦμα ἐκπορεύεται; Ὁρθ. Τὰ γεγραμμένα λέγω. Καὶ σὺ λέγε, καὶ οὐ κινδυνεύεις. Μακ. Ποῦ οὖν γέ γραπται, ἐκ τῆς οὐσίας; Ὁρθ. Ὅτι πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ, γέγραπται, καὶ σὺ ὁμολογεῖς; Μακ. Ναὶ, ὅμο λογῶ. Μὴ οὖν ἐκ τῆς οὐσίας πάντα; Ὁρθ. Οὐχί, μὴ γένοιτο! Ἄλλ' ὅτι, πάντων ὄντων ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος μονογενῆς Υἱός, πολλῶν ὄντων υἱῶν, ἢ μὴν ἐκ τῆς οὐσίας, δῆλόν ἐστιν. Μακ. Μὴ καὶ τὸ Πνεῦμα μονογενῆς Υἱός ἐστιν; Ὁρθ. Καὶ νῦν λέγω, μὴ γένοιτο εἰπεῖν! Ἄλλ' ὡσπερ πολλῶν ὄντων υἱῶν, τοῦτον ἔγνωμεν ἐκ τῆς οὐσίας, διὰ τὸ λέγειν τὸν Πατέρα· «Οὗτός μοι ἐστὶν ὁ Υἱὸς ὁ ἀγαπητός·» οὕτω τὸ Πνεῦμα ἔγνωμεν ἐκ τῆς οὐσίας, διὰ τὸ, πολλῶν ὄντων πνευμάτων, λέγειν τὸν Πατέρα· «Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα.» Ἄλλως γὰρ οὐ δύναται χωρισθῆναι τῶν ἄλλων ἁγίων πνευμάτων, καὶ συναφθῆναι τῷ Πατρὶ, εἰ μὴ τῷ λόγῳ τῆς οὐσίας. Μακ. Ὁ γὰρ Πατήρ ἐστὶν ὁ λέγων· «Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου;» Ὁρθ. Καὶ πάνυ. Μακ. Πόθεν τοῦτο; Ὁρθ. Παῦλος ὁ ἀπόστολος λέγει· «Ὅτε γὰρ ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, οὐκ ἐξ ἔργων, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος, ἀναγεννήσας ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.» Τίς ἐξέχεε διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ; δηλονότι ὁ εἰρηκός· «Ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου.» Μακ. Οὐχ ὁ Υἱὸς οὖν δίδωσι τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Ἦκουσας, ὅτι ὁ Πατήρ διὰ τοῦ Υἱοῦ δίδωσι τὸ Πνεῦμα. Ἀμέλει τοῦ Πατρὸς εἰρηκότος, «Ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου,» ὁ Υἱὸς ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, λέγει· «Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον.» Μακ. Εἶπον ἐκ πολλοῦ, μὴ με περίσπα· ἀλλ', εἰ ἔχεις δεῖξαι, εἶπον ποῦ γέγραπται, Θεὸς τὸ

Πνεῦμα. Ὁρθ. Ὁμολόγησον τὴν θεότητα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ μίαν, ἤγουν τὴν οὐσίαν, καὶ τὴν βουλήν, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν δόξαν· καὶ τότε μαθήσῃ περὶ τοῦ Πνεύματος. Μακ. Μία θεότης πάλιν ποῦ γέγραπται; Ὁρθ. Ὁμολογεῖς, ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, ἢ οὐ; Μακ. Οὕτω γέγραπται. Ὁρθ. Ἄλλην ὁμολογεῖς τὴν θεότητα τοῦ Πατρὸς, καὶ ἄλλην τὴν θεότητα τοῦ Υἱοῦ; Μακ. Ναί. Ὁρθ. Ἡ θεότης οὖν τοῦ Πατρὸς ἐν τῇ θεότητι τοῦ Υἱοῦ; Μακ. Ναί. Ὁρθ. Δύο οὖν θεότητες; Μακ. Ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ, καὶ ἡ θεότης αὐτοῦ εἷς Θεός· καὶ ὁ Θεὸς καὶ Υἱὸς, καὶ ἡ θεὸ 28.1212 τῆς αὐτοῦ, εἷς Θεός· καὶ ἔστιν, ὡς καὶ πάλαι εἶπον, εἷς καὶ εἷς Θεός. Ὁρθ. Ἐὰν οὖν λέγῃ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου· «Ἐγὼ ὁ Θεὸς, καὶ οὐκ ἔστι παρεξ ἔμοῦ σώζων, ἀνήγγειλα, καὶ ἔσωσα, καὶ ὠνεΐδισα, καὶ οὐκ ἦν ἐν ὑμῖν ἀλλότριος·» τίνα αὐτῶν εἷς καὶ εἷς εἶναι θέλεις; Μακ. Ὁ Πατήρ διὰ τοῦ Υἱοῦ σώζει. Ὁρθ. Εἷς ἄρα Θεὸς ὁ σώζων Πατήρ καὶ Υἱός. Μακ. Ὁ αὐτὸς οὖν καὶ Πατήρ ἔστι καὶ Υἱός. Ὁρθ. Μὴ γένοιτο εἰ πεῖν! ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἐν Χριστῷ κατηρτισμένοι εἷς ἔσμεν, οὐ συγκεχυμένων τῶν ὑποστάσεων, ἀλλὰ τῷ λόγῳ τῆς συμφωνίας καὶ τῆς φύσεως, ἤγουν οὐσίας· οὕτως Πατέρα καὶ Υἱὸν ἓνα Θεὸν λέγω τῷ λόγῳ τῆς οὐσίας καὶ τῆς συμφωνίας. Μακ. Καὶ ἡμεῖς λέγομεν μίαν συμφωνίαν. Ὁρθ. Εἶπε καὶ θεότητα, καὶ σώθητι. Μακ. Μίαν θεότητα οὐ λέγω. Ὁρθ. Ἐὰν ἀκούσης πάλιν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ αὐτῷ προφήτῃ λέγοντος, «Ἐγὼ εἰμι Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος. Κατ' ἔμαυτοῦ ὁμνύω, ἢ μὴν ἐξελεύσεται ἐκ τοῦ στόματός μου δικαιοσύνη· οἱ λόγοι μου οὐκ ἀπογραφῆσονται, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ,» τίνα λέγεις τῶν εἷς καὶ εἷς εἰρηκέναι; Μακ. Τὸν Υἱόν· ὁ γὰρ Ἀπόστολος λέγει, ὅτι «Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων· καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι Κύριος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἷς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς. Ἀμήν.» Ὁρθ. Μία ἄρα θεότης Πατρὸς καὶ Υἱοῦ. Μακ. Πῶς; Ὁρθ. Λέγει γάρ· «Ἐγὼ εἰμι Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος.» Ἡ γὰρ γενόμενος ἄφρων, ἔρεῖς, ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς ὁ Πατήρ· ἢ ὁμολογῶν Θεὸν τὸν Πατέρα, καὶ Θεὸν τὸν Υἱόν, καὶ ἀκούων αὐτοῦ λέγοντος, «Ἐγὼ εἰμι Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος,» μίαν θεότητα ὁμολογήσεις, καὶ οὐ κινδυνεύσεις. Μακ. Ἐγὼ μίαν θεότητα οὐ λέγω. Ὁρθ. Ἐὰν οὖν ἀκούσης τοῦ προφήτου ἐκ προσώπου πάντων τῶν ἀγίων λέγοντος, «Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδ' οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν εἶδον Θεὸν, πλην σοῦ,» τί ἐρεῖς πρὸς αὐτούς; Μακ. Τὸν Υἱὸν λέγει. Ἄλλον γὰρ οὐκ εἶδομεν εἰ μὴ τὸν ἐνανθρωπήσαντα Υἱόν. Ὁρθ. «Ὁ δὲ ἐώρακώς τὸν Υἱὸν ἐώρακε τὸν Πατέρα.» Μία ἄρα θεότης Πατρὸς καὶ Υἱοῦ. Μακ. Μίαν θεότητα οὐ λέγω. Ὁρθ. Ἐὰν λέγῃ ὁ Θεὸς ἐν τῷ αὐτῷ προφήτῃ, «Ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, καὶ ἐγὼ εἰς τὰ ἐπερχόμενα,» τίνα λέγεις τῶν εἷς καὶ εἷς εἰρηκέναι; Μακ. Τὸν Πατέρα. Ὁρθ. Τὸν Υἱὸν οὖν οὐ λέγεις Θεόν; Μακ. Εἶπον Θεὸν ἐκ Θεοῦ. Ὁρθ. Εἰ τοίνυν Θεὸς ὁ Πατήρ, καὶ Θεὸς ὁ Υἱός, λέγει δὲ ὁ Θεός, «Ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, καὶ ἐγὼ εἰς τὰ ἐπερχόμενα,» μία ἄρα θεότης. Μακ. Κἂν πλείονα εἴπῃς, ἐγὼ μίαν θεότητα εἶπεῖν οὐ πείθομαι. Ὁρθ. Εἰ μὴ ἔστι μία θεότης Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ἄλλη ἔστι θεότης τοῦ Πατρὸς, καὶ ἄλλη θεότης τοῦ Υἱοῦ. Μακ. Καὶ πάνυ. Ὁρθ. Ἄλλη δὲ καὶ ἄλλη θεότης οὐκ εἰσινεῖς Θεός. Μακ. Οὐ γὰρ λέγω ἓνα Θεὸν Πατέρα καὶ 28.1213 Υἱόν. Ὁρθ. Ἐὰν οὖν ἀκούσης τοῦ προφήτου λέγοντος, «Οὕτω λέγει Κύριος σαβαώθ· Ἐκοπίασεν Αἴγυπτος, καὶ ἐμπορία Αἰθιοπῶν· καὶ οἱ Σαβαεῖμ ἄνδρες ὑψηλοὶ ἐπὶ σὲ διαβήσονται, καὶ ἀκολουθήσου σιν ὀπίσω σοι δεδεμένοι χειροπέδαις, καὶ προσκυνή σου σὶ σοι. Σὺ γὰρ εἶ Θεός, καὶ οὐκ ἤδειμεν, Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ,» τίνα λέγεις εἰρηκέναι ταῦτα; Μακ. Τὸν Υἱόν. Ὁρθ. Εἰ δὲ καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ προσκυνήσουσιν ἐν αὐτῷ προσευχόμενοι, ἀληθινός ἔστι Θεός; Μακ. Ναί. Ὁρθ. Προσκυνοῦντες δὲ αὐτῷ οὐκ ἀλλοτρίῳ Θεῷ προσκυνοῦμεν, οὐδὲ δύο Θεοῖς· γέ γραπται γάρ· «Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.» Εἰ δὲ προσκυνοῦντες αὐτῷ, καὶ τῷ Πατρὶ Κυρίῳ τῷ Θεῷ προσκυνοῦμεν, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύομεν· μία ἄρα θεότης

Πατρός και Υιού. Ούτω γάρ και έροϋμεν, ότι «Σϋ ό Θεός, και έν σοι ό Θεός, και οϋκ έστι Θεός πλην σοϋ.» Μακ. Ει έν αϋτῶ ό Θεός, πῶς μία θεότης; Όρθ. Ότι έπιφέρει· «Και οϋκ έστι Θεός πλην σοϋ.» Και ό Ίερε μίας λέγει· «Όϋτος ό Θεός ήμῶν, οϋ λογισθήσεται έτερος πρὸς αϋτόν. Έξεϋρε πᾶσαν όδὸν έπιστήμης, και έδωκεν αϋτήν Ίακῶβ τῷ παιδι αϋτοϋ, και Ίσραήλ τῷ ήγαπημένῳ ὑπ' αϋτοϋ. Μετά ταϋτα έπι τής γής ὤφθη, και τοῖς ανθρώποις συνανεστράφη.» Ει δέ οϋτος ό έπι γής όφθεις έστιν ό Θεός ήμῶν, και οϋ λογισθήσεται έτερος πρὸς αϋτόν· μία ἄρα θεότης Πατρός και Υιού. Μακ. Ει μία θεότης έστιν, άγέννητος δέ έστιν ή τοϋ Πατρός, γεννητή δέ έστι τοϋ Υιού· γεννηταγέννητός έστιν ή θεότης. Όρθ. Γελοῖον ὑπομέ μνηκας φρόνημα. Ἐρα γάρ, ότι ό άνήρ και ή γυνή οϋκ εισι δύο, αλλά μία σάρξ, κατά την τοϋ Κυρίου φωνήν, άνδρογύναιός έστιν ή σάρξ; Μακ. Αλλά ή σάρξ τοϋ άνδρός και τής γυναικός, εκ μιᾶς ὑποκειμένης ὕλης εισι, τής γής. Όρθ. Έάν οϋν λέγη ή Γραφή περι τῶν πιστευσάντων, «Ἦν αϋτοῖς καρδιά μία και ψυχή μία,» ήν τὸ πλήθος τῶν πιστευσάντων έξ άνδρῶν και γυναικῶν, άνδρογύναιος ήν ή ψυχή; Έάν δέ λέγη Παϋλος, «Ἐν σῶμα και έν πνεϋμα, καθῶς και εκλήθητε έν μιᾶ έλπίδι τής κλήσεως ὕμῶν,» άνδρογύναιον λέγεις την έλπίδα, επειδή μιαν έλπίδα άνδρες και γυναῖκες έχομεν; Μακ. Πάλιν λέγω, ήμεῖς μιαν θεότητα οϋ λέγομεν. Όρθ. Έάν οϋν λέγη ό Θεός δια τοϋ Δαβιδ, «Ἄκουσον, λαός μου, και λαλήσω σοι· Ίσραήλ, και διαμαρτυροϋμαί σοι. Έάν ακούσης μου, οϋκ έσαι έν σοι Θεός πρόσφατος, οϋδὲ προσκυνήσεις Θεῶ άλλοτριῶ. Έγῶ γάρ ειμι Κύριος ό Θεός σου, ό αναγαγών σε εκ γής Αἰγύπτου,» τίνα λέγεις ειρηκέναι; τὸν Πατέρα ή τὸν Υιόν; Μακ. Ὡς Ίουδαῖος, από τής Παλαιᾶς μοι Διαθήκης διαλέγη. Όρθ. Ό Χριστός ειπεν· «Έρευνᾶτε τὰς Γραφὰς, ότι αϋταί εισιν αι μαρτυροϋσαι περι έμοϋ.» Μακ. Από τής Καινής οϋν Διαθήκης οϋκ έστιν εύρειν τὸν Χριστόν; Όρθ. Και πάνυ. Φοβοϋμαι δέ μήπως ὡς Μανιχαῖος 28.1216 παραγράφη την Παλαιαν Διαθήκην, μη πιστεύων, ότι ό αϋτός ό Θεός κάκείνην έλάλησε και ταύτην. Μακ. Οἶδα, ότι αϋτός Θεός και την Παλαιαν Διαθήκην και την Καινήν διέθετο· αλλά βούλομαι από τής Καινής μαθεῖν, επειδή αϋτή φανερώτερον τὰς τρεῖς ὑποστάσεις έδίδαξεν. Όρθ. Έάν οϋν ακούσης Παύλου λέγοντος, «Ότι έξ αϋτοϋ, και δι' αϋτοϋ, και εις αϋτόν τὰ πάντα,» τίνα λέγεις λέγεσθαι τῶν εις και εις; Μακ. Τὸν Πατέρα. Όρθ. Οϋκ έστι δια τοϋ Υιού τὰ πάντα; Μακ. Και δια τοϋ Υιού τὰ πάντα. Όρθ. Πῶς οϋν οϋκ έξ αϋτοϋ, και δι' αϋτοϋ, και εις αϋτόν τὰ πάντα; Μακ. Ό Πατήρ έχει και τὸ «έξ οϋ,» και τὸ «δι' οϋ,» και τὸ «εις αϋτόν.» Ό δέ Υιός τὸ μὲν «δι' οϋ» έχει, τὸ δέ «έξ οϋ» οϋκ έχει. Όρθ. Ανάγνωθι τὸ ρήτὸν, ἴνα γνῶς, ότι τὸ «έξ αϋτοϋ,» και «δι' αϋτοϋ,» και «εις αϋτόν τὰ πάντα,» και περι τοϋ Πατρός και τοϋ Υιού ειπεν ό ἅγιος Απόστολος. Έάν γάρ αϋτὸ έφ'ένός προσώπου στήσης, ό Υιός εύρεθήσεται μη ειδῶς τὰ τοϋ Πατρός, μηδὲ σύμβουλος αϋτοϋ ὦν, ή ό Πατήρ εύρεθήσεται μη ειδῶς τὰ τοϋ Υιού, μηδὲ σύμβουλος αϋτοϋ ὦν. Μακ. Εἶπε, ποϋ γεγράφται, Θεός τὸ Πνεϋμα; Όρθ. Μάθε πρῶτον, ότι και ή Παλαια Διαθήκη τὰς τρεῖς ὑποστάσεις φανερώς έδίδαξε. Μακ. Εἶπε, ποϋ γέγραπται; Όρθ. Έν τῇ Γενέσει· «᾿Ωφθό Θεός τῷ Ἄβραάμ καθημένῳ πρὸς τῇ δρυῖ τῇ Μαμβρηῇ· και ιδου τρεῖς άνδρες έστησαν επάνω αϋτοϋ.» Μακ. Και τοϋς τρεῖς άνδρας λέγεις Πατέρα, και Υιόν, και ἅγιον Πνεϋμα; Όρθ. Μη ταράττου, αλλά μετά φόβου Θεοϋ αναγνώμεν. Λέγει δέ ή Γραφή, ότι «᾿Ωφθη ό Θεός τῷ Ἄβραάμ, και ιδου άνδρες τρεῖς έστησαν επάνω αϋτοϋ.» Οἱ τρεῖς άνδρες ήσαν ό Θεός. Μακ. Ό Θεός ήν εις, πρὸς ὃν και διαλέγεται· οἱ δέ ἄλλοι δύο, ἄγγελοι. Όρθ. Λέγει ή Γραφή οϋτως· «᾿Ωφθη δέ αϋτῷ Θεός πρὸς τῇ δρυῖ τῇ Μαμβρηῇ, καθ ημένου αϋτοϋ έπι τής θύρας τής σκηνῆς αϋτοϋ με σημβρίας· και αναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς αϋτοϋ ειδεν, και ιδου τρεῖς άνδρες έστησαν επάνω αϋτοϋ· και ιδὼν προσέδραμεν εις συνάντησιν αϋτοῖς από τής θύρας τής σκηνῆς αϋτοϋ, και προσεκύνησεν έπι την γῆν.» Τίτι

προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν, ἢ τοῖς ἀνδράσιν; Μακ. Εἶπον, ὅτι οἱ δύο ἄγγελοι ἦσαν μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ προσεκύνει δηλονότι τῷ Θεῷ, οὐχὶ τοῖς ἀγγέλοις. Καὶ γὰρ ἀναστὰς εἶπεν· «Κύριε, εἰ εὖρον χάριν ἐναντίον σου, μὴ παρέλθῃς τὸν παῖδά σου.» Ὁρθ. Τοῦτο γὰρ ἐστίν, ὃ λέγομεν, ὅτι τὰς τρεῖς ὑποστάσεις Κύριον καλεῖ. Μακ. Μὴ γένοιτο! Ὁρθ. Ἄκουε οὖν τῶν ἐξῆς· «Ληφθήτω δὲ ὕδωρ, καὶ νιψάτωσαν τοὺς πόδας ὑμῶν· καὶ καταψύξατε ὑπὸ τὸ δένδρον. Καὶ λήψομαι ἄρτον, καὶ φάγεσθε, καὶ μετὰ τοῦτο παρελεύσεσθε εἰς τὴν ὁδὸν 28.1217 ὑμῶν, οὗ ἕνεκεν ἐξεκλίνατε πρὸς τὸν παῖδα ὑμῶν. Καὶ εἶπον αὐτῶ· Οὕτως ποιήσον, καθὰ εἶρηκας.» Γέγραπται, ἢ οὐ γέγραπται; Μακ. Γέγραπται ὅλα. Ὁρθ. Ὁ δὲ παῖς Κυρίου, ὅτι παῖς ἐστὶν εἰρηκῶς αὐτῶν, τὴν αὐτὴν κυριότητα αὐτῶν ὡμολόγησεν. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν· Οὗ ἕνεκεν ἐξεκλίνας πρὸς τὸν παῖδά σου· ἀλλὰ, «ἐξεκλίνατε πρὸς τὸν παῖδα ὑμῶν» ὣν καὶ τοὺς πόδας ὁμοίως νίψαι ἐσπούδασεν. Μακ. Καὶ τί ἄτοπον ἀγγέλων νίψαι πόδας; Καὶ γὰρ οὐδέπω ἤδει, ὅτι ὁ Θεὸς ἦν αὐτῷ ὀφθεις, ἀλλ' ἐνόμιζεν ἄνδρας ξένους ξενίζειν. Ὁρθ. Δῶμεν, ὅτι Ἀβραὰμ ἐνόμιζεν, ὡς εἶπας· οἱ ἄγγελοι οὐκ ἂν εἶπον αὐτῷ, ὅτι μὴ ἡμῖν ἰσοτίμως πρόσεχε; Πῶς δὲ καὶ ἐνόμιζεν ὁ Ἀβραὰμ ἄνδρας ξένους ξενίζειν, ὁ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ προσκυνήσας, καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἐπάνω ἑαυτοῦ; Οὕτω γὰρ γέγραπται, ὅτι «Ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ εἶδεν, καὶ ἰδοὺ τρεῖς ἄνδρες ἕστησαν ἐπάνω αὐτοῦ,» οὐχὶ δὲ ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Μακ. Οὐδέπω ἦν φανερωθὲν αὐτῷ, ὅτι οἱ μὲν ἄγγελοι ἦσαν, ὁ δὲ Θεός. Ὁρθ. Τέως οὖν ἰσοτίμως αὐτοὺς ἐδέξατο· «Ἔσπευσε γὰρ Ἀβραὰμ ἐπὶ τὴν σκηνὴν πρὸς Σάρραν, καὶ εἶπεν αὐτῇ· Σπεῦσον καὶ φύρασον τρία μέτρα σεμιδάλεως, καὶ ποιήσον ἐγκρυφίας. Καὶ εἰς τὰς βόας ἔδραμεν Ἀβραὰμ, καὶ ἔλαβεν μοσχάριον ἀπαλὸν καὶ καλὸν, καὶ ἔδωκεν τῷ παιδί αὐτοῦ, καὶ ἐτάχυνεν τοῦ ποιῆσαι· ἔλαβεν δὲ βούτυρον, καὶ γάλα· καὶ τὸ μοσχάριον, ὃ ἐποίησε, παρέθηκεν αὐτοῖς, καὶ ἔφαγον. Αὐτὸς δὲ παρειστῆκει αὐτοῖς ὑπὸ τὸ δένδρον.» Γέγραπται, ἢ οὐ; Μακ. Ναί. Ὁρθ. Καὶ οἱ ἄγγελοι συνήσθιον τῷ Θεῷ. Μακ. Ὅπτασία ἦν, ὅτι δὲ ἄγγελοι ἦσαν, εἶπε τὰ ἐξῆς, καὶ εὐρήσεις. Ὁρθ. Καὶ ἡμεῖς ἴσμεν, ὅτι ἐν τοῖς ἐξῆς ἀγγέλους λέγει τοὺς δύο· ἀλλὰ πάλιν ἐν τοῖς μετὰ τὰ ἐξῆς Κύριον αὐτοὺς ἢ Γραφὴ καλεῖ. Δῆλον γὰρ, ὅτι καὶ ὁ Υἱὸς ἄγγελος κέκληται καὶ τὸ Πνεῦμα οὐ μόνον ἐν ταῦθα, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις. Ἀλλὰ ἄγγελος λέγεται καταχρηστικῶς, ὡς ἐν Εὐαγγελίῳ, ὅταν λέγῃ· «Ἀνθρωπὸς τις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς;» εἶτα μετὰ ταῦτα λέγει· «Ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοὺς δούλους ἕνα, ὃν εἶχεν, υἱόν;» δῆλον ὅτι τὸν Πατέρα λέγει ἄνθρωπον. Καὶ τὸ, «Ἀνθρωπὸς τις ἐποίει γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ;» καὶ ἐνταῦθα δὲ ἄνδρα αὐτὸν λέγει· ἀλλὰ ἡ πραγματεία τῆς Γραφῆς Θεὸν αὐτὸν δείκνυσιν. Ὅτι δὲ φανερώτατα εἰς τῶν δύο ἀγγέλων ὁ Υἱὸς ἦν, αὐτὴ ἢ Γραφὴ ἐδίδαξεν. Μακ. Πῶς; Ὁρθ. Μετὰ γὰρ τὸ φαγεῖν αὐτοὺς καὶ εὐλογηθῆναι τὸν Ἀβραὰμ, καὶ τὴν τοῦ Ἰσαὰκ λαβεῖν αὐτὸν ἐπαγγελίαν, οὕτως γέγραπται, καὶ ἔαν μακροθυμῆσης, λέγω. Μακ. Εἶπέ. Ὁρθ. «Καὶ ὁ Κύριος εἶπεν· Οὐ μὴ κρύψω ἀπὸ Ἀβραὰμ 28.1220 τοῦ παιδός μου, ἃ μέλλω ποιεῖν ἐγώ. Ἀβραὰμ δὲ γενόμενος ἔσται εἰς ἔθνος μέγα καὶ πολὺ, καὶ ἐνευλο γηθήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς;» εἶτα μετ' ὀλίγα· «Εἶπε δὲ ὁ Κύριος· Κραυγὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρας πεπλήθυνται πρὸς με, καὶ αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα. Καταβάς οὖν ὄψομαι, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς με συντελοῦνται· εἰ δὲ μὴ, ἴνα γινῶ. Καὶ ἀποστραφέντες ἐκεῖθεν οἱ ἄνδρες, ἦλθον εἰς Σόδομα. Ἀβραὰμ δὲ ἦν ἐστη κῶς ἐναντὶ Κυρίου· καὶ ἐγγίσας Ἀβραὰμ εἶπεν· Μὴ συναπολέσεις δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς, καὶ ἔσται ὁ δίκαιος, ὡς ὁ ἀσεβής; Ἐὰν ὧσι πεντήκοντα δίκαιοι ἐν τῇ πόλει, ἀπολέσεις αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἀνήσεις ἅπαντα τὸν τόπον ἕνεκεν τῶν πεντήκοντα δικαίων, ἔαν ὧσιν ἐν αὐτῇ; Μηδαμῶς σὺ ποιήσης τὸ ῥῆμα τοῦτο, τοῦ ἀποκτεῖναι δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς, καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής· μηδαμῶς. Ὁ κρίνων πᾶσαν

τὴν γῆν οὐ ποιήσει κρίσιν; Εἶπεν δὲ ὁ Κύριος· Ἐὰν εὕρω ἐν Σοδομοῖς πεντήκοντα δίκαιους ἐν τῇ πόλει, ἀφήσω πάντα τὸν τόπον δι' αὐτούς.» Καὶ οὕτως ὑφέλας πέντε, καὶ πάλιν πέντε, ἦλθεν ἕως δέκα· «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Οὐκ ἀπολέσω ἕνεκεν τῶν δέκα. Ἀπῆλθεν δὲ ὁ Κύριος, ὡς ἐπαύσατο λαλῶν τῷ Ἀβραάμ· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.» Μακ. Εἶπε τὰ ἐξῆς. Ὁρθ. «Ἦλθον δὲ οἱ δύο ἄγγελοι εἰς Σόδομα.» Μακ. Ἀκούεις, ὅτι ἄγγελοι ἦσαν οἱ δύο; Ὁρθ. Προλαβὼν εἶπον, ὅτι ὡς περ λέγει τοὺς δύο ἄνδρας, καὶ οὐκ ἦσαν τῇ φύσει ἄνδρες· οὐ τως καὶ τοὺς δύο ἀγγέλους λέγει, καὶ οὐκ ἦσαν τῇ φύσει ἄγγελοι, ἀλλὰ καταχρηστικῶς, ἐκ τοῦ ἀγγέλλειν αὐτούς τὴν τοῦ Θεοῦ βουλήν. Τῶν δὲ ἐξῆς ἀκούσω μεν. Μᾶλλον γὰρ ἐκ τοῦ ἐδαφίου διδασκόμεθα. Μακ. Εἶπέ. Ὁρθ. «Ἦλθον δὲ οἱ δύο ἄγγελοι εἰς Σόδομα ἐσπέρας. Λῶτ δὲ ἐκάθητο περὶ τὴν πύλην Σοδομῶν. Ἰδὼν δὲ Λῶτ, ἐξάνεστη εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, καὶ προσεκύνησεν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ, κύριοι, ἐκκλίνατε εἰς τὸν οἶκον τοῦ παιδὸς ὑμῶν, καὶ καταλύσατε, καὶ νίψασθε τοὺς πόδας ὑμῶν, καὶ ὀρθρίσαντες, ἀπελευσεσθε εἰς τὴν ὁδὸν ὑμῶν.» Ἀκούεις, ὅτι προσεκύνησεν αὐτούς, καὶ κυριολογεῖ, καὶ παῖς εἶναι αὐτῶν ὁμολογεῖ; Μακ. Ἐνόμιζεν εἶναι αὐτούς ἀνθρώπους, καὶ φιλόξενος ὢν προσεκύνησεν αὐτούς, καὶ κυρίου καλεῖ. Ὁρθ. Ἄλλ' εἰ ἦσαν ἄγγελοι, εἶπον ἂν αὐτῷ, Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου προσκύνει· ἡμεῖς γὰρ σου ὁμόδουλοι ἐσμεν.» Μακ. Τί γὰρ ἡδικεῖτο προσκυνῶν ἀγγέλους; Ὁρθ. Ἦκουσα ὑμῶν λεγόντων πολλάκις, ὅτι οὐ δεῖ προσκυνεῖν Πνεύματι τῷ ἁγίῳ. Μακ. Καὶ γὰρ οὐ δεῖ. Ὁρθ. Καὶ πῶς νῦν λέγεις· Τί γὰρ ἐβλάπτετο ὁ ἅγιος Λῶτ προσκυνῶν τοῖς ἀγγέλοις; Μακ. Μὴ γὰρ ὡς Κυρίῳ τῷ Θεῷ προσκυνεῖ αὐτοῖς; Ὁρθ. Ἀνάγνωθι τὰ ἐξῆς. Μακ. Ἀνάγνωθι αὐτός. Ὁρθ. Μετὰ τὰ ἀναγνωσθέντα ἐπιφέρει, ὅτι ἐξένισεν αὐτούς· καὶ ἦλθον οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ζητοῦντες παρα 28.1221 νομῆσαι εἰς τοὺς ἄνδρας. Καὶ ὁ Λῶτ τὰς θυγατέρας ἐδίδου εἰς ὕβριν μᾶλλον ἢ τοὺς ἄνδρας. Καὶ ἐπιμενόντων τῶν Σοδομιτῶν τῇ ἀθέῳ γνώμῃ, ἐπεσπῶντο οἱ ἄγγελοι τὸν Λῶτ εἰς τὴν οἰκίαν, ἐκείνους δὲ ἐπάταξαν ἄορασίᾳ. Ἦ οὐχ οὕτως; Μακ. Οὕτως. Ὁρθ. Καὶ ἐξῆς γέγραπται· «Εἶπον δὲ οἱ ἄνδρες πρὸς Λῶτ· Ἔστι σοι ὧδε γαμβρός, ἢ υἱοὶ, ἢ θυγατέρες; ἢ εἴ τίς σοι ἄλλος ἐστὶν ἐν τῇ πόλει, ἐξάγαγε ἐκ τοῦ τόπου τούτου. Ὅτι ἀπόλλυμεν ἡμεῖς τὸν τόπον τοῦτον, ὅτι ὑψώθη ἡ κραυγὴ αὐτῶν ἐναντίον Κυρίου, καὶ ἀπέστειλεν ἡμᾶς ὁ Κύριος ἐκτρίψαι αὐτήν.» Μακ. Ἀκούεις, ὅτι ὁμολογοῦσιν ἀπεστάλθαι παρὰ Κυρίου; Μὴ αὐτοῖς Κύριοι εἰσιν; Ὁρθ. Ἐὰν οὖν λέγῃ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ὁ Σωτὴρ, ὅτι «Οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ·» καὶ ἀλλαχοῦ· «Καθὼς ἀπέστειλέν με ὁ ζῶν Πατήρ, καὶ ὁ πέμψας με ἐντολήν μοι δέδωκεν·» τί εἶπω, ἢ τί λαλήσω; Οὐκέτι ὁμολογεῖται Κύριος, ἐπειδὴ ἀπεστάλη; Μακ. Καὶ ὁ Υἱὸς ὁμολογουμένως Κύριός ἐστιν· μὴ καὶ τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Τελείως ἐνταῦθα καὶ συμπροσκυνεῖται καὶ συγκυριολογεῖται τῷ Υἱῷ. Μακ. Ἦδη γὰρ δέδεικται, ὅτι Υἱὸς ἦν τῷ Λῶτ ὁ διαλεγόμενος; Ὁρθ. Μακροθύμει, καὶ ὁμολογήσεις. Μακ. Οἶδα, ὅτι περισπᾷς με, μὴ δυνάμενος εἰπεῖν, ποῦ γέγραπται Θεὸς τὸ Πνεῦμα. Ὁρθ. Τέως γνῶμεν, τίνες ἦσαν οὗτοι οἱ φαινόμενοι ἄνδρες, καὶ τότε αὐτὸ τὸ Πνεῦμα δώσει πάντων τῶν ζητουμένων τὴν εὕρεσιν. Μακ. Ἐγὼ, ὡς ἔχει ἡ Γραφή, ἀγγέλους λέγω. Ὁρθ. Κἀγὼ ἀγγέλους καὶ ἄνδρας λέγω· ἀλλ' ὡς περ τέως ὠμολόγηται ἡμῖν, ὅτι εἷς τῶν τριῶν ἂν δρῶν Κύριος ὁ Θεός, οὕτως ἢ ἐξέτασις εὐρήσει καὶ οἱ δύο τίνες ἦσαν. Μακ. Εἶπε τί θέλεις. Ὁρθ. Τὰ ἐξῆς ἀναγινώσκω; Μακ. Ἀνάγνωθι. Ὁρθ. «Ἦνίκα δὲ ὄρθρος ἐγένετο, ἐπεσπούδαζον οἱ ἄγγελοι τὸν Λῶτ, λέγοντες· Ἀναστὰς λαβὲ τὴν γυναῖκά σου καὶ τὰς δύο θυγατέρας, ἃς ἔχεις, καὶ ἔξελθε, ἵνα μὴ συναπόλη ταῖς ἀνομίαις τῆς πόλεως. Καὶ ἐταράχθησαν, καὶ ἐκράτησαν οἱ ἄγγελοι τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς χειρὸς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ τῶν χειρῶν τῶν δύο θυγατέρων αὐτοῦ, ἐν τῷ φείσασθαι Κύριον αὐτοῦ. Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἐξήγαγον αὐτούς ἔξω, καὶ εἶπον· Σῶζε

τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ μὴ περιβλέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω, μηδὲ στῆς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. Εἰς τὸ ὄρος σῶζου, μὴ ποτε συμπαραληφθῆς. Εἶπε δὲ Λῶτ πρὸς αὐτόν· Δέομαι, Κύριε, ἐπειδὴ εὔρεν ὁ παῖς σου ἔλεος ἐναντίον σου, καὶ ἐμεγάλυνας τὴν δικαιοσύνην σου, ὃ ποιεῖς ἐπ' ἐμέ, τοῦ ζῆν τὴν ψυχὴν μου. Ἐγὼ δὲ οὐ δυνήσομαι σωθῆναι εἰς τὸ ὄρος, μὴ ποτε μεταλάβῃ με τὰ κακὰ, καὶ ἀποθάνω. Ἴδου ἡ πόλις αὕτη ἐγγύς, τοῦ καταφυγεῖν με ἐκεῖ, ἢ ἔστι μικρά. Ἐκεῖ σωθήσομαι. Οὐ μικρά ἐστὶ; καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ μου.» Ἀκούεις, εἰ ὧτα ἔχεις, ὅτι, γνοὺς αὐτῶν τὴν κοινότητα καὶ ἐνότητα, προσπεσὼν αὐτοῖς εἶπεν· «Δέομαι, Κύριε,» οὐχὶ, Κύριοι. Ἦδει γὰρ, ὅτι οὐδεὶς δύναται δυσι 28.1224 κυρίοις δουλεύειν· δύο δὲ εἰσιν, ὅτε ὁ μὲν τοῦτο θέ 28.1224 λει, ὁ δὲ τοῦτο. Εἶπε οὖν καὶ αὐτὸς Υἱῶ καὶ τῷ Πνεύματι· Δέομαι, Κύριε, ἐπειδὴ εὔρεν ὁ παῖς σου ἔλεος ἐναντίον σου, οὐκ, Ἐναντίον ὑμῶν, ἵνα μὴ διέλῃς τὴν κυριότητα. Εἰ γὰρ ὁ κολλώμενος τῷ Θεῷ ἐν πνευμᾷ ἐστὶ, πῶς δυνατόν τὸ Πνεῦμα χωρίζεσθαι τοῦ χορηγοῦντος αὐτό; Μακ. Ἦδη γὰρ δέδεικται, ὅτι τὸ Πνεῦμα καὶ ὁ Υἱὸς ἦσαν οἱ ἄγγελοι. Ὁρθ. Τοῖς οὖν φύσει ἀγγέλοις εἶπεν ὁ ἅγιος Λῶτ· «Δέομαι, Κύριε, ἐπειδὴ εὔρεν ὁ παῖς σου χάριν ἐναντίον σου, καὶ ἐμεγάλυνας τὴν δικαιοσύνην σου, ὃ ποιεῖς ἐπ' ἐμέ, τοῦ ζῆν τὴν ψυχὴν μου.» Μακ. Καὶ πάνυ. Ὁρθ. Οὐκοῦν ἄκουε καὶ πάλιν τῶν ἐξῆς· «Καὶ εἶπεν αὐτῷ» οὐκέτι λέγει, οἱ ἄγγελοι, ἀλλὰ δηλονότι Ὁ ὁμολογηθεὶς Κύριος· «Ἴδου, ἐθαύμασά σου τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ τοῦ μὴ καταστρέψαι τὴν πόλιν περὶ ἧς ἐλάλησας. Σπεῦσον οὖν τοῦ σωθῆναι ἐκεῖ. Οὐ γὰρ δυνήσομαι ποιῆσαι πρᾶγμα, ἕως τοῦ εἰσελθεῖν σε ἐκεῖ.» Καὶ οὐκέτι εἶπεν· Δυνησόμεθα, καίτοιγε ἐν ἀρχῇ ἔλεγον, ὅτι Ἐκτρίβομεν ἡμεῖς τὴν πόλιν, ὅτε αὐτοὺς ἐνόμιζεν ἄνδρας καὶ ἀγγέλους εἶναι. Ὅτε δὲ αὐτῶν τὴν κυριότητα ἔγνω, καὶ οὐκέτι κυρίους καλεῖ, ἀλλὰ Κύριον λέγει, λέγων, «Δέομαι, Κύριε,» τότε καὶ αὐτοὶ ὡς εἰς αὐτῷ διαλέγονται. Οὐ γὰρ λέγουσιν, Ἐθαυμάσαμεν σου τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ, «Ἐθαύμασα.» Μακ. Ὁ Πατήρ οὖν ἦν μετ' αὐτῶν ὀφθεῖς; Ὁρθ. Καὶ πάνυ. Μακ. Πῶς οὖν λέγει· «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε;» Ὁρθ. Διὰ γὰρ τοῦτο ὡς ἄνδρες ὄφθησαν, ἐπειδὴ ὁ ἐστὶ τῇ φύσει, οὐδεὶς οὔτε εἶδεν, οὔτε ἰδεῖν δύναται. Μακ. Ἐγὼ λέγω, ὅτι ὁ Υἱὸς ἦν ὁ ὀφθεῖς τῷ Ἀβραάμ. Ὁρθ. Πάλιν οὖν ἀναχωρῶ τοῦ ἀναγνώσματος; Μακ. Ἀνάγνωθι. Ὁρθ. «Ὁ ἥλιος ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ Λῶτ εἰσήλθεν εἰς Σηγῶρ· Κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ Σόδομα πῦρ καὶ θεῖον παρὰ Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέστρεψεν πάσας τὰς πόλεις.» Ποῖος Κύριος; δῆλον, ὅτι ὁ εἰρηκῶς τῷ Λῶτ, ὅτι «Ἐθαύμασά σου τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ μὴ καταστρέψαι τὴν πόλιν, περὶ ἧς ἐλάλησας. Σπεῦσον οὖν σωθῆναι ἐκεῖ. Οὐ γὰρ δυνήσομαι ποιῆσαι πρᾶγμα ἕως τοῦ εἰσελθεῖν σε ἐκεῖ.» Μακ. Ὁ εἰς ἦν ὁ Κύριος· μὴ γὰρ οἱ δύο; Ὁρθ. Εἶπον, ὅτι τοῖς δυσὶν ὡς ἐνὶ διελέγετο. Ἀμέλει οἱ δύο λέγουσιν· «Εἰ ἔστι σοι ὧδε γαμβρὸς, ἢ υἱοὶ, ἢ θυγατέρες, ἐξάγαγε μετὰ σεαυτοῦ. Ἀπόλλυμεν γὰρ ἡμεῖς τὴν πόλιν ταύτην.» Ποτὲ οὖν τὸ «Ἡμεῖς» λέγει διὰ τὰς ὑποστάσεις, ποτὲ δὲ τὸ «Ἐγὼ» διὰ τὴν φύσιν. «Σύνετε οὖν,» καθὼς εἴρηται, «ἄφρονες ἐν τῷ λαῷ, καὶ μωροὶ ποτε φρονήσατε.» Ὅτι καὶ Ἀβραάμ, τὰς τρεῖς ὑποστάσεις ἐγνωκῶς, Κύριον λέγει· καὶ Λῶτ, τὰς δύο ἐγνωκῶς, ὁμοίως Κύριον λέγει· καὶ μὴ διαιρεῖτε τὰ ἀδιαίρετα, μηδὲ μερὶ ζετε τὰ ἀμέριστα. Μακ. Ἐχεις μοι εἰπεῖν, ποῦ 28.1225 γέγραπται, Θεὸς τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Τέως ἔμαθες, ὅτι καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη οἶδε τὰς τρεῖς ὑποστάσεις· καὶ οὐκ ἐπιλανθανομένη τῶν προειρημένων λέγει· «Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστίν,» ἀλλ' ἐνοῦσα τὴν θεότητα. Ἦκουε οὖν τοῦ Ἰὼβ λέγοντος· «Ὁ τανύσας τὸν οὐρανὸν μόνος καὶ περιπατῶν ἐπὶ θαλάσσης ὡς ἐπὶ ἐδάφους.» Δῆλον, ὅτι τὸν Υἱὸν λέγει προφητικῶς. Ὁ γὰρ περιπατήσας ἐπὶ θαλάσσης αὐτὸς ἐστίν. Μακεδ. Ἴδὲ οὖν πάλιν, ὁ Υἱὸς μόνος περιεπάτησεν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ὁρθ. Ἄλλ' εἶπον, ὅτι τὸ μόνος ἐπὶ τῆς θεότητος λαμβανόμενον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα λέγει. Εἰσὶ δὲ

τινα, ἃ μόνου τοῦ Υἱοῦ ἴδιά εἰσι. Μόνος γὰρ ἐνηνθρώπησε, μόνος ἐβαπτίσθη, μόνος ἐκ Πατρὸς γεγέννηται, μόνος ἐσταυρώθη, καὶ ὅσα τοιαῦτα· οὐ χωρισθεὶς τῆς τοῦ Πατρὸς ὑποστάσεως, ἀλλ' ὢν ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ, ἰδιοποιεῖται τὴν ἐνανθρώπησιν, ἵνα διευκρινηθῶσιν αἱ ὑποστάσεις. Ἴνα δὲ μὴ νομίσης, ὅτι ἡ Παλαιὰ μόνη οἶδε τὸν ἕνα καὶ μόνον Θεὸν καταγγέλλειν, ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος λέγοντος· «Γέγραπται, Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.» Καὶ ἐν ἄλλοις, ἐρωτηθεὶς, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν νόμῳ, εἶπεν· «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου· καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.» Ἄρα, ἐπειδὴ οὐκ εἶπε Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ Υἱὸν αὐτοῦ, οὐ δεῖ ἀγαπᾶν ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ συναγαπᾶν Κυρίῳ τῷ Θεῷ καὶ Υἱὸν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον; Μακεδ. Ναί. Ἄλλ' εἶπε, ποῦ Θεὸς τὸ Πνεῦμα εἶρηται. Ὅρθ. Τέως μάθε αὐτὸ μὴ χωρίζειν τῆς κοινωνίας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, ἀλλὰ συναγαπᾶν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ τότε ἐπίγνωσιν Θεοῦ εὐρήσεις. Μακεδ. Ἀγαπῶ μὲν αὐτὸ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ δια νοίας· οὐ μὴν θεολογῶ αὐτό. Ὅρθ. Πῶς γὰρ δύνη θεολογῆσαι τὸ Πνεῦμα, ὃ μὴ θέλων εἰπεῖν τὴν αὐτὴν οὐσίαν, καὶ δόξαν, καὶ βουλήν, καὶ δύναμιν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ; ἀλλ' ἐναντία εὐρέθης λέγων ἢ προσεβάλλου πίστει τοῦ μακαρίου Λουκιανοῦ. Μακεδ. Ἐγὼ πιστεύω, ὡς ὁ μακάριος Λουκιανὸς, καὶ λέγω οὐσίας, καὶ βουλής, καὶ δυνάμεως, καὶ δόξης ἀπαράλλακτον εἰκόνα· τὴν αὐτὴν οὐ λέγω οὐδὲ οὐσίαν, οὐδὲ θεότητα, οὐδὲ βουλήν, οὔτε δύναμιν, οὔτε δόξαν. Ὅρθ. Σαυτῷ οὖν ἐναντία λέγεις καὶ τῷ μακαρίῳ Λουκιανῷ· καὶ ὡσπερ οἱ Μανιχαῖοι καὶ Φρύγες, καὶ πᾶσαι αἰρέσεις λέγουσιν, οὕτως πιστεύομεν, ὡς οἱ ἀπόστολοι· ἐξεταζόμενοι δὲ, ἐναντία εὐρίσκονται λέγοντες· οὕτω καὶ αὐτὸς ποιεῖς. Καὶ Ἰουδαίων δὲ ἔστιν ἀκοῦσαι, ὅτι οὕτω πιστεύομεν, ὡς ὁ μακάριος Μωσῆς καὶ οἱ προφῆται, 28.1228 καὶ ἐν ταῖς ἐρωτήσεσιν αὐτὸν τὸν προφητευόμενον εὐρίσκονται σταυρώσαντες. Μακεδ. Ἡμεῖς οὐσίας, καὶ βουλής, καὶ δυνάμεως, καὶ δόξης, ἀπαράλλακτον εἰκόνα λέγομεν τὸν Υἱὸν τοῦ Πατρὸς· οὔτε δὲ ἐκ τῆς οὐσίας λέγομεν, οὔτε τὴν αὐτὴν οὐσίαν, καὶ βουλήν, καὶ δύναμιν, καὶ δόξαν. Λοιπὸν, εἰ ἔχεις εἰπεῖν, ποῦ γέγραπται, Θεὸς τὸ Πνεῦμα, εἶπέ. Τί με σήπεις; Ὅρθ. Ὅτε ἔδειξα, ὅτι σαυτῷ ἐναντίαλέγεις, ὡς οἱ ἀκροαταὶ ἴσασι, καὶ οἱ μετὰ ταῦτα ἀνα γινώσκοντες γινώσκονται, τότε δείκνυμι, ὅτι καὶ Θεὸς καὶ κτίστης καὶ ζωποιοὺς ἐστὶν ὁ Παράκλητος τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας. Μακεδ. Κἂν ἐν τούτων δείξης, γίνομαι ὁμοουσιαστής. Ὅρθ. Τίνι εἶπεν ὁ Θεός· «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν;» Μακεδ. Ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ ἔλεγε τῷ Υἱῷ καὶ Θεῷ. Ὅρθ. Ἀπ' αὐτοῦ τοῦ γεγονότος δυνάμεθα γινῶναι, τίνι ἔλεγε τὸ γεγονός. Ὁ ἄνθρωπος ἐγένετο κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ἢ οὐ; Μακεδ. Καὶ πάνυ. Ὅρθ. Εἶπε οὖν, εἰ δύναται εἰκὼν Θεοῦ εἶναι ἄνθρωπος, μὴ ὢν ἄρτιος· καὶ εἰ δύναται εἶναι ἄρτιος, μὴ ἀγιασθεὶς τῷ Πνεύματι τῆς ἀγιωσύνης. Μακεδ. Καὶ πάντες οὖν οἱ ἄνθρωποι Πνεῦμα ἅγιον ἔχουσιν; Ὅρθ. Εἰ πάντες εἰσὶ κατ' εἰκόνα ἄρτιοι, καὶ πάντες Πνεῦμα ἅγιον ἔχουσιν. Μακεδ. Πάντες ἔχουσι τὸ κατ' εἰκόνα. Ὅρθ. Πῶς οὖν ὁ ἅγιος Παῦλος λέγει· «Ὅπως γένησθε κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος ὑμᾶς;» καὶ ἐν ἄλλοις· «Καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοῦκοῦ, φορέσωμεν τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου;» Μακεδ. Οὐκ ἐσμέν οὖν πάντες κατ' εἰκόνα; Ὅρθ. Οἱ ἁμαρτάνοντες, οὐ· οἱ δὲ τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦντες, καὶ ἐνδιδυσκόμενοι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα, ἔχουσι τὸ κατ' εἰκόνα. Τοιοῦτος γὰρ ἦν ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς παρακοῆς. Ἐκεῖνος οὖν ὁ κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ κτισθεὶς ἄνθρωπος παρὰ Πατρός, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἀγίου Πνεύματος ἐκτίσθη. «Ποιήσωμεν» γὰρ, εἶπεν, ἵνα τὴν συνέργειαν εἴπη, οὐχί, Ποιήσατε, ἵνα μὴ σὺ πάλιν ὑποὺρ γὸν καὶ λειτουργὸν εἴπη. Μακεδ. Τὸ Πνεῦμα τὸ

ἅγιον συνεργὸν λέγεις Πατὴρ καὶ Υἱοῦ; Ἡ Γραφή δὲ καὶ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους συνεργοὺς καλεῖ. Ὁρθ. «Ναί, εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν σωζομένων,» οὐ μὴν εἰς τὴν δημιουργίαν κτισμάτων. Οἱ μὲν οὖν ἀπόστολοι εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων συνεργοί, ἐπειδὴ τοῦ Πνεύματος ἦσαν καὶ εἰσὶν ναός· αὐτὸ δὲ τὸ Πνεῦμα εἰς δημιουργίαν. Μακεδ. Καὶ ἔχεις μοι δεῖξαι, ὅτε συνήργησεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ἀνθρώπων τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Δέδεικται. Μακεδ. Πῶς; Ὁρθ. Ὅττον κτισθέντα ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα, μετὰ τῆς τοῦ Πνεύματος συνεργείας ὀρώμεν ὄντα. Μακεδ. Ἐγὼ 28.1229 πάντα ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα λέγω. Ὁρθ. Δυνάμει λέγεις, ἢ ἐνεργεία; Μακεδ. Καὶ τί ἐστὶν δυνάμει; καὶ τί ἐστὶν ἐνεργεία; Ὁρθ. Δυνάμει ἐστὶν, ὃ δύναται γενέσθαι· ἐνεργεία δὲ ὁ ἐνεργῶν τὰ τῆς εἰκόνας κάλλι. Ὡσπερ τὸ βρέφος δυνάμει ἐστὶ ζῶον λογικὸν θνητόν· ἐνεργεία δὲ γίνεται ἀξιοῦν, ὃ πρὸ τούτου τῆ δυνάμει οὕτω καὶ κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐστὶν ἕκα στος δυνάμει. Ἐὰν δὲ ἀπεκδύσῃται τὴν νεκρότητα, ἢ ἐπενδύσῃται διὰ τῆς παραβάσεως ὁ Ἀδὰμ, καὶ ἐνδύσῃται τὸν καινὸν ἄνθρωπον τῆς ἀφθαρσίας, ὃν ἐκδυσάμενος Ἀδὰμ, γυμνὸς ἠύρεθη· τότε γίνεται ἐνεργεία κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος, οἷοι ἐγένοντο οἱ ἀπόστολοι, ὧν ἡ σκιά δυνάμεις ἀπετέλει. Μακεδ. Πρὸ τούτου οὖν οὐκ ἦσαν κατ' εἰκόνα οἱ ἀπόστολοι; Ὁρθ. Μὴ τὸν ἕξω ἄνθρωπον, ὃν διαφθείρεσθαι εἶπεν ὁ Παῦλος, λέγεις τὸν κατ' εἰκόνα, οὐχὶ δὲ τὸν ἕσω τὸν ἀνακαί νούμενον; Μακεδ. Τὸν ἕσω λέγω, τὸν ἀνακαινούμενον· οὐδὲ γὰρ ἀνθρωπόμορφον λέγω τὸν Θεόν. Ὁρθ. Ὁ Θεός, οὗ ἐστὶν εἰκὼν ὁ ἄνθρωπος, ἀόρατός ἐστίν; Μακεδ. Πάνυ. Ὁρθ. Ἀνάγκη οὖν τοῦ ἀόρατου Θεοῦ ἀόρατον εἶναι καὶ τὴν εἰκόνα, καὶ τῆς ἀόρατου εἰκόνας ἀόρατον τὸν κατ' εἰκόνα ἄνθρωπον. Μακεδ. Ἐὰν δέξωμαι, ὅτι ὁ κατ' εἰκόνα γεγωνὸς ἄνθρωπος ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ ἐστίν, ἀλλ' οὐ λέγω τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πεποιηκέναι αὐτόν. Ὁρθ. Τίθῃ δὲ ὄλω, ὅτι ὁ Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ ἅγιος ἦν; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Οὕτω κτισθεὶς, ἢ ἐξ ἀρετῆς γενόμενος τοιοῦτος; Μακεδ. Οὕτω κτισθεὶς. Ὁρθ. Συνέκτισεν ἄρα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸν ἄνθρωπον. Μακεδ. Οὐκ ἐδύνατο γὰρ αὐτόν ὁ Υἱὸς ἅγιον κτίσαι; Ὁρθ. Καὶ πάνυ. Μακεδ. Τί οὖν λέγεις, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτὸν ἐποίησεν; Ὁρθ. Ὡσπερ ὁ Πατὴρ, δυνάμενος κτίσαι τὸν ἄνθρωπον, μετὰ τοῦ Υἱοῦ κτίζει, ἵνα δεῖχθῇ τὸ ταυτὸν τῆς φύσεως· οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς, δυνάμενος κτίσαι ἅγιον τὸν ἄνθρωπον, μετὰ τοῦ Πνεύματος κτίζει, ἵνα δεῖχθῇ τὸ γεγονὸς ἔργον Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Οὕτως γοῦν καὶ πεπτωκότα τὸν ἄνθρωπον, καὶ παραβληθέντα τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, ἄνευ τοῦ Πνεύματος οὐκ ἀνεκαίνισεν· ἀλλὰ καθὼς ὁ Προφήτης λέγει· «Ἐξαπόστειλον τὸ Πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.» Μακεδ. Καὶ ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι ἀνακαί νισμός ἡμῶν διὰ τοῦ Πνεύματος γίνεται· Πνεῦμα γὰρ ἁγιωσύνης ἐστίν. Ὁρθ. «Πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς.» Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐν ἀπλότητι εἶπας, διὰ τοῦ Πνεύματος, ἀνακαί νισμός οὐ παρασιωπῶ. Εἶπε οὖν μοι, ὁ ἀνακαινισμός ἡμῶν οὐ διὰ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας γίνεται; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Πῶς οὖν βαπτίζομεθα; εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Μακεδ. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὁρθ. Τί οὖν λέγεις τὸν ἀνακαινισμὸν ἡμῶν 28.1232 διὰ Πνεύματος ἁγίου γίνεσθαι; οὐχὶ δὲ ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος; Μακεδ. Οὐ γέγραπται, ὅτι κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ ἀναγεννήσας ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινίσεως Πνεύματος ἁγίου; Ὁρθ. Προλαβὼν εἶπον, ὅτι «τοῖς καθαροῖς πάντα καθαρὰ.» Παρ' ἡμῖν γὰρ, κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς Γραφῆς, τὸ «δι' οὗ» ταυ τὸν ἐστὶ τῷ «ἐξ οὗ.» Ἀμέλει γοῦν λέγει ὁ ἅγιος Παῦλος· «Πιστός ὁ Θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ.» Καὶ ἐνταῦθα γὰρ τὸ «δι' οὗ» ἀντὶ τοῦ «ἐξ οὗ» κεῖται. Ὁμολόγει οὖν, ὅτι ἡ κτίσις ἡμῶν παρὰ Πατὴρ, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος ἐγένετο. Οὐ γὰρ ἄλλος ἔκτισεν, καὶ ἄλλος ἀνεκαίνισεν·

ἀλλ' ὁ κτίσας Θεὸς μετὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ Πνεύματος ἁγίου. Καὶ διὰ τοῦτο ἐν ἀρχῇ εἶπεν· «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν,» ἵνα ἐκ τῆς συνεργείας τὸ ταυτὸν τῆς φύσεως δείξῃ. Μακεδ. Φανερώτερόν μοι δείξον, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κτίζει. Ὁρθ. Ἀρκεῖ μὲν καὶ τὰ προειρημένα τῷ νοῦν ἔχοντι πρὸς φανεράν ἀπόδειξιν· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν μαρτυριῶν πιστωθῆναι θέλεις, ἄκουσον τοῦ Ἰωβ λέγοντος· «Πνεῦμα θεῖον. τὸ ποιῆσάν με· πνοὴ δὲ παντοκράτορος ἢ διδάσκουσά με.» Μακεδ. Ἐλιούδ ἐστὶν ὁ λέγων, καὶ οὐκ εἶπεν ἀπλῶς, «Τὸ ποιῆσάν με,» ἀλλὰ λέγει οὕτω· «Καθαρά μου ἡ καρδία ῥήμασιν, σύνεσις δὲ χει λέων μου καθαρά νοήσει· Πνεῦμα θεῖον τὸ ποιῆσάν με καθαρά νοήσει.»— «Πνεῦμα θεῖον τὸ ποιῆσάν με.» τουτέστι, τὸ ποιῆσάν με καθαρά νοῆσαι. Ὁρθ. Ὁμολογεῖς δὲ ὅλως θεῖον τὸ Πνεῦμα. Μακεδ. Μὴ γὰρ ὁ Ἰωβ αὐτὸ εἶπεν· ἀλλ' ὁ Ἐλιούδ, ὃν ἐμέμψατο ὁ Θεός. Ὁρθ. Μὴ γὰρ ἐμέμψατο αὐτὸν, διατί εἶπεν τὸ Πνεῦμα θεῖον; Μακεδ. Ὅμως ἐμέμψατο αὐτὸν ὁ Θεός. Ὁρθ. Ἐὰν οὖν ἀκούσης καὶ τοῦ Ἰωβ λέγοντος· «Ζῆ Κύριος, ὃς οὕτω με κέκρικεν, καὶ ὁ παντοκράτωρ ὁ πικράνας μου τὴν ψυχὴν. Ἥ μὴν ἔτι τῆς πνοῆς μοι ἐνούσης· Πνεῦμα δὲ θεῖον τὸ περιόν μοι ἐν ῥισίν,» τί ἔχεις εἰπεῖν καὶ περὶ τοῦ Ἰωβ; Μακεδ. Καὶ λέγω θεῖον τὸ Πνεῦμα, οὐ μὴν Θεόν. Ὁρθ. Τὸ δὲ θεῖον Πνεῦμα τί ἄλλο ἐστὶν ἢ Θεός; Μακεδ. Μὴ γένοιτο! Ὁρθ. Οὐκοῦν εἶπε, εἴ τινα τῶν ἁγίων δυ νάμεων θεῖον εἶπεν ἢ Γραφή. Ἀνάγνωθι τὴν Παλαιὰν πᾶσαν Διαθήκην καὶ τὴν Καινὴν, εἰ εὐρέθη τις τῶν ἁγίων ἀγγέλων θεῖον λεγόμενος Πνεῦμα. Μακεδ. Οὐδὲν γὰρ τῶν ἄλλων πνευμάτων τοιοῦτό ἐστὶ Πνεῦμα· μοναδικὸν γὰρ ἐστὶ. Ὁρθ. Ὁμολογεῖται οὖν καὶ παρὰ σοῦ, μὴ εἶναι ἐν τοῖς κτίσμασι Πνεῦμα τοιοῦτο. Μακεδ. Ὁμολογεῖται. Ὁρθ. Ἴδωμεν οὐνλοιπὸν, εἰ οὐκ ἔχει μετὰ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τὴν κατὰ φύσιν κοινωνίαν. Μακεδ. Τοῦτο ἐὰν δειχθῇ, ἐδείχθη καὶ Θεός. Ὁρθ. Τέως Πνεῦμα θεῖον ἐδείχθη. Μακεδ. Ἀλλ' οὐ Θεός. Ὁρθ. Ἐὰν ἀκούσωμεν Παύλου τοῦ ἀποστόλου λέγοντος, τὸν Θεὸν μηδὲν ἄλλο εἶναι ἢ θεῖον, ἀνάγκη συνθέσθαι τὸ θεῖον εἶναι Θεόν. Μακεδ. Οὐ 28.1233 πάντως. Οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ ὁ Θεός Πνεῦμα, καὶ τὸ 28.1233 θεῖον Πνεῦμα Θεός. Ποῦ δὲ γέγραπται, ὁ Θεός θεῖον; Ὁρθ. Ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων λέγει Παῦλος οὕτως· «Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ, χαρὰ γματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπων, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον.» Μακεδ. Φθάσας εἶπον, ὅτι κἂν θῶ, ὅτι ὁ Θεός Πνεῦμά ἐστιν, οὐ πάντως καὶ τὸ θεῖον Πνεῦμα Θεός. Ὁρθ. Εἰ οὐδὲν τῶν κτισμάτων Πνεῦμα θεῖον, οὐδὲν Πνεῦμα ἁγιωσύνης, κοινὰ δὲ ταῦτα Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος· τῆς αὐτῆς ἄρα φύσεως Πατὴρ, καὶ Υἱός, καὶ ἅγιον Πνεῦμα. Μακεδ. Δείξον οὖν, ὅτι, ὡσπερ ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Υἱός, οὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα ζωοποιεῖ. Ὁρθ. Λέγει Παῦλος· «Ἑμεῖς δὲ οὐκέτι' ἐστὲ ἐν σαρκί, εἶπερ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. Εἰ δέ τις Πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. Εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νε κρὸν δι' ἁμαρτίαν, τὸ δὲ Πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύ νην. Εἰ δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν Χριστὸν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιή σει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ Πνεύματος ἐν ὑμῖν.» Μακεδ. Οὕτως οὐ γέ γραπται, διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος, ἀλλὰ τὸ ἐνοικοῦν. Ὁρθ. Ἐὰν δειχθῇ, ὅτι «διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος» γέγραπται, πείθη, ὅτι τῆς αὐτῆς ἐστὶ φύσεως τὸ Πνεῦμα Πατρὶ καὶ Υἱῷ; Μακεδ. Ἐὰν οὖν που ἐν ἡ δευτέρου ἀντίγραφου εὐρεθῇ ἐσφαλμένον παρ' ὑμῖν, ἐκ τούτου ἔχεις με πείσαι; Ὁρθ. Ἐχομεν δεῖξαι, ὅτι ἐν ὅλοις τοῖς ἀρχαίοις ἀντιγράφοις οὕτω γέγρα πται. Ἐπεὶ δὲ νομίζεις τοῦτο ἀντιλεγόμενον εἶναι, πληροφορήθητι καὶ ἐξ ἄλλης γραφικῆς ἀποδείξεως. Μακεδ. Εἶπέ· τοῦτο γὰρ ἀντιλέγεται. Ὁρθ. Λέγει ὁ αὐτὸς ὁ ἅγιος Παῦλος· «Οὐχ ὅτι ἱκανοὶ ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ· ὃς καὶ ἰκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους Καινῆς Διαθήκης, οὐ γράμματος,

ἀλλὰ Πνεύματος. Τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ Πνεῦμα ζωοποιεῖ.» Μακεδ. Ζωοποιεῖν λέγεται τὸ ἀπὸ ἀμαρτιῶν ἄγειν εἰς δικαιοσύνην. Οὐ μὴν ἐγείρει νεκρούς, ὡς ὁ Χρὶ στὸς ἤγειρεν. Ὅρθ. Παῦλος ὁ ἀπόστολος ἤγειρε τὸν Εὐτύχον ἀποθανόντα, ἢ οὐ; Μακεδ. Ἄλλ' οὐκ ἦν Παῦλος ὁ ἀναστήσας, ἀλλ' ὁ ἐν Παύλῳ λαλήσας Χρὶ στὸς. Ὅρθ. Καίτοιγε Παῦλος λέγει, ὅτι «Χριστὸς ἐν δυνάμει Πνεύματος ἁγίου πεποίηκεν ἐν ἔμοι τὰ σημεῖα.» Λέγει γὰρ οὕτως, ὅτι «Οὐ τολμῶ τι ἐγὼ λέγειν ὧν οὐ κατειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ λόγῳ καὶ ἔργῳ, εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει Πνεύματος ἁγίου.» Μακεδ. Οὐκ ἐδύνατο γὰρ ὁ Χριστὸς ἄνευ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ποιῆσαι τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα; Ὅρθ. Οὐκ 28.1236 ἐδύνατο γὰρ ὁ Πατὴρ ἄνευ τοῦ Υἱοῦ ποιῆσαι τὰ πάντα; Μακεδ. Ναί· ἀλλ' ἵνα καὶ Υἱὸς δημιουργὸς δειχθῆ. Ὅρθ. Τῷ αὐτῷ λόγῳ, δυνάμενος καὶ ὁ Υἱὸς ποιῆσαι τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα, ποιεῖ ἐν τῷ Πνεύματι, ἵνα δειχθῆ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὰ αὐτὰ ποιοῦν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ. Μακεδ. Ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα εἰπεῖν Θεὸν τὸ Πνεῦμα. Ὅρθ. Λέγεις τὰς θείας Γραφὰς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου εἰρησθαι διὰ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀποστόλων, ἢ οὐ; Μακεδ. Ναί. Ὅρθ. Θεὸς ἄρα τὸ ἐμπνεῦσαν αὐτοὺς Πνεῦμα. Μακεδ. Μὴ γένοιτο εἰπεῖν! Ὅρθ. Εἰ αἱ πνευσθεῖσαι Γραφαὶ παρ' αὐτοῦ θεόπνευστοὶ εἰσιν, τί ἂν ἄλλο εἴη τὸ Πνεῦμα ἢ Θεός; Μακεδ. Τὴν τοῦ Θεοῦ διδασκαλίαν διηκόνησεν ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὴ ἡ διδασκαλία θεόπνευστος λέγεται. Ὅρθ. Ἐπειδὴ καὶ ὁ ἁγιασμός, ὃν ἁγιάζει καὶ ἡμᾶς τὸ Πνεῦμα, Θεοῦ ἐστὶν ἁγία σμός, οὐκ ἔστιν αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος ὁ ἁγιασμός; Μακεδ. Ναί, καὶ αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος ἐστὶν ὁ ἁγία σμός. Ὅρθ. Ὡσπερ οὖν ὁ ἁγιασμός Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος ἐστὶν, οὕτως καὶ ἡ θεία Γραφή. Ἡ τοίνυν διδασκαλία Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος ἐστὶν. Θεόπνευστος δὲ ἡ Γραφή ὅμοι λογεῖται παρὰ τῷ ἁγίῳ Παύλῳ· Θεὸς ἄρα Πατὴρ, καὶ Υἱὸς, καὶ ἅγιον Πνεῦμα. Διὸ καὶ εἴρηται παρὰ τοῖς προφήταις· «Καὶ ἔσσονται πάντες διδασκατοὶ Θεοῦ.» Μακεδ. Πᾶς ὁ μαθὼν παρὰ τοῦ Πατρὸς διδασκὸς Θεοῦ ἀκούει. Ὅρθ. Ὡσπερ ὁ ἁγιαζόμενος παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ἁγιάζεται ὁμοίως καὶ παρὰ τοῦ Πνεύματος· οὕτως ὁ μαθὼν παρὰ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος μανθάνει· ἀμέλει τοῦ Χριστοῦ εἰρηκότος, ὅτι «Οὐκ ἐστὲ ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν,» ὁ ἅγιος Παῦλος λέγει· «Ἡ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἔμοι λαλοῦντος Χριστοῦ;» Ἀκούεις, ὅτι ἂ λαλεῖ τὸ Πνεῦμα, Χριστοῦ διδασκαλία ἐστίν· καὶ ἂ λαλεῖ Χριστὸς καὶ τὸ Πνεῦμα, Πατρὸς διδασκαλία ἐστίν. Εἰ δὲ τοῦτο, ἄρα ἂ λαλεῖ ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα, θεόπνευστος Γραφή ἐστίν. Μακεδ. Ὅταν οὖν λέγῃ ὁ Πατὴρ· «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδύόκησα» Πατὴρ, καὶ Υἱὸς, καὶ ἅγιον Πνεῦμα τοῦτο λέγει. Ὅρθ. Εἰσὶ φωναὶ ἴδιαι τοῦ Πατρὸς, καὶ εἰσὶ φωναὶ ἴδιαι τοῦ Υἱοῦ, καὶ εἰσὶ φωναὶ ἴδιαι τοῦ Πνεύματος· καὶ εἰσὶ κοιναὶ Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ὅταν οὖν λέγῃ ὁ Πατὴρ, ὡς προλαβὼν εἴρηκας, «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδύόκησα,» αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς ἐστὶ φωνή. Καὶ ὁμοίως ὅταν λέγῃ, «Ἴδου ὁ Παῖς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου· θήσω τὸ Πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν,» καὶ 28.1237 ὅσαι τοιαῦται, αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς εἰσιν ἴδιαι. Ὅταν δὲ λέγῃ ὁ Υἱὸς, «Ὄρουξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου,» καὶ ὅσαι τοιαῦται, τοῦ Χριστοῦ εἰσὶ φωναὶ. Οὕτω καὶ τοῦ Πνεύματος ἴδιαί εἰσὶ φωναί· ὡς ὅταν λέγῃ ὁ Ἄγαθος· «Τάδε λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· Τὸν ἄνδρα τοῦτον, οὗ ἐστὶν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτως δήσουσιν.» Πᾶσαι δὲ αὗται, θεόπνευστοι λέγονται, διὰ τὸ καὶ τὰς τοῦ Πατρὸς Θεοῦ εἶναι φωνάς, καὶ τὰς τοῦ Υἱοῦ Θεοῦ εἶναι φωνάς, καὶ τὰς τοῦ Πνεύματος Θεοῦ εἶναι φωνάς. Μακεδ. Μὴ γένοιτο! Ὅρθ. Οὐκοῦν εἰπέ τὰς μὲν εἶναι θεόπνευστους (τὰς δὲ οὐ)· καὶ μέμψαι τῷ ἁγίῳ Παύλῳ γράψαντι θεόπνευστους τὰς πάσας Γραφάς. Μακεδ. Ἡ οὖν, ἐπειδὴ τινα ῥήματα τῶν ἁγίων εἰσὶν ἐν αὐταῖς καὶ τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀμαρτωλῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀσεβεῖς

καὶ ἁμαρτωλοὶ θεοὶ εἰσιν; Ὁρθ. Ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ Πατρὸς φωνὰς καὶ τὰς τοῦ Υἱοῦ καὶ τὰς τῶν ἁγίων, καὶ τὰς τῶν ἀσεβῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, τὸ Πνεῦμα διὰ τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων ἔγραψεν. Οὐ γὰρ ἦσαν αὐτοὶ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς. Μακεδ. Δεῖξόν μοι, ποῦ φανερώς Θεὸς εἴρηται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὁρθ. Ὁμολογεῖς ναὸς εἶναι τοῦ Θεοῦ, ἢ οὐ; Μακεδ. Ναί. Καὶ γὰρ εἴρηται παρὰ τοῦ ἁγίου Παύλου· «Οὐκ οἶδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου Πνεύματος ἐστίν, οὗ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ;» Ὁρθ. Πᾶς δὲ ναὸς, Θεοῦ ναὸς ἐστίν· Θεὸς ἄρα τὸ Πνεῦμα. Μακεδ. Οὐ λέγω Θεὸν τὸ Πνεῦμα. Ὁρθ. Οὐκοῦν οὐδὲ σὺ ναὸς. Μακεδ. Τοῦ Θεοῦ ναὸς εἰμι. Ὁρθ. Τοῦ Πνεύματος οὐ; Μακεδ. Ναὶ καὶ τοῦ Πνεύματος. Ὁρθ. Ἄρα καὶ Πνεῦμα Θεός. Μακεδ. Ἐπειδὴ καὶ ἄγγελοι ᾤκησαν ἐν τοῖς ἁγίοις, ὡσπερ ὁ προφήτης λέγει· «Τάδε λέγει ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί.» διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἀγγέλους θεοὺς λέγω; Ὁρθ. Οὐκ ἔχεις μὲν δεῖξαι, ὅτι εἷς ἦν τῶν γεννητῶν ἀγγέλων ὁ λαλῶν ἐν τῷ προφήτῃ. Προαπο δέδεικται γὰρ, ὅτι καὶ ὁ Υἱὸς ἄγγελος, καὶ τὸ Πνεῦμα. Κἂν δοθῇ σοι ἓνα τῶν γεννητῶν ἀγγέλων λαλεῖν ἐν τῷ προφήτῃ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ναὸς τοῦ ἀγγέλου ὁ προφήτης. Πᾶς γὰρ ναὸς, Θεοῦ ναὸς. Ἐπειδὴ εἶπε, ποῦ τῆς Γραφῆς εἴρηται ναὸς ὁ προφήτης ἢ ὁ ἀπὸ στολος, ἢ καθόλου ἄνθρωπος, ἀγγέλου, ἢ τινος κτίσματος. Μακεδ. Θεὸς οὖν τὸ Πνεῦμα; Ὁρθ. Ἐὰν θέλῃς, κἂν μὴ θέλῃς. Μακεδ. Τρεῖς οὖν θεοί. Ὁρθ. Θεὸς ὁ Πατήρ; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Καὶ ὁ Υἱός; Μακεδ. Ναί. Ὁρθ. Δύο οὖν θεοί; Μακεδ. Οὐ. Ὁρθ. Οὕτως οὐδὲ τρεῖς; Μακεδ. Ἀλλ' εἷς καὶ εἷς. Ὁρθ. Εἰ τὸ εἷς καὶ εἷς οὐκ εἰσὶ δύο, οὐδὲ τὸ εἷς καὶ εἷς καὶ εἷς, τρεῖς. Μακεδ. Οὐκ ἔστιν οὖν εἷς Θεός, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς Κύριος, δι' οὗ τὰ πάντα; Ὁρθ. Εἶπε καὶ ἐν Πνεῦμα ἅγιον, ἐν ᾧ τὰ πάντα. Μακεδ. Ποῦ τοῦτο γέγραπται; Ὁρθ. Παρὰ τῷ Δαβίδ· «Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι 28.1240 τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.» Μακεδ. Ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ στόματος οὐκ ἔστι τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ὁρθ. Οὐκοῦν οὐδὲ ὁ Λόγος Υἱός. Μακεδ. Ἐνταῦθα οὐ τὸν ἐνυπόστατον Λόγον λέγει, οὐδὲ τὸ ἐνυπόστατον Πνεῦμα. Ὁρθ. Ἴνα σοὶ καὶ δοθῇ λόγον ἔχειν προφορικὸν τὸν Θεὸν, εἶπε ἡμῖν, ὁ ἐνυπόστατος Λόγος ἐστίν ὁ τὸν οὐρανὸν στερεώσας, ἢ ὁ προφορικός; Μακεδ. Τὸν προφορικὸν λέγω, τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ· «Αὐτὸς γὰρ εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν· αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν.» Εἶπε δὲ καὶ ἐνετείλατο τῷ Υἱῷ, ἐνυποστάτῳ Λόγῳ· ὁ δὲ τὴν ἐντολὴν λαβὼν Υἱὸς ἔκτισεν. Ὁρθ. Οὐκέτι οὖν τῷ Λόγῳ αὐτοῦ ἐστερεώθησαν, ἀλλὰ τῇ τοῦ Υἱοῦ ἐνεργείᾳ. Καὶ ψεῦδος τὸ λέγειν· «Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν.» Οὐ γὰρ ἔσχεν ὁ Λόγος σύνδρομον τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἐνέμεινεν τὴν τοῦ Υἱοῦ ἐνέργειαν. Καὶ εἰς ὅσῃν ἀτοπίαν ἐκπίπτει σοὺ ὁ λόγος, ἀγνοεῖς; Εἶπε γὰρ ἡμῖν, πολυμαθὲς, ἄρα ὁ Υἱὸς ἀκούσας παρὰ τοῦ Πατρὸς, κινήσας ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν τέχνη τινὶ καὶ μεθόδῳ ἐστερέωσε τὸν οὐρανὸν, ἢ λόγῳ αὐτὸν ὑπεστήσατο; Μακεδ. Ὁ μὲν τοῦ Λόγου λόγος σύνδρομον ἔσχε τὴν δύναμιν· ὁ δὲ τοῦ Πατρὸς λόγος ἐξεδέξατο τὸν τοῦ Χριστοῦ λόγον. Οὐκ αὐτῷ οὖν ὁ Πατὴρ ἐνετείλατο ποιῆσαι τὰ πάντα; Ὁρθ. Τοῦτο οὐ γέγραπται, ἀλλ' ὅτι ὁ Πατὴρ τοῦ Λόγου ὄντως πάντα ἐποίησεν. Μακεδ. Εἰ Πατὴρ ἐποίει, πῶς διὰ τοῦ Υἱοῦ ποιεῖ; Ὁρθ. Ὡς τὸ φῶς διὰ τοῦ ἀπαυγάσματος φωτίζει, οὕτως ὁ Πατὴρ διὰ τοῦ Υἱοῦ κτίζει· καὶ ὡς νοῦς διὰ τοῦ λόγου διδάσκει, οὕτως καὶ ὁ Πατὴρ διὰ τοῦ Υἱοῦ κτίζει. Μακεδ. Μὴ διὰ τοῦ Πνεύματος; Ὁρθ. Διὰ τοῦ Λόγου κτίζει, καὶ διὰ τοῦ Πνεύματος ἀγιάζει. Μακεδ. Τοῦτο δέχομαι. Ὁρθ. Τοῦτο οὖν ἐστίν· «Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.» Μακεδ. Ἀλλ' ὁ μὲν Υἱὸς κτίζει, τὸ δὲ Πνεῦμα ἀγιάζει, καὶ οὐ κτίζει. Ὁρθ. Ὁ συνετὸς ἀκούων οἶδεν, ὅτι καὶ τὸ ἀγιάζειν κτίζειν ἐστίν. Ὅταν ἀκούσωμεν, «Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός,» τί ἄλλο νοοῦμεν ἢ τὸ, Καρδίαν καθαρὰν ἀγίασον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός; Ἐπειδὴ δὲ σὺ βούλει συνουσιᾶσθαι τὸν ἁγιασμὸν τοῖς οὐρανοῖς, εἶπε, τί μεῖζόν ἐστι, κτίζειν ἢ

αγιαζεις; Μακεδ. Τὸ κτίζειν, ἔργον Θεοῦ ἐστίν. Ὁρθ. Ἔργον μὲν Θεοῦ ἐστὶ τὸ κτίζειν, οὐ μὴν μεῖζον τοῦ αγιαζεις ἐστίν. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ τὸ αγιαζεις, ἔργον Θεοῦ ἐστίν. Γέγραπται γάρ· «Πάτερ ἅγιε, αγιάσον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου.» Ὅτι δὲ τὸ αγιαζεις μεῖζόν ἐστὶ τοῦ κτίζειν, ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος γινώθι, ὅταν τις ἀπολέσῃ τὸν αγιασμόν. Ἀκούει ὁ ἄθλιος Ἰούδας· «Καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.» Μακεδ. Καλὸν μὲν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Ἄλλ' ὁ κτίζων 28.1241 καὶ δημιουργῶν τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα, μόνος ἐστὶ Θεός. Ὁρθ. Δέδεικται μὲν, ὅτι τὸ, «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον,» ἐπὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος λέλεκται· καὶ τὸ, «Ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτὸν,» ὁμοίως ἐπὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος εἴρηται. Ἴνα δὲ μὴ περιέλκηται ὁ λόγος, ἄκουσον τοῦ Εὐαγγελίου λέγοντος, ὅτι τὸν ναὸν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔκτισε. Μακεδ. Εἶπε ποῦ; Ὁρθ. «Τοῦ Ἰησοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν· μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἁγίου.» Μακεδ. Ὁ Υἱὸς οὖν ἐστὶν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Πνεύματος. Ὁρθ. Ἡ γένεσις, εἶπεν, οὐχὶ ἡ γέννησις· ἐν λέγει, οὐχὶ δύο. Μακεδ. Ἄλλ' ὁ ἄγγελος εἶπε· «Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν ἁγίου.» Ὁρθ. Πρῶτον γένεσιν ἄκουσον τοῦ ναοῦ, καὶ τότε γέννησιν. Καὶ γὰρ καὶ οἱ ἄνθρωποι πρῶτον γιγνόμεθα δημιουργικῶς, εἶθ' οὐ τὼς γεννώμεθα καταχρηστικῶς· «Υἱοὺς» γὰρ «ἐγέννησα, καὶ ὕψωσα,» γέγραπται, οὐ φυσικῶς δηλονότι, ἀλλὰ καταχρηστικῶς. Μακεδ. Πῶς εἶπεν ὁ Σολομών· «Ἡ Σοφία ὠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον;» Ὁρθ. Τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὃ λέγω, ὅτι πάντα τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐστὶ· καὶ διὰ τοῦτο ποτὲ τοῦ Πατρὸς λέγεται, ποτὲ τοῦ Υἱοῦ, ποτὲ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀμέλει λέγει Παῦλος ὁ ἅγιος ἀπόστολος· «Ὅτε δὲ ἠδύοκῃσεν ὁ Θεός, ὁ ἀφορίσας με ἐκκοιλίας μητρὸς μου, ἀποκαλύψαι τὸν Υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί·» καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει· «Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς Ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς Εὐαγγέλιον Θεοῦ.» Μακεδ. Τί τοῦτο ποιεῖ; Ὁρθ. Βούλομαί σοι δεῖξαι, ὅτι ποτὲ ἑαυτὸν ἀφορίσας λέγει τοῦ Πατρὸς, ποτὲ τοῦ Υἱοῦ. Μακεδ. Μὴ καὶ τοῦ Πνεύματος; Ὁρθ. Μάθε οὖν, ὅτι καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτὸν ἀφώρισεν, ὡς ἤδη προεἴρηται. Γέγραπται δὲ οὕτως ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων· «Εἶπε δὲ τὸ Πνεῦμα αὐτοῖς· Ἀφορίσατέ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον, ὃ προσκέκλημαι αὐτούς.» Μακεδ. Κἀγὼ λέγω, οὐς καλεῖ ὁ Πατήρ, τούτους καλεῖ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα· καὶ οὐς αγιαζει ὁ Πατήρ, τούτους αγιαζει καὶ τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' οὐ κτίζει τὸ Πνεῦμα. Ὁρθ. Δέδεικται, ὅτι κτίζει τὸ Πνεῦμα. Ἡρέθη γὰρ ἡ ἁγία Μαρία ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἁγίου. Μακεδ. Οὐκ εἶπεν, ἐν γαστρὶ ἔχουσα κτίσαντος τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου· ἀλλ' ἀπλῶς εἴρηται· «Ἡρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἁγίου.» Ὁρθ. Τὸ οὖν, «ἐκ Πνεύματος ἁγίου,» τί ἄλλο ἡγήσῃ πλὴν τοῦ κτίσαι; Μακεδ. Ἐγὼ τὴν οἰκονομίαν λέγω τοῦ Πνεύματος ἐνταῦθα σημαίνεσθαι. Ὁρθ. Μὴ οὖν θέλεις εἰπεῖν τὸ Κυριακὸν σῶμα κτίσμα; Μακεδ. Κτίσμα μὲν λέγω τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ τοῦ Πνεύματος αὐτὸ λέγω κτίσμα, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ. Ὁρθ. Ἄλλ' ἡ Γραφή 28.1244 εἶπεν· «Ἡρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἁγίου.» Μακεδ. Αὐτῇ τῇ λέξει εἶπέ μοι, ποῦ γέγραπται, ὅτι τι ἔκτισε τὸ Πνεῦμα. Ὁρθ. Ἀρκεῖ μὲν τοῖς εὐγνωμόνως ἀκούουσι καὶ τὰ προειρημένα· ἐπειδὴ δὲ σκοπὸς ἡμῖν ἐστὶν ὠφελῆσαι καὶ τοὺς ἀγνώμονας, ἄκουε καὶ τοῦ Πνεύματος λέγοντος· «Ἔτοιμάζου τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεόν σου Ἰσραὴλ, ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ στερεῶν βροντὴν, καὶ κτίζων πνεῦμα, καὶ ἀπαγγέλλων εἰς ἀνθρώπους τὸν Χριστὸν αὐτοῦ.» Μακεδ. Ὁ Πατήρ ἐστὶν ὁ λέγων. Ὁρθ. Εἰ ὁ Πατήρ ἔλεγεν, εἶχεν ἂν εἰπεῖν, Ἀπαγγέλλων εἰς ἀνθρώπους τὸν Χριστὸν μου· καὶ οὐκ ἂν εἶπεν, τὸν Χριστὸν αὐτοῦ. Ἐπεὶ εἶπέ μοι, εἰ ἄλλου Θεοῦ ἐστὶ παρὰ τὸν Πατέρα ὁ Χριστός. Μακεδ. Ἄλλος μὲν Θεὸς παρὰ τὸν Χριστοῦ Πατέρα οὔτε ἦν, οὔτε ἐστίν, οὔτε ἔσται· ὁ προφήτης δὲ ἐστίν

ὁ λέγων· «Ἐτοιμάζου τοῦ ἐπι καλεῖσθαι τὸν Θεόν σου, Ἰσραήλ.» οὐ κεῖται δὲ τὸ, «Ἴδου ἐγώ,» ἀλλ' «Ἴδου στερεῶν βροντὴν, καὶ κτίζων πνεῦμα, ἀπαγγέλλων εἰς ἀνθρώπους τὸν Χριστὸν αὐτοῦ.» αὐτὸς ὁ Θεός. Ὁρθ. Πάντα ὑμῖν ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. Ὑμεῖς γὰρ ἐστε οἱ καὶ τὴν πρὸς Ἑβραίους τοῦ ἀγίου Παύλου παραγραφόμενοι, καὶ τὴν πρὸς Ῥωμαίους παραχαράττοντες, ἐν τῷ λέγειν, οὐ γέγραπται, «Διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος Πνεύματος ἐν ὑμῖν,» ἀλλὰ, «διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ Πνεῦμα.» Ἴδου δὴ καὶ τὸν προφήτην ἐπιχειρεῖς παραχαράττειν. Ἄλλ' οὐδεὶς σοι συγχωρεῖ. Ἐὰν οὖν προκομίσωμεν τὸ προφητικόν, καὶ δεῖξωμεν, ὅτι τὸ «Ἴδου ἐγώ» γέγραπται, πείθη, ὅτι κτίζει τὸ Πνεῦμα; Μακεδ. Οἶδα, ὅτι ἐν ἐνίοις τῶν ἀντιγράφων γέγραπται τὸ, «Ἴδου ἐγώ.» Ἄλλ' ἐγὼ λέγω ἐσφαλμένα εἶναι τὰ ἀντίγραφα. Οὐ γὰρ ἔχει ἀκολουθίαν λέγειν, τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ λέγον, ὅτι «Ἴδου ἐγὼ στερεῶν βροντὴν, καὶ κτίζων πνεῦμα.» Ὁρθ. Καίτοιγε ἡ μεγίστη ἀκολουθία τοῦ ῥητοῦ αὐτῆ, καὶ ἄλλως ἐξ ομαλισθῆναι οὐ δύναται ἢ οὕτως. Τὸ γὰρ Πνεῦμά ἐστι τὸ λέγον· «Ἐτοιμάζου τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεόν σου, Ἰσραήλ. Ὅτι ἴδου ἐγὼ τὸ Πνεῦμα, στερεῶν βροντὴν, καὶ κτίζων πνεῦμα, καὶ ἀπαγγέλλων εἰς ἀνθρώπους τὸν Χριστὸν αὐτοῦ,» δηλονότι τοῦ Θεοῦ. Μακεδ. Ποῖον πνεῦμα κτίζει; Ὁρθ. Εἰ μὲν κατὰ τὸ ῥητὸν, τὸ ἐπόμενον τῇ βροντῇ· εἰ δὲ κατὰ διάνοιαν, ὃ εἶπεν ὁ ἅγιος Παῦλος «τηρηθῆναι ἄμεμπτον μετὰ τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ σώματος, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.» Καὶ γὰρ τὴν ἐστερεωμένην βροντὴν τὸ βάπτισμα δεῖ νοεῖν, πρότερον ὃν παρὰ Ἰουδαίους χαῦνον καὶ ὑδατῶδες· ὥστε λέγειν τὸν ἅγιον Ἰωάννην· «Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, ὃς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί.» Ἐπειδὴ οὖν αὐτὸ τὸ βάπτισμα τῇ τοῦ Πνεύματος παρουσίᾳ στερεοῦται, καλῶς εἴρηται, ὅτι «Ἴδου ἐγώ» τὸ Πνεῦμα «στερεῶν βροντὴν, καὶ κτίζων πνεῦμα,» τὸ ἐν 28.1245 ἐκάστῳ ἡμῶν, ὃ καὶ καρδίαν ἐκάλεσεν ὁ Δαβὶδ, λέγων· «Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός.» Μακεδ. Καὶ βροντὴν λέγεις τὸ βάπτισμα. Ὁρθ. Συμβολικῶς καὶ πάνυ. Ὡς γὰρ ὅταν ἀκούω, «Ἄμπελον ἐξ Αἰγύπτου μετήρας,» οὐκ ἄμπελον σωματικὴν περιβλέπομαι, ἀλλὰ τὸν ναὸν νοῶ· οὕτως καὶ βροντὴν τὸ βάπτισμα νοῶ. Καὶ γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ υἱοὺς βροντῆς ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς, τούτεστι βαπτίσματος υἱοῦς. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ βροντὴ συνίσταται ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, τοῦτο δὲ ἐστὶν ἢ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος μυσταγωγία, συμβολικῶς τὸ βάπτισμα βροντὴν καλεῖ ἐστερεωμένην ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Ἀμέλει ὁ Ἀπόστολος, ὡς ἐν ταῖς Πράξεσιν εἴρηται, ἐλθὼν καὶ εὐρών τινὰς βαπτισθέντας, ἠρώτησεν αὐτοὺς λέγων· «Εἰ Πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες;» Ἐκείνων δὲ εἰρηκότων, «Ἄλλ' οὐδὲ εἰ Πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν ἠκούσαμεν,» εἶπεν· «Εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε;» ὡς τοῦ στερεώματος οὐκ ὄντος ἐν τῷ βαπτίσματι, μὴ παρόντος τοῦ Πνεύματος. Στερεοῖ οὖν βροντὴν τὸ βάπτισμα, καὶ κτίζει τὸ πνεῦμα, τούτεστι τὰς καρδίας ἡμῶν, αὐτὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὸ λέγον διὰ τοῦ προφήτου· «Ἐτοιμάζου τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεόν σου, Ἰσραήλ· διότι ἴδου ἐγὼ στερεῶν βροντὴν, καὶ κτίζων πνεῦμα, καὶ ἀπαγγέλλων εἰς ἀνθρώπους τὸν Χριστὸν αὐτοῦ.» Μακεδ. Καὶ τὸ ἐξῆς ἐρμήνευσον, καὶ οὕτως ἐξομάλισον. Ὁρθ. «Ποιῶν ὄρθρον καὶ ὀμίχλην, ἐπιβαίνων ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς γῆς.» Μακεδ. Τί οὖν λέγεις τὸν ὄρθρον, καὶ τὴν ὀμίχλην, καὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς γῆς; Ὁρθ. Κατὰ διάνοιαν ὄρθρον λέγω τὴν ἀνάστασιν. Τοῦ γὰρ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἀνατολή, νοεῖται ἢ ἀνάστασις. Ὁμίχλη δὲ ἢ μὴ συγχωροῦσα πᾶσι τηλαυγῶς αὐτὸν ὄρα. Ἡρέθη γὰρ ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἀγίου. Τὰ δὲ ὑψηλὰ τῆς γῆς οἱ ἐπὶ γῆς περιπατοῦντες, καὶ ἐν οὐρανοῖς τὸ πολίτευμα ἔχοντες. Ἐπὶ γὰρ τούτους ἐπιβαίνει ἢ τοῦ Πνεύματος χάρις. Μακεδ. Τὸ Πνεῦμα οὖν τὸ ἅγιον ἤγειρεν τὸν Χριστόν; Ὁρθ. Ταῦτα λέγειν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. Ὡςπερ γὰρ τὸ σῶμα τὸ Κυριακὸν λέγεται πεποικημέναι ὁ Πατὴρ (γέγραπται γάρ· «Πρὸ

τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ, ἐπίσταμαί σε· καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελεθῆναι ἐκ μήτρας, ἡγίακά σε·» καὶ τοῦτο αὐτὸ τὸ σῶμα ὁ Σολομών λέγει τὴν σοφίαν ὠκοδομηκέναι·» λέγει γάρ· «Ἡ σοφία ὠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον λέγει ἐκ Πνεύματος ἁγίου αὐτὸ εἶναι), οὕτω καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ τοῦ σώματος μὲν ὁ Υἱὸς λέγει· «Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐγὼ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν·» ὁ δὲ Ἀπόστολος, ὅτι «Ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου·» ἐνταῦθα δὲ, ὅτι τὸ Πνεῦμα. 28.1248 «Ποιῶν» γὰρ «ὄρθρον,» ἐὰν ἀκούσω, τὴν ἀνάστασιν νοῶ. Ἄ γὰρ ποιεῖ ὁ Πατήρ, ταῦτα καὶ ὁ Υἱὸς ποιεῖ· καὶ ἃ ποιεῖ ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱὸς, ταῦτα ποιεῖ τὸ Πνεῦμα, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω δέδεικται. Μακεδ. Καὶ ἔχεις μοι δεῖξαι, ὅτι τὸ Πνεῦμα ἤγειρεν τὸν Χριστόν; Ὁρθ. Οὐ λέγω, ὅτι τὸ Πνεῦμα, ὡς δυνατώτερον τοῦ Χριστοῦ, ἤγειρεν αὐτὸν τὸν Χριστόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸν τὸν ναὸν τοῦ σώματος ἤγειρεν ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Μακεδ. Καὶ πῶς με ἔχεις πείσαι; Ἄρα βοηθείας ἔχρηζεν ὁ Υἱὸς, ἵνα τὸν ναὸν αὐτοῦ ἐγείρη; Ὁρθ. Βοηθείας γὰρ χρήζων ἐπληροῦτο αὐτῷ τῷ Πνεύματι; Μακεδ. Ποῦ γέγραπται, ὅτι ἐπληροῦτο τῷ Πνεύματι; Ὁρθ. Ἀνάγνωθι τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, ἵνα ἀκούσης· «Ὁ οὖν Ἰησοῦς πλήρης τοῦ Πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἔρημον.» Καὶ τὸ παράδοξον, ὅτι οὐ μόνον ἐπληροῦτο, ἀλλὰ καὶ ἤγετο ἐν τῷ Πνεύματι, γέγραπται. Ὡσπερ δὲ ἐπληροῦτο καὶ ἤγετο, οὕτω καὶ ἀνέστη. Καὶ ἵνα γνῶς, ὅτι οὐδὲν κωλύει, τοῦ Πατρὸς αὐτὸν ἐγείροντος, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐγείρειν, ἄκουσον, ὅτι καὶ τοῦ Πατρὸς ἐν αὐτῷ μένοντος, ὡς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις αὐτὸς ὁ Υἱὸς λέγει· ὅτι «Ὁ Πατήρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων ποιεῖ τὰ ἔργα αὐτός·» οὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα μένει ἐν αὐτῷ· «Κατήλθε» γὰρ «τὸ Πνεῦμα σωματικῶς εἶδει ὡσεὶ περιστερὰ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.» Ὡσπερ οὖν οὐδὲν κωλύει, τοῦ Πατρὸς μένοντος, καὶ τὸ Πνεῦμα μένειν· οὕτως οὐδὲν αὐτὸν κωλύει, τοῦ Πατρὸς ἐγείροντος, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐγείρειν· καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ εἰρημένον· «Ποιῶν ὄρθρον,» τὴν ἀνάστασιν· καὶ «ὁμίχλην,» τὸ σῶμα. Μακεδ. Οὐκ ἐδύνατο γὰρ ἑαυτὸν ἐγείρειν; Ὁρθ. Ἄλλ' ἐκ τούτων δείκνυται τὸ ταυτὸν τῆς φύσεως· ἃ γὰρ ἂν ὁ Πατήρ ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ Υἱός· καὶ ἃ ποιεῖ ὁ Υἱός, καὶ τὸ Πνεῦμα ὁμοίως ταῦτα ποιεῖ. Μακεδ. Καὶ πῶς δυνατόν; Ὁρθ. Ὡς δέδεικται. Μακεδ. Καὶ ποῦ δέδεικται; Ὁρθ. Ὅτι ἀγιάζει ὡς ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱός, ὡς καὶ γέγραπται παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ· «Ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε, ἀλλ' ἡγιασθήτε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.» Μακεδ. Ὀλίγος εἰμί· εὐρίσκω δὲ τὸν δυνάμενον πρὸς ταῦτα εἰπεῖν. Πείσον τοὺς διδασκάλους μου, καὶ πείθομαι. Ὁρθ. Κατὰ τὴν σὴν γνώμην εἴ ἦν ὁ μακάριος καὶ ἅγιος Ἀπόστολος, ὅτε αὐτῷ ὤφθη Χριστός, εἶπεν ἄν· Πείσον τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς πρῶτον, καὶ τότε πείθομαί σοι. Μακεδ. Ξενοφῶ νοῦμαι ἐν τούτοις. Οἱ πατέρες ἡμῶν οὐδέποτε ἡμῖν ἠρμήνευσαν οὕτως. Ἀνάγκη οὖν ἡμᾶς ἐπὶ τούτοις σκέψασθαι, μάλιστα ὅτι ξένον ἤκουσα τὸ βάπτισμα βροντῆν. Ὁρθ. Ὁμολογεῖς, ὅτι οἱ ἀπόστολοι υἱοὶ βροντῆς ἐκλήθησαν παρὰ τοῦ Σωτῆρος, ἢ οὐ; Μακεδ. Οἱ δύο μόνοι ἀδελφοί. Ὁρθ. Ἡμεῖς δὲ κἂν ἐνιείρηται, πᾶσι λέγωμεν ἀρμόζειν τοῖς τὸ αὐτὸ Πνεῦμα ἔχουσιν. Καὶ γὰρ Παῦλος ὁ ἅγιος ἀπόστολος εἶπε· 28.1249 «Λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος· οὐκ ἐμοὶ δὲ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» Πείθη οὖν, ὅτι υἱοὺς βροντῆς ἐκάλεσε τοὺς ἀποστόλους, καὶ πότερον βροντῆ αὐτοὺς ἐγέννησεν, ἢ ἄνθρωποι; Μακεδ. Πείθομαι, υἱοὺς βροντῆς αὐτοὺς εἶπεν διὰ τὸ ὑψηλὸν κήρυγμα τῆς πίστεως. Ὁρθ. Τί δὲ ὑψηλότερον τοῦ βαπτίσματος; Σκόπησον δὴ μετὰ φόβου Θεοῦ, εἴ μὴ πανταχοῦ ἐν τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ αἰνίττεται τὸ βάπτισμα βροντῆν. Καὶ γὰρ Δαβὶδ λέγει· «Φωνὴ τῆς βροντῆς σου ἐν τῷ τροχῷ· ἔφανα ἀστραπαὶ σου τῇ οἰκουμένῃ. Εἶδεν καὶ ἐσαλεύθη ἡ γῆ.» Τί ἄλλο ἢ τὸ βάπτισμα λέγει βροντῆν; τὸν δὲ τροχὸν τὸν κύκλον τοῦ βίου τούτου; καὶ τὰς

ἀστραπὰς τοὺς ἀγίους ἀποστόλους, τοὺς καὶ φάναντας τῆ οἰκουμένην τὸ φῶς τῆς βροντῆς; Αὐτοὶ γὰρ εἰσιν οἱ ἀκούσαντες· «Υμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου.» Ἡ δὲ σαλευθεῖσα γῆ εἰς γεωργίαν ἐκ τῆς βροντῆς, καὶ ἐκ τῆς φαύσεως τῶν ἄστρον τὰ ἔθνη ἀπὸ τῆς ἀγνωσίας εἰς τὴν ἐπίγνωσιν. Μακεδ. Εἶπον, ὅτι ξενοφωνοῦμαι, καὶ ἀνάγκη με ἐπισκέψασθαι. Ὁρθ. Ἐπειδὴ πανταχόθεν σε θέλω πεισθῆναι, μάθε, ὅτι καὶ ἐν ἐτέρῳ ψαλμῷ ὁ Δαβὶδ τὸ βάπτισμα βροντῆν καλεῖ, λέγων· «Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων.» Καὶ τὰ ἐξῆς· «Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ἐβρόντησε, Κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν.» Μακεδ. Ἔγνω λοιπὸν, τί ἐστὶν ὃ θέλεις κατασκευάσαι καὶ συναγαγεῖν. Ἄλλ' εἶπον, ἐγὼ ὀλίγος εἰμί· ἔνδος μοι ἐπισκέψασθαι. Ὁρθ. Δῶν σοι ὁ Θεὸς σύνεσιν, ἵνα ἐπιγνώσῃς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων. 28.1265

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Διάλεξις ε΄, ἐν ἧ τοῦ αὐτοῦ Ἀπολλιναριαστοῦ κεφαλαίωσις καὶ Γρηγορίου ἐπισκόπου.

ΑΠΟΛΛΙΝΑΡΙΑΣΤΗΣ. Θεοῦ ἐνεργήσαντος ἀνθρώπων, ἀποτελεῖται προφήτης, ἦγουν ἀπόστολος, οὐ Σωτὴρ κόσμου· Χριστὸς δὲ Σωτὴρ κόσμου· οὐκ ἄρα, Θεοῦ ἐνεργήσαντος ἀνθρώπων, ἀπετελέσθη Χριστός; ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ. Θεοῦ μὲν ἐνεργήσαντος οὐκ ἀπλῶς, ὡς ἐνόμισας, ἀλλὰ προφητεῖαν, ἀποτελεῖται προφήτης, ἦγουν ἀπόστολος, καὶ οὐ Σωτὴρ κόσμου. Θεὸς δὲ, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐγένετο ὁ αὐτὸς καὶ προφήτης, καὶ ἀπόστολος, καὶ ἀρχιερεὺς, καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, Σωτὴρ κόσμου, μένων Θεός, καὶ οὐ τραπεῖς εἰς τὰ προειρημένα. Ἀπολλ. Πᾶς ἄνθρωπος μέρος κόσμου, καὶ οὐ δὲν μέρος κόσμου αἴρει τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὑφ' ἧ καὶ αὐτὸς κεῖται. Χριστὸς δὲ αἴρει· οὐκ ἄρα ἄνθρωπος ὁ Χριστός. Ὁρθ. Διὰ γὰρ τοῦτο, ἐπειδὴ οὐδὲν μέρος κόσμου αἴρει τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου μορφὴν ἔλαβε μέρους κό 28.1268 σμου, ἵνα τῷ μέρει τοῦ κόσμου, σφαγεῖς ὡς μέρος κόσμου, ἄρῃ τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὡς δημιουργὸς τοῦ κόσμου. Ἀπολλ. Πᾶς ἄνθρωπος ὑπὸ θάνατον· καὶ οὐ δεῖς, ὑπὸ θάνατον ὦν, καταργεῖ θάνατον. Χριστὸς δὲ καταργεῖ· οὐκ ἄρα ἄνθρωπος ὁ Χριστός. Ὁρθ. Διὰ γὰρ τοῦτο, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἀνθρώπων καταργεῖ θάνατον, ὑπὸ θάνατον ὦν, ὁ ἀθάνατος τοῦ Θεοῦ Υἱός, Λόγος ὦν καὶ Θεός, ἤνωσεν ἑαυτῷ τὸ ὑπὸ θάνατον, «ἵνα ἐν τῷ θανάτῳ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου καταργήσῃ.» Ὡς γὰρ οὐκ ἠδύνατο ἀόρατος ὦν ὁραθῆναι, μὴ λαβὼν τὸ ὁρατόν· οὕτως οὐδὲ ἠδύνατο ἀθάνατος ὦν ἀποθανεῖν, μὴ λαβὼν τὸ θνητόν. Ἀπολλ. Πᾶς ἄνθρωπος χοϊκός. Χριστὸς δὲ οὐ χοϊκός, ἀλλ' ἐπουράνιος· οὐκ ἄρα ἄνθρωπος ὁ Χριστός· εἰ μὴ ὁμωνύμως τὸ αὐτὸ τοῦτο ἄνθρωπος. Ὁρθ. Πλανᾶσθε· οὐ γὰρ πᾶς ἄνθρωπος χοϊκός. Ἐδίδαξε γὰρ ἡμᾶς ἡ Γραφή καὶ ἐπουράνιους ἀνθρώπους, εἰ καὶ μὴ τῆ φύσει, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ, λέγουσα· «Ὁἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι.» Συνωνύμως δὲ ἡμεῖς τὸν Χριστὸν ἄνθρωπον λέγομεν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Καὶ ὡσπερ ζῶον τὸν ἄνθρωπον λέγοντες, συνωνύμως τῷ ἵππῳ ἢ καὶ ἐτέρῳ τινὶ τῶν ζώων λέγομεν, οὐ πάντως δὲ καὶ λογικὸν πᾶν ζῶον· οὕτως καὶ ἐὰν εἴπωμεν συνωνύμως τὸν Χριστὸν ἄνθρωπον, οὐ πάντως πᾶς ἄνθρωπος Χριστός. Καὶ ὡσπερ τὸ συνταττόμενον λογικὸν τῷ ζῳῳ ἄνθρωπος ἐστίν, οὐκ ἀναιρεῖται ζῶον εἶναι· οὕτως συνταττόμενος Θεός, καὶ συμπιστευόμενος λογικῷ ζῳῳ, Χριστὸς ὁμολογεῖται καὶ πιστεύεται· καὶ οὐκ ἀναιρεῖται ἄνθρωπος εἶναι, ἀλλ' ἐστὶν ὁ αὐτὸς Θεός καὶ ἄνθρωπος. Ἀπολλ. Ὁ διδοὺς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, οὐχὶ καὶ αὐτὸς γέγονε. Χριστὸς δὲ δίδωσιν· οὐκ ἄρα γέγονεν Υἱός, ἀλλ' ἐστὶ τῆ φύσει. Ὁρθ. Υἱός Θεοῦ οὐ γέγονεν, ἀλλ' ἦν τῆ φύσει. Υἱός δὲ ἀνθρώπου

γένονεν. Οὐ γὰρ ἦν, καὶ ἐγένετο ὃ οὐκ ἦν, ἵνα ἡμᾶς τῷ τρόπῳ ποιήσῃ γενέσθαι, ὃ αὐτὸς ἦν καὶ ἔστι τῇ φύσει· καὶ ἔστιν ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος Ἀπολλ. Οὐδεὶς ἀνθρώπων προϋπάρχει τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ· Χριστὸς δὲ προϋπάρχει τῶν κατὰ σάρκα πρεσβυτέρων· οὐκ ἄρα ἄνθρωπος, εἰ μὴ κατὰ σάρκα. Ὅρθ. Χριστὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα οὐ προϋπάρχει τῶν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα πρεσβυτέρων αὐτοῦ· προϋπάρχει δὲ κατὰ τὴν θεότητα οὐ τῶν κατὰ σάρκα πρεσβυτέρων μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν αἰώνων, Θεὸς ὢν αὐτῶν. Οὐκ ἄρα Χριστὸς κατὰ σάρκα πρὸ τῆς Μαρίας. Πῶς γὰρ τὸ ἐξ αὐτῆς ὄν, πρὸ αὐτῆς ὑπάρχει; προϋπάρχει δὲ αὐτῆς θεϊκῶς, Θεὸς ὢν αὐτῆς· καὶ ἔστιν ὁ αὐτὸς, ὡς Θεὸς προϋπάρχων, καὶ ὡς ἄνθρωπος ἐξ αὐτῆς. 28.1269 Ἀπολλ. Οὐδεὶς ἀνθρώπων πρὸ τῶν αἰώνων ἔχει δόξαν. Χριστὸς δὲ ἔχει· οὐκ ἄρα ἄνθρωπος ὁ Χριστός. Ὅρθ. Οὐδεὶς γὰρ ἀνθρώπων πρὸ τῶν αἰώνων ἐστίν. Χριστὸς δὲ κατὰ τὴν θεότητα πρὸ τῶν αἰώνων. Υἱὸς ὢν καὶ Θεὸς καὶ Δεσπότης, εἰκότως πρὸ τῶν αἰώνων ἔχει δόξαν· Κύριος δόξης ὢν κατὰ φύσιν, Χριστὸς δὲ κληθεὶς, διὰ τὸ μορφήν δούλου λαβεῖν. Ὁ νῦν οὖν κληθεὶς Χριστός, καὶ λίθος, καὶ ποιμὴν, καὶ κόκκος, καὶ ἄνθος ῥάβδου, καὶ Ἐμμανουήλ, καὶ Ἰησοῦς, καὶ ἄνθρωπος, καὶ παῖς δωδεκαετῆς, καὶ τριακονταετῆς γεγονώς διὰ τὴν πρὸς ἀνθρώπους οἰκονομίαν, καὶ πρὸ τῶν αἰώνων Θεὸς, καὶ νῦν μετὰ τὸ ταῦτα γενέσθαι μένων, ὃ ἦν, ἔχει δόξαν πρὸ τῶν αἰώνων, Θεὸς ὢν ἐκ Θεοῦ. Ἀπολλ. Εἰ ὁ Θεὸς ἐν Ἰησοῦ, οὐ δι' αὐτοῦ τὰ πάντα, ἀλλὰ διὰ τὸν ἐν αὐτῷ. Δι' αὐτοῦ δὲ τὰ πάντα· οὐκ ἄρα Θεὸς ἐν Ἰησοῦ, ἀλλ' αὐτὸς Θεὸς ἐστίν. Ὅρθ. Ὁ Θεὸς Λόγος, ἐνυπόστατος ὢν Θεὸς, μετασχὼν ἀνθρωπότητος, Ἰησοῦς ἐκλήθη. Μὴ οὖν λέγε, Θεὸς ἦν ἐν Ἰησοῦ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεὸς Ἰησοῦς ἐκλήθη. Διὸ καὶ αὐτὸς ἐστίν Ἰησοῦς, δι' οὗ τὰ πάντα. Ὁ γὰρ νῦν κληθεὶς Ἰησοῦς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, Θεὸς δὲ Λόγος ὢν καὶ πρὸ τῆς τοῦ ὀνόματος κλήσεως, καὶ μετὰ τὴν τοῦ ὀνόματος κλήσιν, αὐτὸς ἐστίν Ἰησοῦς, δι' οὗ τὰ πάντα, Θεὸς ὢν κατὰ Πνεῦμα, ἄνθρωπος δὲ διὰ τὴν τοῦ δούλου μορφήν· διὸ καὶ αὐτὸς ἐστίν Ἰησοῦς, δι' οὗ τὰ πάντα. Ἀπολλ. Ὁ ἐξ ἁμαρτίας σῶζων ὑπὲρ ἁμαρτίαν ἐστίν. Καὶ σῶζει Χριστός. Οὐδεὶς δὲ ἀνθρώπων ὑπὲρ ἁμαρτίαν· οὐκ ἄρα ἄνθρωπος ὁ Χριστός. Ὅρθ. Οὐ γὰρ ἄνθρωπος ψιλὸς ὁ Χριστός· οὐδὲ γὰρ ἦν Χριστὸς αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, εἰ ψιλὸς ἦν ἄνθρωπος. Διὰ δὲ τοῦτο ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου Χριστός, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς Λόγος, μορφήν δούλου λαβὼν, ἐγένετο Χριστὸς ἄνθρωπος. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ προφήτης λέγει· «Καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τίς γνώσεται αὐτόν;» καὶ αὐτὸς ὁ Χριστός· «Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα;» ἵνα νοήσωμεν τὸν Χριστὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ Θεὸν διὰ τὴν θεότητα· ὡς τὸν ἄνθρωπον νοοῦμεν λογικὸν διὰ τὸ λογιστικὸν, καὶ ζῶον διὰ τὸ ζωτικόν. Ἀπολλ. Πᾶς ἄνθρωπος διάστασιν ἔχει σαρκὸς πρὸς νοῦν· Χριστὸς δὲ οὐκ ἔχει· οὐκ ἄρα ἄνθρωπος ὁ Χριστός. Ὅρθ. Εἰ πᾶς ἄνθρωπος διάστασιν ἔχει σαρκὸς πρὸς νοῦν, εἰς δὲ τῶν ἀνθρώπων καὶ Ἡλίας ὁ ἀναληφθεὶς, καὶ πιστευόμενος παρ' ἡμῖν μέχρι τοῦ παρόντος ἐν σαρκί, διαστασιάζει αὐτῷ ἢ 28.1272 σὰρξ πρὸς τὸν νοῦν. Εἰ δὲ μὴ διαστασιάζει τῷ νῷ αὐτοῦ ἢ σὰρξ, οὐκ ἄρα πᾶς ἄνθρωπος διάστασιν ἔχει σαρκὸς πρὸς τὸν νοῦν. Πολλῶ οὖν πλείω ὁ τοῦ Ἡλίας Δεσπότης οὐκ ἔχει διαστασιάζουσαν τὴν σάρκα πρὸς τὸν νοῦν· ἀλλὰ ἐν πᾶσιν ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὁμοιωθεὶς χωρὶς ἁμαρτίας, ἐλεήμων καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς γενόμενος, ἔστιν ἀληθῶς ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. Ἀπολλ. Πᾶς ἄνθρωπος νεκροῖ τὴν σάρκα πρὸς τὸ τελειωθῆναι κατ' ἀρετὴν· Χριστὸς δὲ οὐ· οὐκ ἄρα ἄνθρωπος ὁ Χριστός. Ὅρθ. Ποία νεκρῶσει ἐν ἐκρωσεν ἑαυτοῦ τὴν σάρκα ὁ Ἰωάννης, σκιρτῶν ἐν κοιλίᾳ, καὶ ὀφθεὶς ἐν ἀγαλλιάσει; Εἰ δὲ καὶ δοθείη, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος νεκροῖ τὴν σάρκα πρὸς τὸ τελειωθῆναι κατὰ ἀρετὴν, ἀλλὰ τελειωθεὶς, καὶ ἐν οὐρανῷ πολίτευμα ἔχων, ζωοποιεῖσθαι αὐτὸν παρασκευάζει διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν αὐτῷ Πνεύματος, ὡς ἐν ἀρετῇ τελειωθέντα λέγειν· «Τὸν δρόμον τετέλεκα.» Χρι

στός δὲ οὐκ ἐξ ἀσκήσεως τετελείωται, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ συλλήψει ἐξ ἐνώσεως Ἐμμανουὴλ τεχθεὶς, Θεὸς ἐστὶ καὶ ἄνθρωπος· διὸ καὶ Θεοτόκος ἡ Μαρία. Ἀπολλ. Οὐδενὸς ἀνθρώπου ἡ σὰρξ ἐξ οὐρα νοῦ λέλεκται· Χριστοῦ δὲ ἡ σὰρξ ἐξ οὐρανοῦ εἶρηται· οὐκ ἄρα ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν θεότητα τὴν προσλαβοῦσαν τὴν σάρκα. Οὕτως οὖν καὶ ἐξ οὐρανοῦ λέγεται, διὰ τὸ ἠνῶσθαι τῷ ἐξ οὐρανοῦ. Ὁρθ. Οὐδὲν γελοϊότερον. Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο ἐξ οὐρανοῦ λέγεται διὰ τὸ ἠνῶσθαι τῷ ἐξ οὐρανοῦ, οὐκ ἐξ οὐρανοῦ ἡ σὰρξ. Ὡσπερ οὖν τὴν μὴ οὔσαν ἐξ οὐρανοῦ, λέγεις ἐξ οὐρανοῦ· οὕτω καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐπουρα νίους ἡ Γραφή λέγει διὰ τὸ οὐράνιον φρόνημα ἐξ οὐρανοῦ. Ἄκουε, καὶ λέλυταί σου ἡ πρότασις, ἤγουν ἀνακεφαλαίωσις, ὡς αὐτὸς ὠνόμασας ἐπιγράψας. Χριστὸς δὲ, ἐξ οὐρανοῦ λεγόμενος ἄνθρωπος, οὐ διὰ τὸ φρόνημα, καθάπερ πάντες ἄνθρωποι, ἐπουρά νιος κέκληται, ἀλλὰ διὰ τὴν θείαν καὶ προσκυνουμένην ἔνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὴν τοῦ δούλου μορφήν, ὡς εἶναι τὸν αὐτὸν καὶ Θεὸν καὶ ἄνθρωπον. Ἀπολλ. Οὐδεὶς ἀνθρώπων ζωογονεῖ· οὐ γὰρ ἐστὶ Χριστὸς· Χριστὸς δὲ ζωογονεῖ· οὐκ ἄρα ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς. Ὁρθ. Χριστὸς δὲ διὰ τοῦτο ζωογονεῖ, ἐπειδὴ Θεὸς Λόγος, μορφήν δούλου λαβὼν, ἐκλήθη Χριστὸς. Ἀπολλ. Οὐδενὶ ἀνθρώπων ἀρμόζει ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, καὶ ἡ δόξα ἡ τοῦ μόνου Θεοῦ· Χριστῷ δὲ ἀρμόζει· οὐκ ἄρα ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς. Ὁρθ. Τοῦτο ἂν εἴποις καὶ περὶ τῆς Παρθένου Μαρίας. Οὐδενὶ ἀνθρώπων ἀρμόζει τὸ παρθένον οὔσαν τεκεῖν· Παρθένος δὲ οὔσα ἔτεκεν ἡ Μαρία· οὐκ ἄρα ἄνθρωπος ἡ Μαρία. Ὡς δὲ σου καὶ οὕτως ἐλεγχθήσεται τὸ σόφισμα. Οὐδενὶ γὰρ ἀληθῶς ἀρμόζει τῶν ἀνθρώπων ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, καὶ ἡ δόξα ἡ τοῦ μόνου Θεοῦ· ἐπειδὴ οὐδεὶς ἀνθρώπων Χριστὸς ἐξ ἐνώσεως Θεοῦ Λόγου καὶ μορφῆς δουλικῆς. 28.1273 Ἀπολλ. Εἰ ὁ Θεὸς ἐν ἀνθρώπῳ κατώκησεν, οὐκ ἐκενώθη· ἐκενώθη δὲ ὁ ἐν μορφῇ Θεοῦ, μορφήν δούλου λαβὼν· οὐκ ἄρα ἐν ἀνθρώπῳ κατώκησεν. Ὁρθ. Οὐ γὰρ ἐν ἀνθρώπῳ ἀπλῶς κατώκησεν ὁ Θεὸς Λόγος, ἀλλὰ καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος, μετασχὼν αἵματος καὶ σαρκὸς, τουτέστιν ἀνθρωπότητος· διὰ τοῦτο Χριστὸς οὐ ψιλὸς ἄνθρωπος ἀλλ' ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος Ἀπολλ. Θεὸς, ἐν ἀνθρώπῳ κατοικῶν, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος· Πνεῦμα δὲ, σαρκὶ ἠνωμένον, ἄνθρωπος. Χριστὸς, ὡς εἴρηται, ὁμωνύμως· Πνεῦμα ἄρα θεῖον ἐστὶν ἠνωμένον σαρκί. Ὁρθ. Ἡδολέσχης. Οὐ γὰρ Πνεῦμα σαρκὶ ἠνωμένον πάντως ἄνθρωπος ἐστὶν· ἀλλ' ἐγχωρεῖ καὶ βούν εἶναι καὶ ὄνον, καὶ πᾶν εἶ τι ἕτερον τῶν σαρκικῶν ζῶων. Ἴνα δέ σοι δοθῇ καὶ τὸ θεῖον εἶναι Πνεῦμα σαρκὶ ἠνωμένον, ἀνάγκη πᾶσα, γενόμενον ἄνθρωπον ἐκ γυναικὸς τὸν Θεὸν Λόγον, Πνεύματι σαρκὶ ἠνωμένῳ ἐνωθῆναι, ἵνα ἄνθρωπος γένηται. Πῶς γὰρ οὖν ἠδύνατο μὴ ἐνωθεὶς ἀνθρώπῳ; Ὁμωνύμως δὲ οὐκ ἂν εἴποιμεν τὸν Χριστὸν ἄνθρωπον, ἵνα μὴ κατὰ φαντασίαν νομισθῇ ἄνθρωπος, μόνον τὸ ὄνομα κοινὸν ἔχων. Ἀπολλ. Ἀνθρώπου τὸ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, Θεοῦ δὲ τὸ ἀναστῆσαι· ἐκάτερα δὲ Χριστὸς· Θεὸς ἄρα καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτός. Ὁρθ. «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη,» ὅτι καὶ ἄκων τὴν ἀλήθειαν ὠμολόγησας. Ἔδει γὰρ τὸν ἀνιστάμενον εἶναι καὶ τὸν ἀνιστῶντα. Καὶ ὡσπερ οὐκ ἂν εἴη Θεὸς καὶ σὰρξ μὴ ἐνωθεὶς σαρκί, οὐδὲ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, μὴ ἐνωθεὶς ἀνθρώπῳ. Ἀπολλ. Εἰ μόνον ἦν ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, ἢ εἰ μόνον Θεὸς, οὐκ ἂν ἦν μέσος Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ὁρθ. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἐν πᾶσι τούτοις, ὅτιπερ ὠμολόγησας μήτε μόνον ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν εἶναι, μήτε μόνον Θεόν. Ὁ γὰρ Θεὸς Θεὸς ἐστὶ, καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος κοινός· καὶ ἄνθρωπος ὁ κοινός ἄνθρωπος ἐστὶν, καὶ οὐκ ἔστι Θεός. Θεὸς ἀνθρώπῳ ἐνωθεὶς Χριστὸς ἐστὶ, μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. Ἀπολλ. Εἰ μόνον ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, οὐκ ἂν ἔσωζε τὸν κόσμον· καὶ εἰ μόνον Θεός, οὐκ ἂν διὰ πάθους ἔσωζεν· ἐκάτερα δὲ Χριστὸς· καὶ Θεὸς ἄρα ἐστὶ καὶ ἄνθρωπος. Ὁρθ. Καὶ νῦν εὐγνωμόνως. Ἀνάγκη γὰρ τῷ πάθει ἀνθρωπότητα ὑποκεῖσθαι, καὶ τῆς ζωῆς θεότητα ἠγεῖσθαι. Οὔτε οὖν

έζωοποιεί, μὴ ὦν Θεὸς, οὔτε ἔπασθεν ἐκουσίως μὴ ὦν ἄνθρωπος· ἀμφοτέρω δὲ Χριστὸς, καὶ ἔπαθε καὶ ἐζωοποιεῖ· Θεὸς ἄρα ἐστὶ καὶ ἄνθρωπος. Ἀπολλ. Εἰ μόνον ἄνθρωπος ἦν ὁ Χριστὸς, οὐκ ἂν ἐζωοποιεῖ τοὺς νεκρούς· καὶ εἰ μόνον Θεὸς, οὐκ ἂν ἰδίᾳ παρὰ τὸν Πατέρα ἐζωοποιεῖ τινὰς τῶν νεκρῶν· ἐκάτερα δὲ Χριστὸς· Θεὸς ἄρα καὶ ἄνθρωπος 28.1276 ὁ αὐτός. Ὅρθ. Οὐ μόνον μὲν ἄνθρωπος ἦν ὁ Χριστὸς· οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν Χριστὸς, εἰ μόνον ἦν ἄνθρωπος· ζωοποιῶν δὲ τοὺς νεκρούς, οὐκ ἰδίᾳ παρὰ τὸν Πατέρα ζωοποιεῖ. Πῶς γὰρ ἔλεγεν, «Ὁ Πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων ποιεῖ τὰ ἔργα αὐτός,» εἴπερ ἰδίᾳ παρὰ τὸν Πατέρα ζωοποιεῖ; καὶ τὸν λέγει, «Ὡςπερ ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκρούς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ Υἱός, οὓς θέλει ζωοποιεῖ,» οὐ κεχωρισμένως τοῦ Πατρὸς κατ' ἐνέργειαν τοῦτο ποιεῖν λέγει, ἀλλὰ τὸ αὐτοτελὲς τῆς ἑαυτοῦ ὑποστάσεως διδάσκων ἡμᾶς. Οὐ γὰρ ἄλλους ἐγείρει ὁ Πατὴρ νεκρούς καὶ ζωοποιεῖ, καὶ ἄλλους ὁ Υἱός. Ἀπολλ. Ἄνθρωπος, ὑπὸ Θεοῦ ἐνεργούμενος, οὐ Θεός· σῶμα δὲ συναφθὲν Θεῷ, Θεός· Θεὸς δὲ ὁ Χριστὸς· οὐκ ἄρα ὑπὸ Θεοῦ ἐνεργούμενος ἄνθρωπος, ἀλλὰ σῶμα πρὸς Θεὸν συντεθέν. Ὅρθ. Οὐκ ἄνθρωπος μὲν ὑπὸ Θεοῦ ἐνεργούμενος ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ Θεὸς ἀνθρώπων, ὡς αὐτὸς ὠνόμασας, συντεθείς, ἤγουν ἐνωθείς. Εἰ γὰρ δύναται σῶμα Θεῷ ἐνωθῆναι, ἤγουν συντεθῆναι δύναται, καὶ ὅλος ἄνθρωπος συντεθῆναι Θεῷ, καὶ εἶναι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτός, ὡς σὰρξ καὶ Θεὸς ὁ αὐτός. Τί δὲ καὶ λέγειν ἠθέλησας, σῶμα Θεῷ συναφθὲν Θεός, λέγων, ἄγνοῶ. Τὸ γὰρ σῶμα Θεὸν λέγεις, καὶ οὐκ ἔστι σῶμα· ἢ τὸν Θεὸν διὰ τοῦτο Θεὸν, διὰ τὸ συναφθὲν, ἤγουν συντεθέν. Καὶ πῶς φύσει Θεός, ὁ διὰ τι Θεός; Ἡμεῖς δὲ οὐ διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα σύνθεσιν Θεὸν λέγομεν, οὔτε διὰ τὴν πρὸς ἄνθρωπον, ἀλλὰ Θεὸν διὰ τὴν φύσιν τὴν ἐκ Πατρὸς· Χριστὸν δὲ διὰ τὴν τοῦ δούλου μορφήν, ἐνωσιν, ἤγουν σύνθεσιν, ὡς αὐτὸς ὠνόμασας. Ἀπολλ. Εἰ Θεοῦ ναὸς ἐγεννήθη ἐκ τῆς Μαρίας, περιττὴ ἢ καινότης τῆς ἐκ Παρθένου γεννήσεως· ναὶ γὰρ Θεοῦ καὶ ἄνευ ταύτης ἄνθρωποι. Ὅρθ. Μάχου τοῖς θείοις Εὐαγγελίοις, ἵνα ἀκούσης· «Σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.» Καὶ ἄκουε τοῦ Κυρίου λέγοντος· «Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.» Εἰ δὲ τινες ἄνθρωποι ναοὶ, ἀλλ' οὐχ οὕτω, ὡς καὶ Χριστοὶ· οὐδεὶς δὲ αὐτῶν συντεθείς τῷ Θεῷ Λόγῳ Χριστὸς· οὐκ ἀναχωρῶ γὰρ τῆς σῆς ὀνομασίας, ἵνα σε ἐκ τοῦ σοῦ στόματος πείσω· ἐνταῦθα δὲ συντεθείς ναὸς Θεῷ Λόγῳ, ἐγεννήθη Χριστὸς θεοπρεπῶς ἐκ Παρθένου. Ἀπολλ. Εἰ ἡ αὐτὴ φύσις Χριστοῦ, οἷα καὶ ἡ ἡμῶν, ὁ παλαιός ἐστιν ἄνθρωπος ψυχὴ ζῶσα, καὶ οὐ πνεῦμα ζωοποιῶν· καὶ ὁ τοιοῦτος οὐδὲ ζωοποιήσει· ζωοποιεῖ δὲ Χριστὸς, καὶ πνεῦμα ζωοποιῶν ἐστίν· οὐκ ἄρα τῆς ἡμετέρας ἐστὶ φύσεως. Ὅρθ. Ἔτι τὸ Χριστὸς οὐ νενόηκας. Οὐ γὰρ ἔγνωσ, ὅτι δύο ἐστὶ φύσεων ἐνωσιν, καὶ οὔτε μόνος ὁ Θεὸς Χριστὸς λέ 28.1277 γεται, οὔτε μόνος ἄνθρωπος. Εἰ γὰρ τοῦτο ἔγνωσ, ἐγίνωσκες, ὅτι κατὰ μὲν τὴν ἀνθρωπότητα τὴν αὐτὴν ἡμῖν φύσιν ἔχει, κατὰ δὲ τὴν θεότητα τῷ Θεῷ καὶ Πατρί· καὶ τῆς ἐνώσεως γενομένης, Θεὸς ὁμολογεῖται καὶ δοξάζεται, καὶ διὰ τοῦτο ζωοποιεῖ, καὶ πνεῦμα ζωοποιῶν ἐστίν, τῷ τῆς θεότητος λόγῳ· οὔτε δὲ ἡμῖν κατὰ τὸ συναμφοτέρον. Ἀπολλ. Διὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ζῆ Χριστὸς, ἢ διὰ χάριν Θεοῦ. Εἰ μὲν διὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, Θεὸς ἐστίν· εἰ δὲ διὰ χάριν Θεοῦ, οὔτε ὑπὲρ ἡμᾶς ἐστίν, οὔτε ζωοποιήσει ἡμᾶς. Ὅρθ. Χριστὸς ἐν πρόσωπόν ἐστιν συντεθέν ἐκ Θεοῦ καὶ ἀνθρωπότητος, ὡς πᾶς ἄνθρωπος ὁ κοινὸς ἐκ ζώου καὶ λογικοῦ. Καὶ διὰ τὴν ἐκ Πατρὸς φύσιν ζωοποιήσει ἡμᾶς, ἐπειδὴ ζῶν ἐστίν ἐνυπόστατος μορφωθείσα τῇ τοῦ δούλου μορφῇ. Ἀπολλ. Εἰ μὲν ὡς προαιρέσει κάλλιον, τοῦτο δεδύνηται πῶς; Προαίρεσις γὰρ ἀνθρώπου δικαιοσύνην ἀληθινήν οὐ κατορθοῖ. Εἰ δὲ ὡς φύσει δίκαιος, Θεὸς ἐστίν· εἰ δὲ ὡς ἐνεργεῖα δικαιούμενος τῇ ἐκ Θεοῦ, αὐτὸς δὲ ἀνεργητός, καλλίους οἱ ἐνεργοῦντες. Ὅρθ. Καὶ πῶς οὐ κατώρθωσαν δικαιοσύνην ἀληθινήν οἱ ἀκούσαντες· «Καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ;» καὶ, «Ἔμεῖς

ἔστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου;» Καὶ εἰ κατώρθωσαν δὲ δικαιοσύνην ἀληθινήν, ἀλλ' οὐκ εἰσὶν αὐτοδικαιοσύνη. Ὁ δὲ Θεὸς Λόγος, αὐτοδικαιοσύνη ὢν, μορφήν δούλου λαβὼν, «ἐγένετο ἡμῖν δικαιοσύνη, καὶ ἁγιασμός, καὶ ἀπολύτρωσις.» Ὁ ὢν δικαιοσύνη, ἐγένετο δικαιοσύνη κατὰ τὸν τῆς ἀνθρωπότητος λόγον, ἵνα ἡμᾶς τοὺς μὴ ὄντας δικαιοσύνην, δικαιοσύνην τῆ ἑαυτοῦ χάριτι. Καὶ ἔστιν ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος· ὡς μὲν Θεὸς, δικαιοσύνη ὢν· ὡς δὲ ἄνθρωπος, γινόμενος δικαιοσύνη, ἵνα πληρωθῆ τὸ εἰρημένον· «Ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι.» Ἀπολλ. Εἰ συμπλέκεται. Θεῶ ἄνθρωπος, ἐν Χριστῷ αὐτὸς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐνομοθέτει, ἢ οὐ; Ἄλλ' εἰ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ, Θεός· εἰ δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, πῶς οὐκ ἔλεγε, «Τάδε λέγει Κύριος,» ἀλλ', «Ἐγὼ λέγω ὑμῖν;» πῶς δὲ οὐκ ἦν κεχωρισμένος τοῦ λέγοντος ὁ μὴ λέγων; Ὅρθ. Εἰ μὲν ἄλλο πρόσωπόν ἐστιν ὁ Χριστός, οὐ συμπλέκεται Θεῶ, ἠρώτηκας ἀνακολουθῶς· εἰ δὲ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐστὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, τίς ἢ περισεία τοῦ μόχθου τῆς ἐρωτήσεως; Πόθεν δὲ τὸ συμπλέκεται λαβὼν, ἠρώτησας, μηδαμοῦ τῆς Γραφῆς οὕτω λεγούσης; Κἄν τε δὲ, Συμπλέκεται, θέλης λέγειν, κἄν τε, ὡς ἡ Γραφή εἶπεν, Ἔλαβεν, κἄν τε, Ἐγένετο, Θεὸς ἐστὶ Λόγος, μορφήν δούλου λαβὼν, Χριστὸς ὀνομαζόμενος, καὶ ὢν, καὶ πιστευόμενος· 28.1280 καὶ χριόμενος μὲν ὡς ἄνθρωπος τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ· ὡς δὲ Θεὸς, παρέχων αὐτὸς τοῖς ἀξίοις. Οὕτω καὶ ὁ Θεὸς νομοθετεῖ, καὶ ὡς ἄνθρωπος ὑπὸ νόμον γίνεται, καὶ διὰ τοῦτο οὐ λέγει, Τάδε λέγει Κύριος, ἐπειδὴ οὐκ ἄνθρωπος ἐστὶ μετασχὼν θεότητος, ἀλλὰ Θεὸς μετασχὼν αἵματος καὶ σαρκὸς, τουτέστιν ἀνθρωπότητος. Ἡ Γραφή γὰρ τὸν ἄνθρωπον σάρκα καὶ αἷμα καλεῖ, ὡς ὅταν λέγῃ Παῦλος· «Οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι.» καὶ ὡς περ ἓν ἐστὶ πρόσωπον ὁ ἄνθρωπος, ἐκ ζώου καὶ λογικοῦ συγκείμενος· οὕτω καὶ ἓν πρόσωπον Χριστὸς ἐκ Θεοῦ καὶ μορφῆς δουλικῆς ὑπάρχων, καὶ διὰ τοῦτο οὐ λέγει, «Τάδε λέγει Κύριος,» ἀλλ', «Ἐγὼ λέγω ὑμῖν.» καὶ, «Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀλήθεια.» Ὡς οὖν ἐὰν λέγῃ τὸ ἐν ἡμῖν λογικόν· Ἐγὼ εἰμι ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγωνῶς, ἄφθαρτος κατεσκευασμένος· καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ λογικόν· Ἐγὼ εἰμι γῆ καὶ σποδός· οὐ ποτὲ τὸ ζῶον λαλεῖ, καὶ ποτὲ τὸ λογικόν· ἀλλ' αὐτὸ τὸ λογικόν, ποτὲ τὰ ἑαυτοῦ ἴδια λέγει, καὶ ποτὲ τὰ τοῦ ζώου· οὕτως ἐξ ἐνώσεως ἐν πρόσωπον ὢν ὁ ἄνθρωπος καὶ Θεὸς Λόγος, ὅτε λέγει, «Ὁ ἐωρακὼς ἐμὲ, ἐώρακε τὸν Πατέρα,» τὴν θεωρίαν τῆς ἰδίας θεότητος λέγει. Οὐ γὰρ ὁ ἐωρακὼς τὴν σάρκα, ἐώρακε τὸν Πατέρα· εἰ δὲ μὴ, καὶ Πόντιος, καὶ Ἡρώδης, καὶ οἱ ῥαπίσαντες, καὶ οἱ προσηλώσαντες δῆμιοι, εὔρεθῆσονται ἐωρακότες τὸν Πατέρα. Καὶ ὅταν λέγῃ, «Τὸν νῶτόν μου δέδωκα εἰς μάστιγας,» οὐ τῆς θεότητος λέγει νῶτον· οὐδ' ὅταν λέγῃ· Πῶς γὰρ τῆς θεότητος ἦψατό τις; ἀλλὰ τοῦ σώματος ὁ ἀψάμενος μετὰ πίστεως, τοῦ συναμφοτέρου ἦψατο, τῆ μὲν χειρὶ τοῦ σώματος, τῆ δὲ πίστει τῆς θεότητος, ἐπειδὴ τὸ συναμφοτέρον ἐν ἐστὶ πρόσωπον ὁ Χριστὸς, «ὁ πάντα πᾶσι γινόμενος, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.» Ὡστε οὐ ποτὲ μὲν ὁ Θεὸς λαλεῖ, ποτὲ δὲ ἄνθρωπος· ἐπειδὴ περ, ὡς προεῖρηται, οὐδὲ ποτὲ μὲν τὸ ζῶον λαλεῖ κεχωρισμένον τοῦ λογικοῦ, ποτὲ δὲ τὸ λογικόν κεχωρισμένον τοῦ ζώου· ἀλλὰ τὸ λογικόν ἐν τῷ ζῳῳ, καὶ διὰ τοῦ ζώου λαλεῖ· ἐκ παραλλήλου τὸ αὐτὸ λέγω, ἵνα πανταχόθεν γνῶς τὴν ἔνωσιν. Ἀπολλ. Ἔτι δὲ ἡ αὐτὸς ἐτέλει τὰ τεράστια, ἢ οὐ. Ἄλλ' εἰ μὲν ἐτέλει, οὐκ ἦν ἄνθρωπος· εἰ δὲ μὴ, πῶς λέγει τελεῖν; ἢ πῶς ὁ αὐτὸς τῷ τελοῦντι; Ὅρθ. Ὡς περ τὸ λογικόν ἐν τῷ ζῳῳ τελεῖ τὰ ἑαυτοῦ, οὐ κεχωρισμένον ὄν τοῦ ζώου· οὕτω Θεὸς Λόγος, ἐνωθεὶς ἀνθρώπῳ, τελεῖ τὰ τεράστια, οὐ κεχωρισμένος τῆς ἀνθρωπότητος, δι' αὐτῆς, καὶ ἐν αὐτῇ, καὶ μετ' αὐτῆς, εὐδοκήσας τὴν ἑαυτοῦ θεῖαν δύναμιν ἐνεργεῖν. Καὶ ὡς περ εἰ δοίη τις τῷ λόγῳ ἥλιον, τὸν μέγαν τοῦτον ἀστέρα, διὰ λύχνου, καὶ ἐν λύχνῳ ἐκπέμπειν τὸ ἑαυτοῦ φῶς· ἐκ παραλλήλου γὰρ πάλιν τὸ αὐτὸ ἄκουε· οὐ δύο φῶτά εἰσιν. Οὐ γὰρ φαίνει λύχνος κατ' 28.1281 ἐναντι ἡλίου· οὐ γὰρ κωλύεται εἶναι λύχνος· ἀλλὰ μένει μὲν τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν καὶ

κίνησιν ἔχων· οὐ φαίνει δὲ τοῦ ἡλίου ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ φαίνοντος, καὶ κατακρατοῦντος τοῦ λύχνου, καὶ ἰδιοποιησαμένου αὐτὸν, ὡς καὶ λύχνον χρηματίσαι τὸν ἡλίον· οὕτω Θεὸς Λόγος, ἐν λογικῷ καὶ διὰ λογικοῦ ζώου τὴν ἰδίαν δύναμιν ἐνεργῶν, καὶ ὑπὲρ τὴν φύσιν τὴν ἰδίαν ἀποτελεῖ τὸ ζῶον εὐδοκία τῇ ἑαυτοῦ, καὶ τὸ ζῶον εἶναι λογικὸν οὐκ ἐκώλυσε· καὶ ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος χρηματίζειν οὐ κατηξίωσε, καὶ τελῶν τὰ τεράστια οὐ κεχώρισται τοῦ ἐνωθέντος, ἤγουν προσληφθέντος, ἀλλ' ὡς οὖν τὸ ἐκείνου γεγονός ἐνεργεῖ τὰ πάντα· καὶ διὰ τοῦτο, «Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο,» εἴρηται, καὶ οὐκ ἐν σαρκί, ἵνα γνῶμεν τὴν ἐξ εὐδοκίας ἔνωσιν, καὶ τοῦτο διδαχθέντες Χριστὸν ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν γνωρίζωμεν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον. Ἀπολλ. Προσκυεῖται ὑπὸ ἀγγέλων ὁ ἄνθρωπος, ἢ οὐ. Ἄλλ' εἰ μὲν οὐ προσκυεῖται, πῶς ἦνται, καὶ ἀποστέλλει ὁ Υἱὸς τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ; εἰ δὲ προσκυεῖται διὰ τὸ ἐν αὐτῷ θείαν ἐνοικήσαι δύναμιν, πῶς ὑπὸ τῶν αἰεὶ θείαν ἐχόντων δύναμιν ἐνοικοῦσαν; Καὶ ἡμεῖς δὲ προσκυνήσομεν τὸν ἄνθρωπον, ἢ οὐ. Ἄλλ' εἰ μὲν οὐ προσκυνήσομεν, πῶς ἠνώσθαι νομιοῦμεν αὐτὸν, καὶ πῶς εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ βαπτίζομεθα; εἰ δὲ προσκυνήσομεν, ὡς περ τὸν Θεὸν, οὕτω καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἀσεβήσομεν κτίσμα κτίστη ἐν ἴσῳ τιθέντες. Καὶ εἰ κριτὴν προσδοκῶμεν τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ Θεοῦ φωτίζοντα τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, τὴν τοῦ Θεοῦ κρίσιν ἀναθήσομεν ἀνθρώπῳ· εἰ δὲ μὴ, πῶς «ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Πατὴρ ἐξουσίαν κρίσιν ποιεῖν, ὅτι Υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί;» καὶ πῶς ἦνται τῷ κρίνοντι; Ὁρθ. Διὰ γὰρ τοῦτο ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐξουσίαν κρίσιν ποιεῖν, Κύριος ὢν τῆς δόξης καὶ πάσης ἐξουσίας, ἐπειδὴ, Θεὸς Λόγος ὢν, ἐγένετο ἄνθρωπος, ὅλην ἀνθρωπότητα λαβών. Ἡ γὰρ μορφή τοῦ δούλου ὅλη ἐστὶν ἀνθρωπότης, ὡς ἡ μορφή τοῦ Θεοῦ ὅλη θεότης. Καὶ ἡμεῖς καὶ ἄγγελοι προσκυνοῦμεν αὐτῷ τῷ Θεῷ Λόγῳ, μορφήν δούλου λαβόντι· καὶ οὐκ ἐν μέρει τὸν Θεὸν προσκυνοῦμεν, καὶ ἐν μέρει τὸν ἄνθρωπον· οὐδὲ κτίσμα καὶ κτίστην ἐν ἴσῳ τιθέμεθα· ἀλλ' ὡς περ σὺ, εἴ γε ὁμολογεῖς κἂν γοῦν σάρκα ὁμοούσιον ἡμῖν αὐτὸν λαβόντα ἐκ τῆς Παρθένου, προσκυνεῖς αὐτὸν σαρκωθέντα μετὰ τῆς σαρκὸς, οὐκ ἐν ἴσῳ τιθεῖς τὴν σάρκα καὶ τὴν θεότητα, οὐδὲ χωρίζων τὴν σάρκα, καὶ ἐν μέρει προσκυνῶν αὐτήν, ἀλλὰ τὴν θεότητα μετὰ τῆς σαρκὸς προσκυνεῖς· οὕτω καὶ ἡμεῖς τὴν θεότητα ἐνανθρωπήσασαν προσκυνοῦμεν, οὐ χωρίζοντες αὐτήν τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ φωτίζει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους Χριστὸς, εἰς ὃν ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ὡς πῦρ ἐν ὕλῃ φωτίζων τοὺς προσιόντας αὐτοῦ τῷ φωτὶ, οὐ χωριζόμενον τῆς ἐνωθείσης ὕλης, οὐδὲ ἀναλισκομένης τῆς ὕλης, καθάπερ οὐδὲ ἡ παρὰ Μωσῆ βάτος. 28.1284 Ἀπολλ. Ἄνθρωπος Θεῷ παραζευχθεὶς, ἕτερος παρὰ τὸν Θεὸν ἐστὶ ταῖς ζωτικαῖς κινήσεσι, λογιστικαῖς τε καὶ παθητικαῖς· καὶ πάσχων, ὡς ἕτερος πάσχει, καὶ προσκυνούμενος, ὡς ἕτερος προσκυεῖται. Σὰρξ δὲ Θεοῦ ζωῆς ὄργανον ἀρμοζόμενον τοῖς πάθεσι πρὸς τὰς θείας βουλάς, καὶ οὔτε λόγοι σαρκὸς ἴδιοι, οὔτε πράξεις, καὶ τοῖς πάθεσιν ὑποβαλλομένη· κατὰ τὸ σαρκὶ προσῆκον, ἰσχύει κατὰ τῶν παθῶν, διὰ τὸ Θεοῦ εἶναι σὰρξ, ὥστε καὶ κατάρξαι τῆς ἀπαθείας τοῖς οὐχ ὁμοίως μὲν, ὁμοζῶοις δὲ σώμασι· καὶ προσκυεῖται ὡς Θεοῦ σὰρξ, Θεοῦ ὄντος οὕτω τοῦ προσκυνουμένου· καὶ συνάφειαν ἡμῖν δίδωσιν, οὗ ἐστὶ σῶμα· καὶ προσκυεῖται, οὐχ ὡς κτίσμα, ὅτι μηδὲν κτίσμα μέρος Θεοῦ. Οἱ ἄρα σάρκα λαβεῖν τὸν Θεὸν πιστεύσαντες, καὶ τῶν εὐεργεσιῶν τυγχάνουσι, καὶ οὐκ εἰς ἕτερον μεταπίπτουσιν· ὢν τὰ ἐναντία ἔχουσιν οἱ ἄνθρωπον παρεζευχθαι λέγοντες Θεῷ. Ὁρθ. Ἀνεχώρησας τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς, καὶ διὰ τοῦτο τῆς χάριτος ἐξέπεσες, τῆς Γραφῆς λεγούσης τὸ, «Ἔλαβε,» καὶ, «Ἐγένετο·» τὸ παρεζευχθαι σαυτῷ ὠρυξας καθάπερ λάκκον συντετριμμένον, μὴ δυνάμενον ὕδωρ συνέχειν. Πῶς δὲ οὐ θέλεις ταῖς ζωτικαῖς καὶ λογιστικαῖς καὶ παθητικαῖς κινήσεσι χωρίζεσθαι τὸν Λόγον τῆς ἀνθρωπότητος; Ἄρα γὰρ καὶ αὐξάνων, θεϊκῆ κινήσει ἀπὸ ἡλικίας εἰς ἡλικίαν θεϊκῶς ἠύξανεν; Καὶ σοφία

προκόπτων, θεϊκῶς προσέκοπτεν; Καὶ λυπούμενος καὶ ἀγωνιῶν, καὶ ταραττόμενος, θεϊκῶς ἔλυπεῖτο καὶ ἠγωνία, καὶ ἐταράττετο, καὶ ἐκοπία καὶ ἔπασχεν; Μὴ γένοιτο! Ἄλλ' ὡσπερ τὸ σῶμα τὸ ἐκ Μαρίας, ἑαυτοῦ σῶμα ἔλεγεν ὁ Θεὸς Λόγος, οὐ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὃν τῇ θεότητι· οὕτω καὶ τὰ πάθη καὶ τὴν αὐξήσιν τὴν ζωτικὴν καὶ λογιστικὴν ἑαυτοῦ λέγει, ἰδιοποιούμενος πάντα τῆς ἀνθρωπότητος τῇ εὐδοκίᾳ τῆς χάριτος· ὡσαύτως καὶ τὴν σάρκα ζωῆς ὄργανον ἀρμοζόμενον πρὸς τὰς θείας βουλάς. Ἴνα γὰρ πτύση, σῶματι κέχρηται ὀργάνω· ἵνα ταφῆ, ὁμοίως τῷ σῶματι· ἵνα δὲ πάθη ἔκουσίως, καὶ ἵνα τὸν ἄδην σκυλεύση, τῇ ψυχῇ, ἣν ἔλεγε τιθέναι ὑπὲρ τῶν προβάτων. Καὶ οὔτε ἀνθρώπου λόγοι ἴδιοι, οὔτε αἱ πράξεις· σὰρξ δὲ τοῖς πάθειν, ὑποβαλλομένη κατὰ τὸ ἀνθρώπῳ προσῆκον, ἰσχύει κατὰ τῶν παθῶν διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἔνωσιν. «Ἀμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ,» ὥστε κατάρξαι τῆς ἀπαθείας τοῖς ὁμοίοις. «Ὁμοίωται» γὰρ «κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁ Θεὸς Λόγος, «ἐνωθεὶς ἀνθρωπότητι, καὶ προσκυνεῖται Θεὸς ἐνανθρωπήσας· καὶ συνάφειαν ἡμῖν πρὸς αὐτὸν δίδωσι, μετασχὼν αἵματος καὶ σαρκὸς, καὶ προσκυνεῖται ὁ αὐτὸς, ἐνώσει τῇ πρὸς ἡμᾶς ὡς ἄνθρωπος, φύσει δὲ καὶ οὐσίᾳ ὢν Θεός. Τί δὲ καὶ λέγειν ἐτόλμησας μέρος Θεοῦ τὴν σάρκα τὴν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, τὴν ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου, τὴν οὐ φαντασίᾳ σάρκα, ἀλλ' ἀληθείᾳ, καὶ 28.1285 μετὰ τὴν ἀνάστασιν φανεῖσαν; Νομιζόντων γὰρ τῶν μαθητῶν φάντασμα εἶναι, ὅτι τῶν θυρῶν κεκλεισμένων εἰσῆλθεν, ὑπομνήσθητι αὐτοῦ τῶν λόγων, ἵνα ἀκούσης τό· «Ψηλαφήσατέ με, καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ ὁρᾶτε ἔχοντα.» Τοῦ δὲ ἀμεροῦς Θεοῦ πῶς οἶόν τέ ἐστι μέρος νοῆσαι, καὶ ταῦτα σάρκα, τῆς σῆς ἐστι σοφίας ἐξηγήσασθαι. Ἀπολλ. Εἰ σὰρξ, ὡς ἐπιστρατευομένη τῷ νῷ, κενώριστα τοῦ νοῦ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὁ τὴν σάρκα λαβὼν Θεὸς ἀπὸ ταύτης ἔχει τὰς ἐπιστρατευομένας ἐπὶ νοῦν κινήσεις, αὐτῷ δὲ μὴ ὑποταττομένας ὡς ἀνταγωνιστῇ τῷ νῷ. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ αὐτὸς ὁ πάσχων, καθὸ Θεός. Ὁρθ. Τίτι γὰρ τῶν ἀγίων οὐχ ὑπετάγησαν αἱ ἐπιστρατευόμεναι τῷ νῷ κινήσεις; ἢ πῶς ἅγιοι, εἰ μὴ ὑπέταξαν αὐτάς; Εἰ δὲ τῷ νῷ τῶν ἀγίων ὑπετάγησαν αἱ ἀντιστρατευόμεναι τῷ νῷ κινήσεις, πῶς οὐχὶ τῷ Θεῷ Λόγῳ ὑποταγήσονται, ἐνωθέντι ψυχῇ νοεῖν μετὰ σαρκὸς, ἵνα κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆ ἡμεῖς χωρὶς ἀμαρτίας, καὶ ἡ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος; Τί δὲ εἶναι θέλει τὸ, Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ αὐτὸς ὁ πάσχων, καθὸ Θεός, ἄλλοι νοήσουσιν, οἱ ἐπιγραφόμενοί σε διδάσκαλον.